

EDITORIAL

L'aparició d'aquest número 3 de POBLET coincideix amb un moment de trasbals al món, després dels atemptats als Estats Units. A l'última assemblea general de la Germandat de Poblet, el propassat estiu, el doctor Joan Majó va dissertar al final sobre això que anomenem avui la "globalització", i ell mateix ens recordava la necessitat que es "globalitzés" també la justícia i la solidaritat, a part de l'economia i les telecomunicacions. L'esperit de la nostra revista i de la comunitat de Poblet participa del mateix reclam, a través dels ideals monàstics i la fe en el Déu dels Evangelis.

És en hores de conflicte i perplexitat com aquestes quan l'obra del treball i la pregària és fa més necessària que mai. L'aportació del Cister és, en aquest sentit, essencial, amb el seu exemple continuat de construcció i conciliació, obert a tots els homes i dones que han sentit alguna vegada passar l'esperit per la seva vida. El Cister és antic i és modern, és tradició i és novetat, perquè es compromet, des de la contemplació i la feina que no defalleix, amb la humanitat que pateix i que sempre espera trobar un interlocutor, fins a arribar a Aquell amb qui el diàleg es fa salvador i no voldríem que mai s'acabés. La revista POBLET es fa ressò d'aquesta vigència personal i testimonial del Cister, molt especialment, en aquest número, amb l'escrit inicial del pare Abat, el text sobre la vigència dels ideals del Cister, l'article d'Alexandre Masoliver sobre la importància de la Regla de Sant Benet, fins i tot més enllà del monaquisme, i amb l'entrevista a l'Abat Rosavini, un monjo cabdal en la recuperació de la vida al monestir de Poblet després de la Guerra Civil espanyola. El lector trobarà igualment altres articles, cròniques i entrevistes que esperem que siguin del seu interès, com a reflex que són de la vida del Monestir i l'interès que desvetlla portes enfora.

Aprofitem per fer una crida a tos aquells i aquelles, siguin o no de la Germandat de Poblet, que vulguin fer-nos arribar els seus escrits, per tal que n'estudiem la possibilitat de publicació a la nostra revista. Estem segurs que així reforçarem l'interès d'aquesta i la seva continuïtat, sabent-nos fer dignes de la confiança que hi té posada la Germandat i el suport inestimable de la comunitat dels monjos pobletans. El Consell de Redacció s'adhereix al missatge de pau amant i constructiva que ens desitja des d'aquestes mateixes pàgines l'Abat de Poblet, i felicita ben efusivament el Nadal i l'Any Nou a tots els Germans i els lectors de la revista en general. ■

DES DE LA TARDOR, PAU PER 365 DIES

*Senyor: ja n'és el temps...
Feu que s'assaonin els darrers fruits,
concediu-los dos dies més del sud,
urgiu-los a la seva maduració i poseu
en el vi espès la darrera dolçor.*
(R.M.Rilke)

Estimats Germans:

El vi espès ja va recollir aquesta última dolçor i està en fermentació, i fins hem provat el primer most de la collita. És la maduresa del fruit. **Tot té el seu moment, sota el cel, hi ha un temps per a cada cosa, diu Cohèlet.** (Ecl 3,1) I aquest any el temps de fer arribar a tots vosaltres el meu record i els meus millors desitjos de les festes de Nadal i de l'Any nou corre a vosaltres embolicat en les fulles seques de la tardor, amb aromes de celler i del tapís multicolor de les vinyes que comencen a impregnar-se de nostàlgia, anunciant el silenci quiet i assossegat de l'hivern. Són les exigències de la impremta.

Però jo no em vull deixar impressionar per les presses de la nostra societat, i dut pel ritme savi de la naturalesa puc perfectament oferir-vos ara una paraula que us serveixi per a preparar el cor per a les festes de la nostra Redempció, per a l'esperança d'un nou any. Això no s'improvisa, ho sabeu prou. Quan llegireu aquestes línies serem a les vigílies de Nadal, estarem a punt d'estrenar un nou any, una nova esperança... I, segurament, ja amb un nou inici de l'experiència de la facilitat amb què se'ns escapen els desitjos de benestar i de felicitat, de com s'agosten les esperances, que precisen de permanent renovació; que el nostre món, i per

DESDE EL OTOÑO, PAZ PARA 365 DÍAS

*Señor: es hora....
Haz que sazonen los últimos fruto,
concédeles dos días más del sur,
úrgeles a su madurez y mete
en el vino espeso el postrer dulzor.*
(R.M. Rilke)

Queridos Hermanos:

El vino espeso ya recogió ese último dulzor y está en fermentación, y hasta hemos probado el primer mosto de la cosecha. Es la madurez del fruto. **Todo tiene su tiempo y sazón, todas las tareas bajo el sol, dice Cohelet.** (Ecl 3,1) Y este año el tiempo de hacer llegar a todos vosotros mi recuerdo y mis mejores deseos de las fiestas de Navidad y del Año nuevo corre a vosotros envuelto en las hojas secas del otoño, con aromas de bodega y el tapiz multicolor de las viñas que comienzan a impregnarse de nostalgia, anunciando el silencio quieto y sosegado del invierno. Son las exigencias de la imprenta.

Pero yo no me quiero dejar impresionar por las prisas de nuestra sociedad, y llevado por el ritmo sabio de la naturaleza puedo perfectamente ofreceros ahora una palabra de otoño, pero no seca, que os sirva de preparación del corazón para las fiestas de nuestra Redención, para la esperanza de un nuevo año. Esto no se improvisa, lo sabéis. Cuando leáis estas líneas estaremos en vísperas de Navidad, estaremos a punto de estrenar un nuevo año, una nueva esperanza... Y, seguramente, ya con un nuevo inicio de la experiencia de cuan fácil se nos escapan los deseos de bienestar y de felicidad, cuan fácilmente se agostan las esperanzas, que precisan permanentemente

descomptat la nostra vida concreta, no anirà millor amb una copa de més, ni tan sols amb la copa justa, ni amb tota una gamma de compres i targetes amb bons desitjos, que, evidentment, ens surten del cor. En el nostre món ja no basta el que ens surt del cor, cal mostrar el mateix cor, posar tot el cor a la taula de la vida, amb tota la seva capacitat de bondat i de fer el bé.

I la reflexió tardorenca és un bon camí per a obrir-nos a la vivència d'un nou any. Evidentment, que la tardor ja ha passat, però els sentiments que la tardor desperten segueixen més o menys latents en el cor, en el teu cor. I serveixen. ¡I tant si serveixen!...

Qui no desitja dur la seva vida a una bona saó? La tardor ens ensenya a preparar-la amb la seva invitació a la nostàlgia, a somniar, a mesura que es va recollint en un silenci trencat per l'anada i tornada en ales del vent de fulles seques. Tot va apareixent àrid, daurada i momentània vellesa, que revesteix i protegeix l'incipient dinamisme de l'hivern, que és espera, acollida silenciosa, contemplació serena. **Tot té el seu moment, sota el cel, hi ha un temps per a cada cosa.** L'hivern té esperança, silenci, solitud. **En el silenci de la nit Déu va plantar la seva tenda entre nosaltres.** I naixerà un rebrot, arribarà la primavera. El teu cor escoltarà la salvació de Déu. **Ell és la teva pau.** Necessitem la nostàlgia i el somniar de la tardor. Necessitem el silenci de l'hivern. Són la bona terra per a escoltar una paraula nova. La Paraula de la vida. Que Santa Maria, Reina de la pau, us beneixi a tots; que la pau del Senyor us acompanyi al llarg de tot l'any. Els 365 dies, ni un de més, ni un de menys.

Josep Alegre
Abat de Poblet.

de renovación; de que nuestro mundo, y por supuesto nuestra vida concreta, no van a ir mejor con una copa de más, ni siquiera con la copa justa, ni con toda una gama de compras y tarjetas con buenos deseos, que evidentemente nos salen del corazón. En nuestro mundo ya no basta lo que nos sale del corazón, es preciso mostrar el mismo corazón, poner todo el corazón en la mesa de la vida, con toda su capacidad de bondad y de hacer el bien.

Y la reflexión otoñal es un buen camino para abrirnos a la vivencia de un nuevo año. Evidentemente que el otoño ya ha pasado, pero los sentimientos que el otoño despiertan siguen más o menos latentes en el corazón, en tu corazón. Y sirven. ¡Vaya si sirven!...

¿Quien no desea llevar su vida a una buena sazón? El otoño nos enseña a prepararla con su invitación a la nostalgia, a soñar, a medida que se va recogiendo en un silencio roto por el ir y venir en alas del viento de hojas secas. Todo va apareciendo árido, dorada y momentánea vejez que reviste y protege el incipiente dinamismo invernal, que es espera, acogida silenciosa, contemplación serena. **Todo tiene su tiempo y sazón, todas las tareas bajo el sol.** El invierno tiene esperanza, silencio, soledad. **En el silencio de la noche plantó Dios su tienda entre nosotros.** Y brotará un renuevo, llegará la primavera. Tu corazón escuchará la salvación de Dios. **Él es tu paz.** Necesitamos la nostalgia y el soñar del otoño. Necesitamos el silencio del invierno. Son la buena tierra para escuchar una palabra nueva. La Palabra de la vida. Que Santa María, Reina de la paz, os bendiga a todos; que la paz del Señor os acompañe a lo largo de todo el año. Los 365 días, ni uno más, ni uno menos.

Josep Alegre
Abad de Poblet.

CISTER I EL SEU IMPACTE ECONÒMIC, SOCIAL I CULTURAL

Cister naixia pobrement el 21 de març del 1.098 al lloc despoblat de Cîteaux, a la Borgonya, dins la diòcesi de Chalon-sur-Saône. La fundació es feia en terres encara per artigar i rompre.

Aviat els monjos "blancs", es donaren a conèixer per la seva forta empenta de colonització agrària (en agricultura, ramaderia i aprofitament hidràulic, mitjançant sèquies i molins drapers o de gra).

Un cas simptomàtic, és cap al 1150, el de Poblet. El comte Ramon Berenguer IV de Barcelona, fortament oposat fins llavors a tota nova fundació de monestirs dins els seus dominis, canvià de criteri de manera espectacular, en adonar-se, com a senyor que era de Montpeller, de l'eficaç obra colonitzadora obrada pels cistercencs dins els seus dominis provençals, amb el sistema de granges i potenciant l'ús dels germans conversos.

Sens dubte la institució dels germans conversos, llocs o *fratres barbati* (els monjos anaven rasurats i duïen la tonsura monàstica) significà un gran avenç social. Eren homes lliures, no esclaus(!), i duïen el pes del treball manual permetent als monjos dedicar més temps al rés coral i a la *lectio divina* de l'Esriptura i els Sants Pares. Si bé, al principi, molts d'ells eren analfabets (resaven en el propi cor, rere del dels monjos, Parenostres, mentre els monjos cantaven l'ofici), se'ls confià aviat la direcció de les granges, de la qual responien davant el monjo ecònom o del governador de les baronies.

Per desgràcia, i com aquest nom ja indica, aviat els monestirs es feren molt rics i posseïren gran nombre de terres (agrupades en baronies) i de pobles sencers, que eren sota el domini senyorial de l'Abat, a qui havien de pagar el delme de llur producció agrària. Això venia, de fet, a desnaturalitzar l'austeritat del Cister primitiu!

Citem encara, com a cas extrem, el cas dels cistercencs anglesos, que arribaren a monopolitzar el comerç de la llana; o dels austríacs i bavaresos, respecte de la producció de fusta de llurs extensíssims boscos, encara avui existents.

Per això, podem ben bé dir providencial el fet purificador de la desamortització del XIX arreu d'Europa, si bé es féu molt malament, afavorint no pas els pagesos treballadors de les terres monàstiques, sinó a rics propietaris, que compraven a baix preu els dominis a l'Estat, necessitat de diners.

Tot el monacat, va tenir un paper molt decisiu en el conjunt de la cultura europea i de la vida religiosa.

Mitjançant l'art monàstic allò que és bell és conegut com quelcom de clar, lluminós i lluent, com allò de més veritable i pur... I l'art profà (moridor) és prolongarà en l'art sagrat, buscant allò de permanent i etern.

Avui, la vida és més dinàmica. Tot és moviment, pressa. I són molts els qui estan descol·locats, o bé no tenen lloc...

Escut de l'Abadia de Cîteaux

En la societat medieval els lligams amb el sagrat es fan mitjançant la vida religiosa, la vida monàstica, que ve a ser una vida ordenada on també cadascú té el seu lloc per donar un sentit a la seva existència. I això succeïa així, abans que tot mitjançant els grans fastos litúrgics, pels quals l'home s'aboca en profunditat al món sagrat.

L'home té necessitat, sempre, d'establir uns lligams més enllà de si mateix, que el porten a ser ell mateix. L'home desborda l'home.

En el temps en què va néixer el Cister es viu en una línia que caldria dir espiritualista, desarrelada de la vida de l'home.

No hi havia una distribució dels béns, sinó que la tendència era de crear uns decorats grandiosos, d'adornar espais per a la festa sagrada. Vivien presoners de la imatge del passat. D'un Déu de l'Antic Testament.

Quan arriba el s. XII, i es desvetllen les ciutats, es desenvolupa el comerç. I també es comença a mirar Déu mitjançant la persona de Jesús. Es desvetlla el desig de viure com ho van fer els deixebles de Jesús. Neix el desig d'una religió més interior. I vénen els vents de la renovació monàstica.

El Cister aporta aquesta renovació. No vol inventar res, sinó tan sols tornar a la puresa dels orígens. Trobarà en la societat un ambient favorable.

Proposen tres punts que giren en torn a la Regla de sant Benet:

1) DIMENSIÓ COMUNITARIA. Tot el combat espiritual es realitza en equip. L'oració és més activa quan es fa en grup. Quan domina la unitat espiritual, la regla del silenci, observada per la multitud d'homes, per tothom, fa possible per cadascú la soledat del seu cor.

2) DIMENSIÓ ASCÈTICA. Els amics de Jesús eren els pobres. El monjo ha de viure com ells. Acceptar el treball manual era propi dels pobres. El Cister restableix el treball, i no tant per descansar l'esperit durant una hora, com

per conser-var el gust i fer-lo més adient per les ocupacions espirituals, diu Guillem de Sant Teodoric. I per no viure de la suor dels pobres.

3) DIMENSIÓ PERSONAL. Aquest equip d'oració i treball, aquesta comunitat, cerca d'ésser l'instrument d'una elevació espiritual.

"Ai del qui està sol, ja que si cau no hi haurà ningú per aixecar-lo".

Aquí és on el Cister fa la seva aportació més gran, com un trencament amb la manera de viure d'abans, i on es fa una obertura envers un horitzó nou. Sense saber-ho el Cister fa una innovació pregona, en fer possible als llandars del s. XIII, el moviment que donarà la seva importància a Occident a la PERSONA.

AQUÍ ESTÀ LA MODERNITAT DEL CISTER

Hi ha un tornar a l'home interior. Per això no s'estimen les formes. Tan sols el fons mereix atenció. El que cal és canviar l'ànima. En el Cister la festa és interior.

"A la comunitat monàstica arriba el crit dels homes d'avui, que volen trobar un sentit a la vida. Nosaltres percebem en aquest crit la invocació del qui busca el pare oblidat i perdut (Lc 15, 18-20; Jn 14, 8). Les dones i els homes d'avui ens demanen que els mostrem el Crist que coneix el Pare i ens l'ha revelat, aquell Crist que amb la seva mirada d'amor reconciliava els homes amb el Pare i amb ells mateixos, tot comunicant-los l'única força capaç de guarir l'home sencer.

Deixant-nos interpel·lar pels interrogants del món, amb plena solidaritat envers el qui els expressa, som cridats a mostrar amb paraules i gestos d'avui les immenses riqueses que les nostres esglésies conserven a les arques de llurs tradicions" (Joan Pau II Orientale lumen nº4).

¿Arriba al Cister aquest crit dels homes d'avui? ¿Quin sentit té avui el monacat, i què pot aportar a la marxa de la societat?

Moltes preguntes podríem fer-nos, però potser aquest escrit pot ser suficient per ajudar-nos a una reflexió i poder fer les nostres petites i valuoses aportacions de cara a la Assemblea de la Germandat d'aquest any.

CRÒNICA DE L'ASSEMBLEA ANUAL DE LA GERMANDAT

La reunió de l'Assemblea de la Germandat tingué lloc a Poblet el dissabte trenta de juny de 2001. Era la segona reunió després de la represa d'activitats per part de la Germandat i cal destacar la gran resposta dels germans.

A partir de dos quarts de deu del matí els germans s'anaren reunint a la sala de cups o locutori gran, sota la imatge de Sant Bernat, la mateixa que lliurà al monestir la Germandat dels anys més difícils. Deu minuts abans de les deu la bandera de la Germandat encapçalava la processó pel claustre cap a la basílica, una processó que es recuperava després de molts anys i que en el futur haurà de retrobar el seu caràcter de silenci i pregària cap a l'eucaristia. A l'església se celebrà l'eucaristia en la qual

participaren plegats monjos i germans, presidits per l' Abat Josep i acompanyats pel bisbe Alberto Iniesta, de sojorn a Poblet; en la seva homilia el P. Abat destacà el paper dels laics en l'Església actual, un protagonisme que a tots pertoca per a fer una Església "menys clerical i més laical". Durant la celebració actuà la coral "Les Veus del Camp", de Soleràs, coincidint amb la clausura del primer curs de cant gregorià celebrat al monestir, interpretant la missa "de Angelis" i finalitzant amb el cant del Magníficat, de Ciro Gras, un cop finalitzada la cerimònia.

Després tingué lloc a la Sala Capítular la tradicional assemblea general de la Germandat que s'inicià amb una salutació del Pare Abat. Seguí la lectura de la memòria anual d'activitats, que es recull en el present número de la revista, l'informe de tresoreria, el d'obres del monestir i sobre la revista Poblet a càrrec dels diferents membres de la Junta. Un cop beneïdes, el P. Abat procedí a la imposició de medalles als nous germans alhora que els hi lliurava un exemplar de la Regla de Sant Benet, el text bàsic del monaquisme catòlic i del qual la

Foto: Bedmar.

Germandat, gràcies a la cessió del text per part de l'Abadia de Montserrat, n'ha fet una edició especial per als membres, edició que permet la seva lectura diària seguint el ritme que d'aquesta es fa a Poblet, completant la lectura total del text quatre cops l'any. Tal com ens recorda el P. Alexandre Masoliver en aquest mateix número, això pot ésser un signe més de comunió entre monjos i germans. Clogueren l'acte les paraules del President de la Junta de la Germandat, Sr. Ramon Maria Mullerat, recollides en el present número, i del P. Abat.

Tot seguit es lliurà als germans el número dos de la revista Poblet i l'exemplar de la Regla de Sant Benet, mentre es podia visitar en el Locutori Gran l'exposició "Els grans monestirs de la Catalunya Nova", cedida per la Fundació Caixa Tarragona. A les dues s'aplegaren els germans en el celler per a dinar plegats. El canvi d'ubicació del dinar, del locutori al celler, respon al desig que germans i monjos puguem dinar plegats i que aquest àpat causi la menor alteració en la vida de la comunitat. Per això s'encarregà al restaurant El Molí de Montblanc, alhora que la Casa Codorniu ens obsequiava amb el

cava. Durant les postres el President de la Junta obrí un torn obert de paraula als germans que expressaren diverses inquietuds i suggeriments dels quals la Junta ha pres bona nota. La conferència de l'Excm. Sr. Joan Majó i Cruzate sobre els reptes de la globalització en la societat actual posà fi als actes. Fou una xerrada amena i distesa que interessà a tots els presents. Per problemes d'agenda desafortunadament no hi pogué haver un col·loqui al final.

La resposta dels germans fou àmpliament positiva tant pel que fa a la seva participació en l'assemblea com a la voluntat majoritària de col·laborar amb la comunitat. Certament caldrà millorar alguns aspectes organitzatius en el futur i programar activitats que omplin els espais buits de temps, especialment entre l'assemblea i l'àpat; però ben segur que tots podem estar satisfets de la represa d'activitats de la Germandat que intenta alhora retrobar l'esperit inicial i aquell caràcter espiritual que mai no hauria d'haver abandonat.

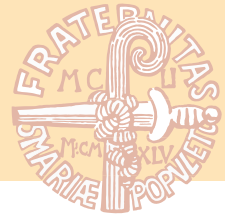
Un any més ens aplegarem a Poblet. Que sigui per molts anys més.

Octavi Vilà

Foto: Bedmar.

Discurs del President de la Junta de la Germandat de Poblet, RAMON M. MULLERAT a la Assemblea General del dia 30 de juny de 2001

Un filòsof català que ensenya sociologia a la universitat nordamericana de Berkeley, en la seva trilogia *La fi del mil·lenni*, sosté que hem entrat en un Món Nou com a conseqüència de la confluència de tres fenòmens: la revolució tecnològica, la crisi paral·lela del comunisme i del capitalisme i la seva reestructuració, i l'aparició d'una sèrie de factors socioculturals com l'humanisme, el feminisme, els drets humans i el mediambientalisme. Aquest Món Nou comença amb la caiguda del mur de Berlín el 1989, dos-cents anys després d'una altra fita històrica: la revolució francesa.

Aquest Món Nou es caracteritza per la discontinuïtat. Fins ara cada segle solia desenvolupar els fenòmens del precedent. Ara no és així. En certa manera, avui hem d'aprendre a desaprendre el que sabem per a poder entendre aquest Món Nou. Mai el salt generacional ha estat tan pronunciat com el present.

Aquest Món Nou es caracteritza

també per: la facilitat de les comunicacions (la periodista de *The Economist*, Hellen Cairncross, ha parlat de la "mort de la distància"); el lideratge nordamericà que imposa la seva economia, els seus costums i els seus valors; una economia neo-liberal dirigida per l'Organització Mundial del Comerç; la preponderància del progrés tècnic; la competència; el consumisme; i la globalització, com a fenomen econòmic i social.

Aquesta globalització, tan magnífica i tan rutilant, ha convertit el món en una vila intercomunicada, interrelacionada i interactiva (*the global village*). Però, a la vegada, una globalització que té el risc de fer cada vegada als rics més rics i als pobres més pobres. D'aquí les protestes de Seattle, Davos, Praga, Barcelona.

Una revista econòmica anglesa deia no fa molt que una quarta part de la humanitat fabrica i usa les noves tecnologies; dos quarts, no en fabrica

Foto: Bedmar.

però les usa; i el darrer quart, ni tant sols n'ha sentit parlar de la seva existència. Un món on 3.000 milions de persones, la meitat de la població mundial, viu amb menys de 2 dòlars al dia i 1.000 milions, una sisena part de la població, es troba en situació d'extrema pobresa, és a dir, malviu amb menys d'1 dòlar per dia. En aquest Món Nou, el genocidi forma part de les notícies diàries de la televisió; la guerra i la tortura són realitats sagnants a tres hores de vol; i, malgrat que la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides ha complert el seu cinquantenari, la vulneració dels drets humans és una constant a les societats en vies de desenvolupament i també a les societats opulentes de l'occident.

Un pensador indi deia no fa molt que, si bé el món ja ha trobat un cos, li falta un ànima.

Aquest Món Nou, encisat i dominat per l'avenç tecnològic no troba lloc per a Déu. Recentment, el *Herald Tribune* deia que, després d'escanejar els cervells dels monjos budistes tibetans en estat de contemplació, uns científics han arribat a la conclusió que l'espiritualitat es pot explicar simplement en base a les xarxes neurològiques neurotransmissores i a la química cerebral; que l'experiència religiosa es fruit d'una mera activitat decreixent del lòbul parietal del cervell; i que, per tant, Déu és una creació del cervell i no a l'inrevés.

Per això és admirable trobar avui aquí un grapat d'homes que es reuneixen units per una mateixa fe, inquietud espiritual i ideals de vida.

És l'afecte que sentim pel Cister, per la comunitat de Poblet i per les pedres venerables del Monestir el que ens aplega en aquesta admirable Sala Capitular.

Pare Abat, monjos que composeu la comunitat de Poblet, vosaltres sabeu i us

reiterem que tots els membres de la Germandat estem a la vostra disposició, col·lectivament com a Germandat, i individualment com a germans de Poblet, per a cooperar en tot allò que puguem ser útils. Vosaltres ens coneixeu, sabeu el que cada un pot aportar.

Però el nostre oferiment no és totalment desinteressat. Els membres de la Germandat aspirem a fruit dels beneficis espirituals de les vostres pregàries i de la vostra influència davant l'Altíssim i Santa Maria de Poblet. I em sembla molt que, en aquesta sinallagma d'intercanvis, els membres de la Germandat en sortim beneficiats.

Sovint ens acostem al Monestir amb les nostres cabòries, cansats de la lluita diària, dels esforços dels nostres èxits i dels fracassos, del combat constant en el món tant exigent en què vivim. La pau del claustre i la solidesa de les seves pedres ens ajuden a trobar la correcta interpretació de les nostres cuites. Poblet ens permet relativitzar els èxits de les nostres petites victòries i el pes i la decepció de les nostres derrotes.

Com veuen, l'activitat de la Germandat reinstaurada és molt intensa. Des que va ser nomenada, la Junta s'ha reunit diverses vegades i també la Comissió de la Revista. Voldria destacar dos activitats d'aquests darrers mesos:

- La Revista Poblet, les característiques de la qual han pogut veure i que han estat comentades pel seu director, el Prof. Norbert Bilbeny.

- La segona és el Curs d'Iniciació a la interpretació del Cant Gregorià, que avui es conclou i part dels fruits del qual hem pogut disfrutar aquest matí.

Vull agrair als membres de la Junta i als germans que han col·laborat perquè aquestes activitats poguessin tenir èxit.

Vull també convidar a tots els germans que estiguin interessats a col·laborar en aquestes o altres iniciatives, que ens ho diguin. Necessitem l'ajuda de tots!

Vull anunciar-vos també que estem preparant la creació d'una fundació que pugui servir de receptacle de les aportacions que es vulguin fer en el futur.

La Germandat és molt viva. Des de l'any passat en què es va reconstruir, han entrat més de 19 germans. I l'interès va en augment. Des de l'última Junta en què s'aprobaren les noves incorporacions, s'han rebut encara moltes altres peticions que hauran de ser considerades en ulteriors juntes i proclamades en l'assemblea de l'any que ve.

Alguns m'han preguntat si hi havia interès en augmentar indefinidament el nombre de germans o, pel contrari, mantenir-lo o restringir-lo. L'interès és que tot el qui entri com a germà ho faci conscientment, és a dir, acceptant voluntàriament vincular-se a Poblet, servir la comunitat i al Monestir i ensems sentir-se creditor dels beneficis espirituals de l'Orde.

Felicito als nous germans que han entrat avui. Els dono la benvinguda i els desitjo que s'integrin amb els antics. Els rebem amb els braços oberts.

Volem que la permanència i participació en la Germandat sigui sentida i viscuda i no merament passiva. Volem que els germans siguin conscients i ajudin a assolir els objectius de la Germandat, que s'atansin a Poblet i que participin de les activitats del Monestir i de la Germandat.

El juny passat es va celebrar el seixanta aniversari de la restauració de la comunitat monàstica del Monestir i això ens obliga a felicitar al Pare Abat i a la comunitat.

També voldria recordar amb el reconeixement a tots els membres de la Germandat que ens han precedit. Als qui varen fundar la Germandat ara fa seixanta anys i els qui la varen continuar, plens de fe i d'amor als monjos i al monument. Van ser homes de fe i d'entrega que ens han de servir de model. Sant Pau (Hebreus, 11,20) diu que la fe és el que dóna testimoni d'admiració als qui ens han precedit. Gràcies a aquest grapat d'homes de fe el Monestir s'ha pogut restaurar, la comunitat és avui nombrosa, estable i floreixent, i la Germandat és el que aquesta Sala Capitular demostra i ens permet de constatar.

Ara ens toca a nosaltres fer que els esforços de tants donin plenitud de fruits. No els podem defraudar, hem de col·laborar amb la comunitat de manera que els fruits espirituals i culturals proliferin i s'expandeixin.

Com a President de la Junta, jo voldria que els germans i els aspirants a germans veiessin l'ingrés i la permanència a la Germandat no només com un honor, que sens dubte ho és, sinó més com un compromís d'entrega a la comunitat i a Poblet.

Tal com he començat aquest discurs, voldria acabar-lo parlant del futur. Amb la cooperació de tots podem fer que la Germandat tingui un futur pròsper en la consecució dels seus objectius de fe i espiritualitat. Un futur de plena col·laboració amb la comunitat i el Monestir.

Parafraçant les paraules d'un filòsof modern diré que "El futur no està en les mans del destí, sinó en les nostres, amb l'ajuda de Déu".

Moltes gràcies.

Ramon M. Mullerat

MEMÒRIA ANUAL

Reuerendíssim Pare Abat, Senyor President, membres de la comunitat, germans,

Em plau de fer balanç del darrer any d'activitat de la Germandat del Monestir Cistercenc de Santa Maria de Poblet, un any de represa i de retrobament per a tots nosaltres i la comunitat.

Com tots deuen saber el proppassat 22 d'abril fou ordenat com a prevere el pare Maties Prades, actuant com a celebrant el bisbe emèrit de Castelló, Monsenyor Josep Maria Cases, en ser el P. Maties oriünd d'aquella diòcesi germana. Felicitem de tot cor al P. Maties per la seva ordenació. Els dies 11 de juliol i sis d'agost feren les seves respectives professions solemnes Fra Lluç M. Torcal i Fra Lluís Solà. La Germandat celebra aquestes professions.

Noves incorporacions s'han produït a la comunitat i Fra Rafel Barruè un cop finalitzat el seu noviciat farà, si Déu vol, la seva professió temporal el propvinent 11 de juliol, solemnitat de Sant Benet. A aquest fet s'ha d'afegir l'enriquiment que per a la comunitat populetana representa l'entrada de dos nous postulants: el saragossà Pere Lluís Fondevilla i el bolivià Edwim Oblitas. Aquests esdeveniments demostren la continuïtat d'una comunitat que acomplia el passat 24 de novembre els seixanta anys de la restauració monàstica a Poblet, un esdeveniment que, si bé passà un xic desapercebut, tingué el reu ressò el proppassat 2 de juny amb un concert de l'Orfeó de Santa Coloma de Queralt i l'Orquestra de Cambra de l'Escola de Música de Capellades. Aquest concert, patrocinat per "La Caixa", comptà amb una nombrosa presència de públic.

També en els cultes, sobretot els diumenges i solemnitats, durant la Setmana Santa, el Tríduum Pasqual i Nadal s'ha fet present la participació dels germans en unes

celebracions a les que nosaltres hi som especialment convidats.

El passat mes de novembre recordàrem als nostres germans que ens ha precedit, tot encomanant-los a Déu, primer a l'església de Santa Anna a Barcelona, sota la imatge de Santa Maria, obra de Frederic Marès, i després a Poblet, comptant ambdues celebracions, presidides pel nostre estimat P. Prior, amb una amplíssima participació de germans i familiars, que superà amb escreix la dels darrers anys.

La Junta de Govern de la Germandat ha preparat amb il·lusió la trobada d'avui a fi que els diversos actes siguin plaents als assistents. Tot just avui finalitza el primer curs de cant gregorià que té voluntat de continuïtat en els propers anys. També avui es lliurarà el segon número de la revista semestral Poblet, que recuperà aquella capçalera dels primers anys de la restauració. La revista vol ser vehicle de comunicació i està oberta a la col·laboració de tots els germans. Amb el lliurament, a més, de la Regla de Sant Benet es vol ressaltar el nostre lligam amb la comunitat, que en fa d'ella la base de la seva vida contemplativa.

En les diferents reunions de la Junta s'han examinat les sol·licituds de 19 nous germans que han estat acceptats pel Pare Abat per a formar part de la Germandat, la qual consta actualment, amb les noves incorporacions, de 348 membres.

El 7 doctubre, sota la presidència del Molt Honorable senyor Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya, es reuní el ple del Patronat de Poblet i tractà diferents temes relacionats amb la restauració del monestir com és ara:

L'estat de la teulada de la girola de l'església, de la qual es procedirà al seu sanejament.

Els problemes de consolidació i conservació de la torre del rellotge, primera porta d'accés al monestir i que darrerament han retornat els pares salesians. Caldrà fer obres de consolidació d'aquesta part privilegiada del recinte monàstic.

També l'estat de conservació del retaule renaixentista de Damià Forment, que presideix la basílica, ha fet necessària la intervenció dels tècnics de la Conselleria de Cultura de la Generalitat per tal de fer-ne un diagnòstic i cercar les solucions adients.

Quan encara es fan sentir les destrosses causades per l'aiguat de la tardor de 1994 que afectà als barrancs de la Pena i de Castellfollit s'anuncia que la Conselleria de Medi Ambient en realitzarà la canalització per evitar en el futur estralls similars.

Un cop remodelada la bassa dels frares, que assegura l'abastament d'aigua al monestir, caldrà procedir a instal·lar la xarxa antiincendis per a protegir el recinte en cas de foc, restant a l'espera de l'execució del projecte.

Dins d'aquest pla de millores destaca la revisió de l'itinerari turístic per tal d'adequar-lo a la visita dels disminuïts físics, evitant les barreres arquitectòniques del recorregut.

Actualment s'està duent a terme la remodelació de la "Casa dels Germans" i els nous serveis en front de les Torres Reials, obres que s'acabaran ben aviat.

Finalment, tal com s'ha fet ressò la premsa àmpliament, s'ha endegat, prèvia autorització del Patronat, l'estudi de les suposades restes del malaguanyat Príncep de Viana i les de les famílies dels Ducs de Sogorb i de Cardona. El professor Botella, catedràtic d'antropologia de la Universitat de Granada, dirigeix les conclusions d'aquest estudi que no afecta inicialment les restes dels nostres comtes-reis servades al monestir.

En els darrers mesos s'han produït diverses visites de relleu, així el President del Govern Espanyol, Excm. Sr. José María Aznar López, aprofità la cloenda de la Jornada Empresarial organitzada per Gresol al Palau de l'Abat, visitant el monestir, l'Arxiu Tarradellas i compartint, durant unes hores, la vida de la comunitat amb la qual va dinar al refector i amb qui compartí la recreació. Aquesta visita serví a més per a desbloquejar la construcció de l'hostatgeria que ha patit

al llarg dels darrers anys diversos endarreriments i que esdevindrà fonamental per a l'acolliment dels hostes.

De caire ben diferent fou la visita els dies 8, 9 i 10 de maig de 1500 escolars d'arreu de Catalunya dins el programa «II Jornada de Monestirs» que a Poblet van aprendre detalls de la vida monàstica, van conèixer el monestir i realitzaren diverses activitats.

Dues obres han vist la llum darrerament i han enriquit la bibliografia populetana. D'una banda, el Pare Jesús M. Oliver, amb l'acompanyament de les meravelloses imatges de Francesc Bedmar, ens presenta el llibre "*Poblet: espai i temps*", editat per la Diputació de Barcelona, organisme que al llarg de molts anys col·labora en la restauració de Poblet amb entrega i generositat. També Fra Marc Vallès ha realitzat una guia del monestir que ens hi endinsa física i espiritualment. Ambdues obres s'han fet imprescindibles en la biblioteca de tots nosaltres i les podrem adquirir avui mateix a la taula destinada a aquest efecte a la sala dels cups.

L'art ha tingut també presència a Poblet. En els primers dies de desembre es pogué visitar l'exposició "*La ruta del Cister vista pels artistes Catalans*", inaugurada amb la presència del Molt Honorable senyor Joan Rigol, President del Parlament de Catalunya. Una altra exposició "*La Ruta del Cister*" ha visitat Tarragona, Reus i Montblanc i properament es podrà veure a París. Ha estat organitzada per la Diputació de Tarragona per a promoure aquesta part del patrimoni cultural del nostre país.

Aquest darrer any d'activitat finalitza amb l'Assemblea d'avui. La Germandat, amb l'aprovació definitiva dels seus estatuts, ha reempres amb força i il·lusió de nou la seva activitat amb un objectiu clar que ens mou a tots: el d'estar prop de la comunitat, una comunitat que viu la Regla de Sant Benet amb l'esperit dels pares Cistercencs, i que en el món d'avui esdevé un referent per a tots nosaltres. Aquesta tasca està oberta a tots i de tots n'espera la seva col·laboració i el seu suport.

Moltes gràcies.

Octavi Vilà

El dia 30 de juny de 2001 van rebre la medalla de la
Germandat els següents germans, per ordre d'imposició:

Ferran Boneu i Companys, *de Lleida*
 Lluís-Marcel Espasa i Frijhoff, *de Poblet*
 Joaquim Gay de Montellà i Ferrer-Vidal, *de Barcelona*
 Josep Herrero i Cabanyes, *d'Artana*
 Francesc-Xavier Montesa i Manzano, *de Barcelona*
 Jesús Oliver-Bonjoch i Oliver, *de St. Just Desvern*
 Albert Pàmies i Carrión, *d'Espluga de Francolí*
 Jordi Pàmies i Torrens, *d'Espluga de Francolí*
 Ramon Saborit i Arnau, *de Nules*
 Antoni Segalés i Alegre, *de Barcelona*
 Sergi Rodríguez i López-Ros, *de Barcelona*
 Dativo Salvia i Ocaña, *de Barcelona*
 Carles Cuatrecases i Farga, *de Barcelona*
 Joan Boqué i Genovard, *de Reus*
 Joan Maria Llorens i Molné, *d'Alcover*
 Llibert Cuatrecases i Membrado, *de Barcelona*
 Josep Maria Segur i Vilalta, *de Barcelona*
 Carles de Montoliu i de Carrasco, *de Castell de Montsonís*
 Francesc Robinat i Elías, *de Tàrrrega*
 Jaume Mullerat i Prat, *de Chicago*
 Antoni Tarradellas i Bertran, *de Barcelona*

Foto: Bdmr.

PER A TU, GERMÀ DE SANTA MARIA DE POBLET

Sí, a tu, que ja has rebut -o el tens reservat, si no vas poder assistir-hi, en la passada festa de la Germandat- un exemplar de la *Santa Regla*, la Regla que professem els monjos de Poblet, com tots els monjos i monges negres o blancs, benedictins o cistercencs, i en general tots els d'Occident, dins l'Església de Déu, com ja fèiem d'antuvi, i va establir solemnement el concili IV del Laterà, el 1215. És doncs, després dels Evangelis, el nostre codi jurídic fonamental, que, en el cas dels cistercencs de Poblet, han vingut a precisar i posar al dia les Constitucions de l'Orde, les "Declaracions del Capítol General sobre la vida cistercenca avui"; i les Constitucions de la nostra Congregació de la Corona d'Aragó, com ho féu en el segle XIII la "Carta de caritat", que en féu el primer Orde dins l'Església, articulat sobre l'autonomia dels diversos monestirs, units pels llaços de la paternitat i la filiació, i dotats d'un òrgan legislatiu suprem amb el Capítol General dels abats i/o delegats dels mateixos monestirs.

Si, com recomana el pare Abat en la seva breu *Presentació*, fent-te així més germà nostre, llegeixes quatre vegades l'any el text benedictí, com assenyalen als marges el fragment que correspon a cada data, o si prefereixes, senzillament, fer-ne una lectura seguida per tal de profunditzar en el seu abast, t'adonaràs tot seguit, que és molt més, però, que no un pur text legal. Es tracta, en efecte, d'un venerable escrit patristic del

segle VI, que traspua un pregon sentit espiritual.

Vol, nogensmenys, dur, amb la protecció de Déu, tots els qui en professar-lo, portem sota d'un Abat, que fa les vegades del Crist al monestir, vida comuna, bo i estimant-nos els uns als altres d'acord amb el sublim model de la comunitat primitiva de Jerusalem que transcriu el llibre dels Fets dels Apòstols, "als cims més elevats de doctrina i de virtut", com diu en acabar la Regla el mateix sant Benet amb feliç paradoxa, tot i tractar el seu text de "mínima Regla d'iniciació" (cap.72).

Això ho farà possible, amb la gràcia divina, que mai no falta, al qui obra amb bona intenció, la sàvia estructura que el sant ha dreçat, amb admirable claredat i discreció (que ha fet possible el seu èxit durador), estructura que cerca la perfecció de l'amor en la pràctica amatent de la humilitat (la cinquena virtut cardinal, i única exclusivament cristiana entre elles, com ha dit amb pregonesa el gran moralista contemporani pare Bernat Häring). Benet n'ha aixecat, en el seu capítol 7, una escala de dotze graons al mode de l'escala de Jacob, per arribar -novament la fecunda paradoxa- a la més *sublim humilitat*, per tal com hom baixa en ella en obrar amb exaltació i supèrbia i hom puja, al revés, tot revestint-se, com féu el Crist i canta el meravellós himne del capítol segon de la carta de Pau als Filipencs, o el mateix *Magnificat* marià, fent-se humil servent de tots.

És el que vol fer de la seva vida senzilla el monjo, simple cristià, que vol ser-ho, però, radicalment, a fons, dins l'Església, al servei dels germans. I ho fa tot professant seriosament en mans de l'abat, rere una

llarga provació, els 3 vots benedictins, l'estabilitat en el lloc, la vida en comú (Benet l'anomena *conversatio morum*, impossible lògicament sense la pobresa personal i el celibat), i l'obediència (cap.58, "sobre la manera d'admetre els germans", quan, amb paraules més modernes, ho tradueix per "lligar-se a la comunitat" concreta, respectivament, "viure com a monjo", i "ser obedient").

Explicitant-ho més, ha dit abans ja el propi capítol, que hom és només realment monjo, "si és zelós per l'ofici diví, per l'obediència i per les humiliacions".

Realment, l'ofici diví, l'oració pública de l'Església iniciada pels monjos, que Benet anomena *opus Dei*, vertebrava la jornada del monjo i tota la seva vida a través d'una hora nocturna (les *Vigílies nocturnes* o *Matines*) i 7 de diürnes (2 de majors, Laudes de bon matí, i Vespres en pondre's el sol, i 5 de menors: Prima, avui desapareguda, Tèrcia, Sexta, Nona, i Completes, que tanca la jornada avui amb la Salve mariana). Tres són els cànctics evangèlics que centren i caracteritzen Laudes, Vespres i Completes, i són, respectivament, el cànctic de Zacaries o *Benedictus*, el de Maria, o *Magnificat*, ja citat, i el de Simeó, *Nunc dimittis*.

Rere l'ofici diví, que cal que ocupi el lloc principal en la vida del monjo, aquesta es completa (i Benet en precisa curosament l'horari) amb l'oració personal, típicament contemplativa (Benet la qualifica sòbriament de *breu i pura*); la *Lectio divina* o lectura espiritual, autèntica rúmia pausada de la Sagrada Escripura, i rere d'ella, dels Pares i dels autors espirituals moderns o contemporanis, que més puguin ajudar-lo en la seva vida; i el treball, l'*opus manuum*, primordialment agrícola en un principi i fins no fa gaire, i més diversificat avui, quan, ultra els serveis comunitaris imprescindibles, com la cuina, la neteja o la infermeria, comprèn també el treball intel·lectual (conferències, ponències en Congressos o cursets, llibres i articles), treball singularment potenciat avui amb els nous mitjans informàtics; i pastoral dins l'església monàstica, en l'atenció dels fidels, amb l'Eucaristia celebrada sempre dignament i

solemne, i cantada a diari en la *missa conventual* (no podem oblidar el paper primordial exercit en aquest sentit en favor del ritus llatí, del cant *gregorià*, i de l'art litúrgic per Cluny i, més austerament, pels cistercencs en l'Édat Mitjana, o modernament per Solesmes, Silos, o Montserrat a casa nostra); i el sagrament de la Penitència sobretot, i la direcció espiritual de qui ho demani.

Íntimament relacionat amb això és el fet, típicament monàstic des de l'inici, de l'hospitalitat, especialment de pobres i pelegrins, que cal acollir com si del mateix Crist es tractés (cap. 54), fet que relativitza la necessària *clausura* monàstica, sense la qual restaria del tot desnaturalitzada la seva vida, que el distingeix dels preveres seculars o dels religiosos que duen una vida directament apostòlica.

El monjo, en efecte, com a cristià que és i vol ser, ha de predicar l'Evangeli, certament amb la paraula (treball pastoral sobretot -no exclusivament- dins l'església del monestir, i treball intel·lectual), però més encara amb la presència estable en el lloc del monestir, que el defineix, i l'exemple de vida. No sols no es desentén dels germans, sinó que cal que visqui a fons la vida de l'Església. Això l'ha fet, al llarg dels segles, apòstol, evangelitzador i colonitzador de les terres reconquerides als sarraïns al Sud, o bé als eslaus encara pagans, als països escandinaus, al Bàltic o a Polònia.

De sempre, ho han reconegut els Papes (ja sant Gregori I el Gran, el biògraf de sant Benet, envià monjos a evangelitzar Anglaterra, i monjos enviats per ells són els patrons d'Alemanya o el Centre del continent també). Pius XII féu de sant Benet el "Pare d'Europa", 1947, i rere d'ell Pau VI, el seu "Patrò principal", 1964, títol aquest darrer que comparteix, per voluntat de Joan Pau II, amb els sants germans eslaus, monjos també, Ciril i Metodi, al mode -goso dir-com una monja carmelita, una *contemplativa*, Teresina de Lisieux comparteix avui el patronatge de les Missions amb Francesc Xavier.

Aquesta és, doncs, en l'essencial, la Regla que tens, germà, a les mans, un instrument que pot ajudar-te a dur més a

fons la teva mateixa vida cristiana dins l'Església, com a membre actiu i responsable de la mateixa, i una iniciativa sorgida per a potenciar el teu real agermanament amb els monjos cistercencs de Santa Maria de Poblet, que, nascuts per iniciativa del comte-rei Ramon Berenguer IV, senyor de Montpeller, que coneixia prou l'eficàcia colonitzadora dels cistercencs, en confià la fundació a l'abadia occitana de Fontfreda, de la línia de Claravall, per tal que encapçalessin la repoblació de la Catalunya Nova, ara ja possible una volta conquerits els llocs de Lleida i Tortosa, i quan només restava el petit reducte musulmà de Siurana.

Això tingué lloc el 18 de gener de 1151, i la fundació pobletana, confirmada després en una segona donació termenada, serà beneïda i confirmada sucesivament per diversos Papes, des del beat Eugeni III, deixeble de sant Bernat, a Alexandre III, que el canonitzà.

El monestir viurà set segles, arribant a ser el primer cenobi de Catalunya en importància, amb abadies filials a l'Aragó -Piedra-, País Valencià -Benifassar-, i Mallorca -La Real-, més diversos priorats depenents (com Natzaret de Barcelona, casa procura de Poblet, o el santuari marià del Tallat, al límit amb l'Urgell i la Segarra, o el molt ric de Sant Vicent de la Roqueta, extramurs de València), i granges al pla o a la muntanya, i un extens senyoriu de 35 pobles (entre d'altres Verdú, Vimbodí, la Pobla de Cérvoles o Castellserà, a Catalunya, i Quart de Poblet i Aldaia, al País Valencià), més encara alguns molins de gra o drapers, i drets de pastura al Pirineu. Això durà, bé que no sense dificultats, a finals del segle XVII i en el XVIII, fins a l'ensulsiada de les mesures desamortitzadores dites de Mendizábal, el 1835, i l'expulsió dels seus monjos.

Providencialment, però, quan encara no s'havien escolat 100 anys des de la mort del darrer dels monjos exclaustats (i doncs Poblet i, en ell, la Congregació d'Aragó, conservaven la vida jurídica), el gran restaurador de la casa que fou n'Eduard Toda d'ençà dels anys 20 del passat segle, pogué veure renovellada la vida cistercenca a

Poblet, amb l'arribada de 4 monjos italians, cridats per ell, el 24 de novembre de 1940. Gràcies a Déu, la vida continua de llavors ençà al nostre monestir de la Conca de Barberà, on no han deixat d'afluir-hi les vocacions, a Déu gràcies, i àdhuc n'han sortit els nous monestirs de Solius (Girona) i Valdediós (Astúries).

Mort Toda el 1941, l'afortunada iniciativa de diversos prohoms del país, encapçalats per Felip Bertran i Güell, fundà el 1945 la nostra Germandat, que tingué un paper de primer ordre en la restauració del monument, i el sosteniment dels primers monjos.

Avui, quan el monestir, per la gràcia de Déu, pot ja sostenir-se per si sol, ja no li cal el sosteniment econòmic providencial de la Germandat, que mai no podrem agrair prou, i així, quan, a més, el monument és ja quasi definitivament restaurat, aquesta pren un caire més espiritual, i essencial, d'agermanament amb els monjos en la comunió d'oració, de mode que, suprimint-ne tota quota obligada, qualsevulla aportació econòmica voluntària pugui canalitzar-se en favor de les obres de caritat i de justícia social de l'Església, o de les Organitzacions no governamentals (ONG), com són ara, en especial, *Càritas* o *Mans Unides*.

Una iniciativa simpàtica i interessant ha estat, per part de la nova Junta, reduïda, i que cerca en el possible de comptar entre els seus membres representants de cadascun dels antics Regnes de la Corona, és la d'editar un òrgan de comunicació sovintejada entre els monjos i els germans amb la revista "Poblet", 2ª època, que reproduceix fins ara, en volguda línia de continuïtat, les formoses portades obra del benemèrit xilògraf Enric-Cristòfor Ricart.

Fins avui, han estat ja entregats als germans els dos primers números de la revista, que espera poder continuar d'ésser lliurada, en el possible, amb una periodicitat semestral.

Alexandre Masoliver

L'ABADIA DE SANTA MARIA DE CHIARAVALLE DI FIASTRA

L'any 1984 el Capítol de la Congregació Cistercenca de Sant Bernat responia a la invitació del bisbe de Macetta, del rector de la parròquia de l'Abadia de Fiastra i de la Fundació Giustiniani Bandini, propietària dels terrenys de l'antiga abadia. Així, per respondre a aquesta crida, el 21 de març de 1985 tres monjos, amb l'abat Giovanni Rosavini al capdavant, tots provinents de l'Abadia de Chiaravalle Milanese, protagonitzaven el retorn de la vida comunitària a Fiastra, tres-cents seixanta-un anys després de la seva exclaustació. La comunitat actual està composta per un Prior, el P. Giovanni, un sotsprior, el P. Andrea, dos professors solemnes, Fra Gabriele i Fra Anselmo, un profés simple, Fra Isacco i dos novicis el P. Benedetto i Fra Stefano. Acompanyats per l'abat emèrit Giovanni Rosavini, que compleix la dita "Semel Abbas, semper Abbas" (un cop Abat sempre Abat).

L'Abadia de Chiaravalle di Fiastra no era un assentament nou per a l'Orde del Cister. El 29 de novembre de l'any 1142, un petit grup de monjos provinents de l'Abadia de Chiaravalle de Milà, s'instal·lava a la vall de Chienti, al peu del Collalto entre Tolentino i Macerata on el Duc d'Espoleto i Marquès d'Ancona, Guarnerio I, pensant en la seva mort, havia donat algunes terres per a construir-hi una abadia. Eren una dotzena de monjos i un abat, tants com Crist i els seus apòstols. No prou contents

amb l'emplaçament, es traslladaren al vell mig del bosc de Fiastra on buscaren la solitud i viure del seu propi treball i s'instal·laren en unes terres que, com tots els paratges triats pels cistercencs, estaven suficientment lluny de zones poblades, prop de vies de comunicació i on les terres eren fèrtils amb suficient aigua per al seu conreu.

En els seus inicis la construcció del monestir fou simple, centrats en el claustre al nord l'església, de creu llatina i orientada a l'orient; al costat est del claustre la biblioteca, la sala capitular, el locutori, l'escriptori o sala d'estudi i, a sobre, el dormitori directament comunicat amb l'església; al sud el calefactor i la cuina juntament amb el refetor; al costat oest les dependències dels germans conversos amb el seu propi dormitori, refetor, etc. En un principi s'aprofitaren les restes de la veïna ciutat romana d'Urbs Saglia, donant lloc, per exemple, a un refetor dels germans conversos amb una columnata central provinent de les ruïnes de l'antiga ciutat romana. La construcció de l'abadia durà prop de cinquanta anys mentre augmentava el nombre de membres de la

Foto: Arciu Poblet.

Comunitat actual del Monestir de Santa Maria de Chiaravalle di Fiastra.

comunitat i l'expansió del domini territorial, essent necessària la divisió en granges, un total de sis, per així poder gestionar millor les propietats. Un segle després de la seva fundació Fiastra assolí un paper molt important en el monaquisme italià en terres i prestigi.

L'any 1422 Braccio da Montone, senyor de Perugia i guerrer mercenari, lluitava contra Ludovico Migliorati, senyor de Fermo i parent de l'abat de Fiastra, Antoni Varano; conseqüència del seu pas fou la dispersió de la comunitat i la mort de molts dels seus membres. L'any 1456 el papa Calixte III cedí l'abadia al cardenal Roderic Borgia, futur Alexandre VI, iniciant així l'època de decadència de la vida monacal dels abats comendataris que foren set en total. A la mort del darrer d'aquests abats el papa Gregori XIII donà l'abadia i tots els seus territoris als jesuïtes que l'abandonaren en suprimir-se la Companyia de Jesús a Itàlia l'any 1773, passant els béns al papat i cedint les terres en contracte d'enfiteusi a la família Bandini. Mort el darrer dels seus hereus, l'any 1974, es constituïa una fundació per a administrar les propietats. No seria fins l'any 1984, ja recordat, quan el Cister tornaria a Fiastra.

L'estil arquitectònic de Fiastra és de

transició del romànic al gòtic. L'església, amb un atri, pòrtic i rosetó meravellosos, té una nau de 70 metres de llargada i una alçada de 25, deixant sentir l'austeritat de l'Orde sense més elements decoratius que els ornaments florals, destacant alguns frescos de l'època dels abats comendataris, com els del presbiteri, amb una crucifixió i les imatges de San Benet i San Bernat. Destaca, a més, el claustre, restaurat a finals del segle XV, on durant el segle XIX fou edificat el palau Bandini, destruint algunes de les dependències monacals originàries.

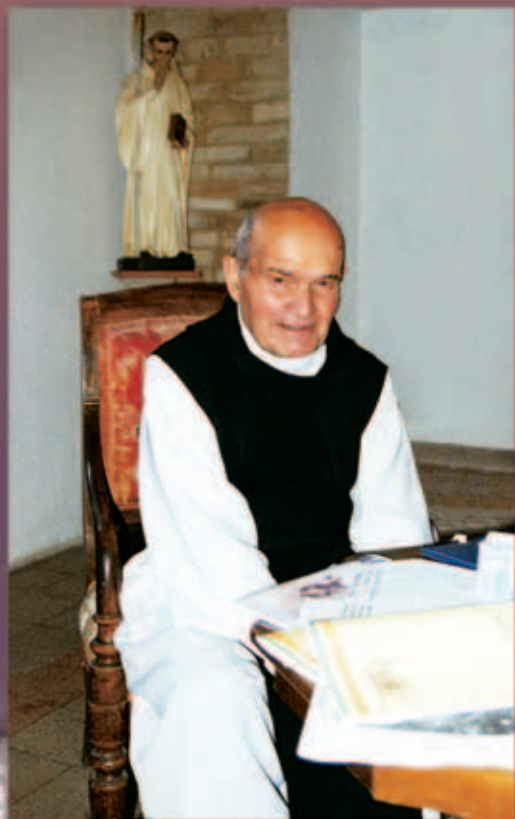
En aquest entorn ha retornat la vida monàstica, ocupant tan sols una part del monument mentre l'altra es dedica a activitats de la fundació, com congressos i conferències, i a la visita turística. La comunitat de Fiastra viu amb austeritat la regla de Sant Benet amb un horari estricte:

4,40	<i>Despertar-se.</i>
5	<i>Matines i pregària personal.</i>
6.15	<i>Laudes.</i>
7	<i>Eucaristia i tot seguit esmorzar.</i>
8	<i>Lectio Divina.</i>
9	<i>Tèrcia.</i>
9,15	<i>Capítol.</i>
9,20	<i>Treball.</i>
12	<i>Sexta.</i>
12,30	<i>Dinar i temps lliure.</i>
14,30	<i>Nona.</i>
14,45	<i>Treball.</i>
18	<i>Vespres.</i>
18,30	<i>Lectio Divina.</i>
19	<i>Sopar i recreació.</i>
20	<i>Lectio Divina.</i>
20,15	<i>Completes.</i>
20,30	<i>Gran silenci.</i>

És aquest l'entorn on viu el P. Abat Giovanni Rosavini amb una petita comunitat ben prop del Mar Adriàtic i en un ambient de recolliment, austeritat i pregària.

Xavier Guinovart i Octavi Vilà

ENTREVISTA CON EL P. ABAD GIOVANNI ROSAVINI

Cuando se propuso entrevistar al P. Abad Rosavini en el Consejo de Redacción de nuestra revista POBLET, la totalidad de los presentes lo aceptó de inmediato. Más aún, en la atmósfera se podía percibir perfectamente la ilusión de todos de poder leer los recuerdos y los consejos del P. Rosavini.

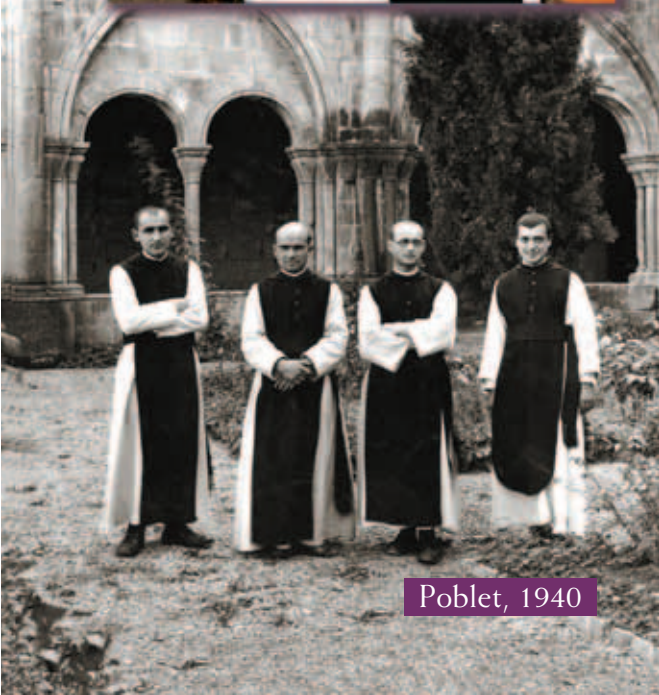
Todas las personas vinculadas a Poblet hemos leído en alguna de las muchas publicaciones que nos hablan de la restauración monástica, que el 24 de noviembre de 1940 los primeros cuatro monjes procedentes de la Congregación cisterciense italiana, el P. Prior Giovanni Rosavini, los PP Tommaso Vona, Martín Marini y Fray Giovanni Fioravanti reiniciaron la vida comunitaria cisterciense en Poblet, ciento cinco años después de la exclaustación.

Después de la pertinente autorización del P. Abad, contamos desde el inicio con la ayuda del P. Prior, profundo conocedor de la vida populetana de los últimos 55 años y que fue admitido en la Comunidad siendo el P. Rosavini Prior de Poblet.

El P. Tulla coordinó todos los detalles y partimos los tres el pasado 12 de julio, después de rezar Laudes en Poblet, con destino al aeropuerto del Prat y, posteriormente, desde el aeropuerto de Fiumicino nos desplazamos al Monasterio de Santa María de Fiastra, a orillas del Adriático.

Sobre las cinco de la tarde llegábamos al Monasterio de Fiastra. Sólo bajar del coche vimos a Fray Stefano, quien rápidamente nos reconoció y nos llevó a la presencia del P. Rosavini, que ya hacía horas que estaba preocupado por el retraso de nuestra llegada.

Después de los abrazos de rigor y la gran alegría del P. Rosavini al vernos, sobretudo por poder abrazar al P. Tulla, nos desplazamos al refectorio del Monasterio, donde nos obsequiaron con refrescos. Allí mismo el P. Tulla le hizo entrega del libro recientemente

Poblet, 1940

te publicado por el P. Jesús M. Oliver y el fotógrafo Francesc Bedmar, miembro de la Germandat, "*Poblet: espai i temps*". Cada fotografía que veía le traía recuerdos y nos hacía comentarios del Poblet de los años 40.

Luego le hicimos entrega del libro también recientemente editado por la Fundación Caixa Tarragona, "*Els grans monestirs de la Catalunya Nova*" y, mientras observaba las fotografías, él mismo, con la ayuda del P. Tulla, iban nombrando por su nombre a todos los monjes de aquella época que aparecían en las mismas.

Al hilo del ambiente, siempre sonriente, nos fue haciendo comentarios, que a nuestro juicio, salían de lo más íntimo de un hombre que ve la mano de la providencia a lo largo de su vida, y a quien podríamos definir como un auténtico hombre de Dios.

"El Sr. Toda -nos comentaba- murió muy pronto, y ello fue providencial para que los monjes no tuviéramos que retornar a Italia. Su muerte puso el monasterio a disposición de la Comunidad". "Recuerdo que volví de Barcelona de la reunión constituyente de la Hermandad y encontré al P. Martino Marini agonizante. Aquello lo interpreté como un designio de Dios".

Mientras el P. Rosavini iba desgranando sus recuerdos, fueron apareciendo poco a poco los monjes de la Comunidad, que nos acogieron fraternalmente.

Después de vísperas, a las seis de la tarde, y de la austera cena a la siete, salimos con la Comunidad y los huéspedes a los jardines, donde el P. Giovanni, Prior de Fiastra -el Abad Rosavini está ya jubilado por la edad- nos obsequió con un helado y licor elaborado en el propio Monasterio.

Nos sentamos en forma de círculo, presididos por una imagen de la Virgen, y allí todos los monjes fueron mirando los libros que

había traído el P. Tulla, mientras el Padre Abate (así le llaman los monjes al Abad Rosavini) explicaba los recuerdos de sus difíciles pero a la vez felices años en Poblet.

Tras el rezo de Completas y el canto de la "Salve", nos acostamos todos no sin antes advertirnos el P. Abad que podríamos continuar la entrevista al día siguiente, acabado el rezo de Tercia, a las nueve y cuarto de la mañana.

Al día siguiente nos sorprendió la vitalidad del P. Abad que, a las cinco de la mañana, ya participó en el Coro en el rezo de Maitines, así como en todos los actos del Oficio Divino de la Comunidad. Después asistimos a Laudes, a las seis de la mañana, la

Foto: Arxiu Poblet.

El P. Abad Rosavini junto al P. Prior de Poblet, P. Francesc M. Tulla, en el monasterio de Santa María de Fiastra.

Misa comunitaria a las siete, el desayuno, y la *Lectio Divina* a las ocho. Después de Tercia, tal como convinimos, pudimos continuar la entrevista, luego que nos enseñó personalmente el Monasterio, acomodados esta vez en el Palacio Renacentista anejo al Monasterio que actualmente es utilizado como sede de Congresos, siendo gestionado por la Fundación de Santa María de Fiastra que preside el P. Prior del citado Monasterio.

En este precioso marco, reiniciamos con el P. Rosavini la entrevista empezada el día anterior. Nos explicó que había nacido en el pueblo de Castel de San Elia (Viterbo), don-

de antiguamente hubo una antigua abadía cluniacense dedicada a San Elías. En la actualidad, el lugar donde estaba el monasterio es el cementerio de la población que cuenta con dos mil habitantes. El P. Rosavini tuvo cuatro hermanos, todos ya fallecidos, una hermana murió muy joven, estando él ya en Poblet.

La vocación del P. Rosavini surgió siendo él muy joven, casi un niño. Tal como era costumbre en esa época, ingresó en la escuela vocacional cisterciense de San Severino con sólo once años, en 1921, tras vencer la resistencia de su padre a que entrara tan pequeño. Jugaron un papel muy importante en esta elección infantil las maestras de su escuela que tenían una especial vinculación con el Cister y la historia del antiguo monasterio de San Severino.

Después de tres años de bachillerato y de haber estudiado latín y griego, fue admitido como novicio, y al cabo de un año profesó como monje. Era el 22 de diciembre de 1925. De este primer cuarto del siglo XX el P. Rosavini recuerda especialmente la Primera Guerra Mundial, que fue terrible, y en la que murieron muchos hombres y sólo quedaron niños y ancianos.

En enero de 1926 fue enviado a Roma, donde en un año terminó los dos cursos que le quedaban del bachillerato y, a finales de 1926, empezó sus estudios de filosofía en el Instituto Angelicum.

Fue ordenado sacerdote el 4 de julio de 1932 y hasta 1937 estuvo de cillerero en el Monasterio de Santa Croce in Gerusalemme, cuya iglesia fue edificada por Santa Elena, la madre del emperador Constantino. Se halla muy próxima a la Basílica de San Juan de Letrán, en Roma.

Luego fue maestro de novicios en el Monasterio de Santa María de la Grazzie en la "Madonna dei Lumi". Este santuario, estaba regido por monjes cistercienses a petición de la cercana ciudad. De esta época el P. Rosavini tiene recuerdos muy gratos. Se trataba de una pequeña comunidad formada por cuatro monjes y cuatro novicios, muy cerca de su pueblo natal y con unas vistas impresionantes del monte Solati.

En esta época fue reconocida por la Santa Sede la Congregación Cisterciense Italiana. Iban naciendo nuevos monasterios, aunque los cistercienses italianos no tenían Estatuto reconocido por el gobierno fascista de aquel momento. En estos años hubo un intento de refundar la abadía de Chiaravalle della Colomba, fundada por el mismo San Bernardo, cerca del río Po.

En aquellos tiempos también se intentó que los monjes ocuparan una parroquia en la diócesis de Vittorio-Beneto, pero finalmente no pudo ser ya que a pesar de que el obispo quería, el Consejo de la diócesis no quiso.

Pero en lo que realmente pensaban los monjes cistercienses, y la ilusión personal del P. Rosavini, era devolver la vida comunitaria al Monasterio de Santa María de Chiaravalle de Milán. El cardenal Schuster, monje benedictino recientemente beatificado, les dijo que no era posible, ya que se trataba de una parroquia y los monjes cistercienses no debían ocuparse de estas tareas. En aquellos momentos, además, todo el monasterio estaba en manos privadas y el ambiente no era el adecuado para restaurar el Monasterio de Milán.

El P. Rosavini soñaba con restaurar un monasterio verdaderamente cisterciense en Italia, pero todos estaban destruidos. Rezaba para que el Señor suscitara en el seno de la Iglesia de aquel momento el espíritu que suscitó en los santos padres fundadores del Cister. Él continuaba pensando en Milán, pero las circunstancias le llevaron a Poblet.

Recibieron una tarjeta postal del P. Edmondo Bernardini, entonces Abad General, desde Madrid y el superior les explicó que el P. Bernardini había viajado a Madrid, a solicitud del Gobierno, para pedir la restauración monástica del Monasterio de Poblet. El P. Rosavini, no conocía Poblet, la única referencia la tuvo de un sacerdote español, que le dijo que se trataba de un monasterio muy bonito y grande.

El señor Eduard Toda, que como todos sabemos fue el alma de la restauración material de Poblet y que residía en el mismo monasterio, evitó nuevas destrucciones durante la guerra civil española. Había intentado

previamente que la Congregación Francesa se hiciera cargo de Poblet. Toda había invitado al abad de Fontfreda (Casa Madre de Poblet), pero la Congregación en aquel momento estaba al límite, debilidad aumentada luego por la ocupación alemana. Finalmente las circunstancias provocaron que los monjes de Fontfreda no pudiesen refundar Poblet. Hungría tampoco aceptó ya que estaban en plena guerra y con grandes problemas, y los alemanes tampoco pudieron porque estaban siendo sistemáticamente perseguidos por el régimen de Hitler desde la década de los años 30.

Sólo quedaba una Congregación posible y era la italiana, la cual, por fin, nos envió a los cuatro monjes refundadores, acompañados del Abad General Bernardini, para la ceremonia de la reinstauración monástica, junto con el Abad de su Congregación, Dom Gregorio Billi.

Los abades Bernardini y Billi, se marcharon muy tranquilos, ya que el señor Toda les dijo que en el plazo de tres meses estaría habilitado el Claustro y dependencias de San Esteban para poder establecerse allí la nueva comunidad. Pero lo cierto es que al marchar se paralizaron las obras y no se reiniciaron hasta después de la muerte del propio Toda.

Durante todo este tiempo se alojaron en sólo cuatro habitaciones, encima de la portería actual, y usaron para el culto el presbiterio del altar mayor. Eduard Toda les había prometido provisiones suficientes para su sustento y el de la futura comunidad, pero éstas no tuvieron continuidad. El Abad Rosavini, con cierta ironía, nos dijo: "No pasamos hambre, sólo que teníamos un apetito muy grande". La relación de Eduard Toda con la comunidad no fue siempre cordial y la restauración se limitaba a una pequeña comunidad dedicada a las tareas del culto y ocupando solo un parte pequeña del monasterio. Pero llegaron las primeras vocaciones, el P. Bernat Morgades, Dom Benet Farré y Dom Robert Saladrigues. Poco después Toda enfermó gravemente.

Los monjes cuidaron al señor Toda durante su enfermedad y hasta su muerte. El P. Rosavini le administró la unción de los en-

fermos y el viático y él cree en su conversión verdadera antes de morir. Diplomático de profesión, Toda había sido el artífice de la restauración material de Poblet, sobreviviendo a la monarquía, la República, la guerra civil y los años iniciales del franquismo, un régimen para el que Toda no era especialmente grato.

A su muerte la Comunidad, hasta entonces limitada en recursos, pudo disponer para sí de una parte del monasterio y de la pequeña huerta del señor Toda, que era una ayuda para su sustento. Como nos recuerda el P. Rosavini, la providencia acompañaba a la restauración. Se pudo ocupar la casa del Patronato y usar algunas otras dependencias. La vida comunitaria ya no se limitaría al entorno del claustro de San Esteban.

Poco a poco el racionamiento de comida fue siendo menos duro, el huerto dio sus frutos y la situación dejó de ser extrema. Al mismo tiempo se empezó a vislumbrar la continuidad de la vida monástica con la rápida incorporación de nuevas vocaciones.

En todos aquellos momentos de extrema dificultad el P. Rosavini, nunca dejó de pensar en Milán, pero aceptaba como voluntad de Dios el papel que le tocó jugar en Poblet.

El P. Morgades, fue de muy gran ayuda, por ser una vocación madura. Entró siendo ya sacerdote. Había sido profesor durante algunos años en la escuela apostólica de los Padres Paúles de Bellpuig de Urgell. Al ser el primer monje catalán tras la restauración, abrió puertas. Además sabía conectar con la gente y tuvo un papel muy eficaz.

Algunas voces pensaban que podría ser elegido abad, pero para el P. Rosavini no era el momento. Textualmente nos dijo: "el P. Morgades valía mucho pero también tuvo algún defectillo al interpretar la vida monástica".

La señora Mercedes Escubós, era la propietaria de los terrenos anejos al monasterio que serían de vital importancia para el futuro independiente de la comunidad. La intervención del señor Correa Véglison permitió que se pudieran comprar. Nos explicó el P. Rosavini, que el señor Correa, siendo gober-

Foto: Arxiu Poblet.

El P. Abad Rosavini en un momento de la entrevista en el palacio Bandini.

nador civil de Barcelona, visitó Poblet y le entusiasmó. Aquella visita marcó el inicio de una relación muy beneficiosa para que la comunidad pudiera vivir en el monasterio con normalidad. Correa había realizado gestiones en favor de los productores de patatas y estos querían recompensarle. Él canalizó este dinero en la compra de los terrenos anejos al monasterio. El P. Rosavini le concedió el derecho a coro (recordemos que en aquellos tiempos no estaba permitido a los seglares asistir al Oficio Divino) y el derecho a recibir sepultura en el recinto monástico, si bien no descansa en Poblet ya que tras su muerte, sus familiares, lo trasladaron al panteón familiar de Santander.

Pero no todas las dificultades se debieron al concepto de restauración monástica que pretendía el señor Eduard Toda. "La única noche que no he dormido en mi vida, fue en Tarragona, cuando me quedé a dormir en el Colegio de los Hermanos de las Escuelas Cristianas (La Salle), para visitar a la mañana siguiente al cardenal-arzobispo Dr. Manuel Arce Ochotorena, con el objetivo de que nos hiciera entrega del Monasterio para la libre disposición de la Comunidad. Don Manuel y la posición del Patronato, era que no podíamos ocuparlo. Pero yo sólo pensaba en mis novicios y en una comunidad que

iba creciendo y necesitábamos poder ocupar el refectorio, la sala capitular, el dormitorio principal, la biblioteca y dar sentido realmente con nuestra presencia como monjes al monasterio que fue edificado para este fin y no para ser un museo. Finalmente, tras muchas discusiones, logramos del señor Cardenal y del Patronato la libre disposición, con la única limitación de conjugar su uso con el mantenimiento de las visitas al monasterio. Al conseguir aquello, sentí que la actual comunidad de Poblet tendría futuro por voluntad de Dios".

De aquellos tiempos el P. Rosavini recordaba: "Cada vez que necesitaba dinero me iba a Barcelona y lo pedía a personas afectas al monasterio. Poco a poco, tanto el P. Morgades como yo, fuimos pensando cómo organizar a este conjunto de personas, sin las cuales, nos hubiera sido muy difícil avanzar como lo hicimos. Finalmente el P. Morgades supo canalizar la idea del señor Francesc d'Assís Ripoll de constituir la actual Hermandad del Monasterio Cisterciense de Santa María de Poblet".

"En un primer momento pensamos en el señor Ripoll, presidente de la compañía Cros, como presidente, pero él pensó que tenía mejores contactos con el régimen el señor Felipe

Bertrán y Güell, y me lo propuso". Se inició de esta forma una vinculación muy estrecha entre la familia Bertrán y el monasterio de Poblet.

En estos momentos el P. Rosavini, se dispuso a explicarnos uno de los sucesos que tiene gravados con más fuerza en su mente: la muerte del P. Martino Marini.

"Llegué de Barcelona después de la reunión constituyente de la Hermandad y me encontré con que el P. Martino se estaba muriendo. Aquella muerte fue providencial, porque todos entendieron nuestra delicada situación. Nevaba y enterramos al P. Martino, de acuerdo con el ritual cisterciense, sin caja y en su cogulla de coro. Todos nos dieron apoyo, pero especialmente la recién constituida Hermandad, que estuvo allí, con gran sentido de la responsabilidad".

Tras estos comentarios el P. Rosavini, hizo hincapié en que estos recuerdos no pretendían ser una biografía, y, además, nos recordó el libro que está preparando el P. Jordi Maria Bou sobre los diez primeros años de la "Restauración monástica de Santa María de Poblet". A continuación se dispuso a acabar sus reflexiones sobre su periodo como Prior de Poblet con estas confidencias:

"A pesar de las dificultades, nunca tuve tentaciones de abandonar Poblet. Pero finalmente el P. Visitador me dijo que tenía que volver a Italia y que para el bien de este monasterio no debería tener ningún tipo de comunicación con la comunidad una vez estuviera fuera. Recuerdo que fui a Barcelona a pedir dinero a la Hermandad para poder volver a Roma, pero inicialmente no querían darme el dinero, ya que no entendían por qué tenía que marcharme de Poblet. Me prohibieron incluso escribir a mis hermanos monjes de Poblet. No obedecí del todo las órdenes del Abad Billi, pero mis cartas nunca llegaron a sus destinatarios. No me siento en absoluto agraviado por lo ocurrido, y en aquellos momentos ofrecí a Dios este sacrificio, pero a pesar de los años transcurridos todavía recuerdo con dolor la decisión de se-

pararme de una manera tan radical de mi comunidad de Poblet. Durante dos años, en Roma, me dediqué plenamente a administrar el sacramento de la confesión, que aún ahora,

a pesar de mi avanzada edad, continuo ejerciendo en el monasterio de Fiastra, y cada vez que confesaba no podía dejar de pensar en mi disgusto por mi marcha de Poblet".

"Los auténticos monjes son aquellos que buscan a Dios y basta"

día dejar de pensar en mi disgusto por mi marcha de Poblet".

"Recuerdo que vino a Roma el P. Gregori Jordana y me prohibieron incluso saludarle para no perturbar. Pasaron muchos años antes de que me permitieran recuperar el contacto con Poblet. Actualmente, me siento muy feliz al ver que Poblet, finalmente y tras aquel sufrimiento, es una comunidad unida con un abad escogido por todos".

"Todavía no habían transcurrido dos años de mi estancia en Roma, cuando el cardenal Schuster envió una tarjeta postal diciendo que Milán estaba libre. Fueron escogidos cuatro monjes para reinstaurar la vida monástica en este antiguo monasterio que se salvó milagrosamente de las bombas que arrasaron la ciudad en la Segunda Guerra Mundial. El pueblo estaba muy contento y en la fiesta de San Bernardo, en procesión, los primeros cuatro monjes tomaron posesión de la Iglesia. El resto de las dependencias monásticas no estaba en buen estado, tan sólo quedaba el refectorio, la cocina y parte de las antiguas dependencias para los monjes legos".

Los cuatro monjes, entusiasmados por la acogida dispensada, se volcaron en el pueblo, olvidando la auténtica función de una comunidad monástica. Al propio cardenal Schuster y al clero de Milán no les gustó su actitud y escribieron al abad general expresándole su disgusto. El P. Rosavini fue enviado en 1952 al recientemente reinstaurado monasterio para centrarlo en la vida monástica. Al principio a la gente no le gustó y lo interpretó como si se encerraran en sí mismos, pero "un monasterio si no tiene vida regular no tiene razón de existir".

A continuación y a cuento de la vida regular el P. Rosavini nos habló de los riesgos

que para una comunidad monástica supone dejar entrar la política en su interior. Nos habló del abad Escarré y la relación personal que mantuvieron tanto en Cataluña como cuando ambos estaban ya en Italia. Para el P. Rosavini la Iglesia está por encima de la política y es universal y así se lo manifestó al abad Aureli Maria quien le dijo que tenía razón, pero le recordó la especial dimensión que supone Montserrat para Cataluña y su abad. El P. Rosavini le contestó que ni siquiera el abad de Montserrat en Cataluña debe entrometerse en asuntos políticos.

Le reprocharon al P. Rosavini en una ocasión que en el Monasterio de Poblet se admitían novicios del resto de España y el P. Rosavini dijo que si admitía novicios franceses, americanos y de cualquier otra parte también debía aceptar a los españoles. En este punto el P. Rosavini insistió mucho en que Poblet y cualquier monasterio es ante todo una casa de oración al servicio de la Iglesia Universal.

"En 1964 el P. Abad Kleiner me bendijo como Abad de Milán, y allí estuve desde 1952 hasta 1984, año de mi jubilación abacial". En este punto nos recuerda que Milán sufrió también su crisis y ha sido elegido recientemente como Abad un joven sacerdote muy equilibrado".

De la semilla de Milán nos cuenta que se han repartido monjes a otros muchos monasterios y

se ha evitado el cierre de algunos de estos.

"Cuando dejé de ser el superior de Milán propuse al capítulo la reinstauración monástica de Santa María de Fiastra y me preguntaron si quería ir. Dije que sí y no me arrepiento de haber ido con sólo tres compañeros a iniciar la tercera restauración monástica de mi vida."

En este punto los redactores verifican que en esta pequeña comunidad de ocho monjes, con tan sólo diecisiete años de historia, se vive con autenticidad la regla y de una manera muy austera. Se respira felicidad, así como una enorme devoción y respeto por parte de los monjes más jóvenes a la figura del P. Abate. No nos extraña en absoluto que una persona como el P. Rosavini sea feliz en su vejez en este monasterio.

Con humildad nos explicó que la propiedad del monasterio y de las 2000 hectáreas que lo rodean es de una fundación, siendo el presidente de la misma el P. Prior, aunque ellos no utilizan para nada esos fondos que son íntegramente para el sostenimiento y recuperación del monasterio. La Fundación, nos continuó diciendo, la integran el obispado, la orden del Cister y los agricultores que explotan las fincas. Los monjes pueden tomar la tierra que estimen necesaria y proceder a su cultivo.

Uno de los logros que al P. Rosavini le

Foto: Bedmar

El P. Abad Rosavini -primero por la derecha- junto a otros abades y obispos en la bendición abacial del P. Josep Alegre.

hacen sentirse realmente en un monasterio es que tanto en Poblet como en Milán y en Fiastra se ha conseguido que haya cementerio propio. En Fiastra ya hay un monje cisterciense que espera la resurrección final, nos dijo. Aprovechamos para preguntarle dónde deseaba ser enterrado y nos contestó con absoluta humildad que donde dispusiera la Orden y que la distancia desde Fiastra, Milán o Poblet al cielo es la misma, pero que parece lógico que el lugar de su reposo sea el último monasterio donde sirvió a Dios.

Una vez en este punto continuamos nuevamente hablando sobre Poblet y le preguntamos acerca de qué diferencias ve entre el Poblet actual y el de los años 1940 al 1950.

Nos dijo: "La comunidad ha sufrido mucho a lo largo de estos más de sesenta años. Cuando me vi forzado a irme, mi sucesor el P. Gregori Jordana (actualmente sacerdote secular del obispado de Solsona, que vive en el Santuario de Santa María de Lord), no estaba lo suficientemente maduro como para dirigir una numerosa y joven comunidad. Si hubiera esperado dos o tres años, a mi juicio las cosas hubieran ido mejor. La situación dentro de la Comunidad no era buena y a pesar de que en 1952 se eligió como Abad al P. Edmon Garreta (actualmente en el priorato de Solius), los temas de fondo no se resolvieron, y en 1967 todavía había divisiones en Poblet. La fundación de Solius intentó resolver aquellos problemas que no se habían resuelto en los años 50. En mi vejez, me gustaría mucho que me visitara nuestro hermano el P. Gregorio Jordana, que fue mi sucesor como superior del monasterio de Poblet."

En este punto de la entrevista el P. Rosavini insistió en comentarnos que los auténticos monjes son aquellos que buscan a Dios y basta. Y nos habló de la relación de la Hermandad con la Comunidad: "Es muy importante que desde la Hermandad deis soporte a la Comunidad, pero jamás debéis intervenir ni inmiscuirnos en la vida de los monjes".

El P. Rosavini nos dijo a continuación: "¡Si hubieran perseverado todos los monjes como han perseverado los hermanos!". Hay que

aclarar para aquellos lectores más jóvenes, que desde la misma fundación de la Orden del Cister y hasta el Concilio Vaticano II, en Poblet y en todos los monasterios cistercienses y de todas las órdenes monásticas existían los monjes de coro, que en su mayoría eran sacerdotes, y los monjes legos o hermanos. Los monjes tenían más horas dedicadas al Oficio Divino y menos al trabajo, frente a los hermanos que reducían y simplificaban el Oficio Divino y trabajaban más horas. Ambas comunidades de facto vivían separadas.

A continuación recordó con mucho afecto a Fray Arnaldo Mercader y Fray Juan Domènech, explicándonos algunas anécdotas de los años 40, como cuando Fray Arnaldo se marchó del monasterio cansado de tantas penalidades. Pero el P. Rosavini vaticinó: "Éste volverá". Y al cabo de unos días así sucedió, y sigue en Poblet dándonos a todos una lección de humildad después de toda una vida dedicada al trabajo y a la oración. También nos explicó el caso de varios hermanos que, agotados por la tarea dijeron que se quedarían en la cama, a lo que el P. Rosavini contestó: "El que se quede en la cama que no coma". Pues bien, resulta que Fray Juan, que estaba realmente enfermo, no quería comer. Entonces el P. Rosavini le hizo comprender que él sí que estaba dispensado del trabajo por no encontrarse bien.

Llegados a este punto de la entrevista, el P. Rosavini, insistió en acompañarnos a visitar las ruinas de la antigua y cercana ciudad romana de Urbs Saglia.

Una vez de retorno al monasterio tocaron las campanas para acudir a Vísperas y, en el mismo instante, el P. Rosavini nos citó para el día siguiente después de rezar Tercia. Después de Vísperas, y sin olvidarnos de la gratificante recreación antes de Completas en los jardines del monasterio, agotamos nuestro segundo día de estancia.

A la mañana siguiente, puntualmente, finalizado el rezo de Tercia, retomamos nuevamente las conversaciones con el P. Rosavini. Esta vez nos empezó a hablar de su relación con el monasterio femenino de Valldonzella de Barcelona:

"Cuando llegué a España, antes de tomar posesión, coincidiendo con la onomástica del P. Abad General, nos dieron la sorpresa de la entrega de un cáliz muy antiguo, propiedad de un monje exclaustro de Poblet que había muerto como sacerdote secular. Antes de morir lo había entregado al monasterio de Valldonzella haciendo prometer que se devolvería a Poblet, si algún día volvía a tener vida monástica. Tan sólo lo sabían la madre abadesa y una monja. Yo siempre tuve mucha relación con Valldonzella".

A continuación nos explicó cuál es a su juicio la situación actual de Poblet, con un nuevo abad elegido unánimemente por la comunidad, que escogió a un monje de votos simples, nacido en un pueblo catalán "pero no catalanista", frase ésta repetida varias veces en el transcurso de nuestra larga entrevista. El P. Rosavini nos quiso decir con ello la precaución con que la Iglesia Universal debe mirar aquello que puede ser considerado como exceso. No ha de ser interpretado, pues, como algo peyorativo ni como falta de respeto hacia la cultura y la identidad de Cataluña aunque es evidente que la situación política de Cataluña, mientras el P. Rosavini estuvo en Poblet, influyó en su criterio. Nos destaca una de las muchas coincidencias de su vida. El 8 de noviembre de 1940, mientras Josep Alegre, actual abad de Poblet, nacía en Ballobar, en Italia estaba agonizando el padre del Abad Rosavini que estaba angustiado por tener que ir a Poblet. El P. Rosavini piensa que es demasiada casualidad para ser una coincidencia, y que la providencia divina está detrás de estos hechos en los que un sacerdote después de años de vida pastoral decide hacerse monje y es elegido Abad por todos sus hermanos a los pocos años de vida monástica.

Siguió la conversación libremente y sin poner cortapisas a lo que el P. Rosavini deseaba explicarnos:

"Cuando llegué a Barcelona me recibieron los señores Monreal y Paulí, ambos buenos amigos de Poblet, que nos ayudaron enormemente. Gracias al señor Monreal, que era Comisario de Monumentos, se consiguieron muchas obras de arte que hoy están en Poblet, como también

gracias al señor Paulí, que era el jefe de inmuebles de la Caja de Pensiones".

"Recuerdo con afecto cuando el señor Baeza Alegría, gobernador civil de Barcelona, compró la granja de Castellfullit y nos la regaló. Luego fue restaurada gracias a la generosidad del señor Valls Taberner. También nos ayudó mucho la familia Sabater, de Reus, que acogió al P. Martino y lo cuidó durante unos meses ya que la Comunidad no tenía medios. Pienso también en los Clos de Valls y el señor Ripoll de la Cros".

Entre los años 45 y 46 se restauraron las principales dependencias del monasterio: la biblioteca, el refectorio, la sala capitular y el locutorio. En el 47 la capilla para los monjes legos y en el 48 el coro de los monjes. "Recuerdo cuando el señor Felipe Bertran le dijo a su hijo Don Joaquín que le dejaría menos dinero cuando muriera, ya que costearon las obras de restauración del refectorio. A lo que el hijo le contestó que le dejaba más de lo que hubiera deseado".

Casi al finalizar nuestra conversación nos habló de los tres amigos que soñaron con restaurar Poblet, refiriéndose a Toda, Gaudí y Ribera. Ambos hicieron el bachillerato en Reus y se entusiasmaron al descubrir Poblet. Hizo también referencia al piano que les regaló el señor Toda, y que alegraba a aquellos monjes que vivían, como dice el P. Rosavini, "con gran apetito", con la música que él mismo tocaba y que recuerdan con tanto afecto aquellos novicios, los actuales PP Benet y Robert. Nos decía con cierta ironía: "Necesitábamos comida y nos regaló un piano".

Antes de la comida nos despedimos del P. Rosavini y de toda la Comunidad, después de esperar a que llegara el P. Prior para que, como superior de la comunidad, nos diera su permiso, sin el cual el P. Rosavini no nos dejaba marchar.

Cuando nos abrazamos en la puerta de salida, de una cosa estábamos seguros: que nos despedíamos de un hombre de Dios que ha vivido y sigue viviendo con autenticidad su vocación de monje.

Xavier Guinovart i Octavi Vilà

El 1908 escriví Eugeni d'Ors: "¿No és trist considerar, per exemple, que no puguem tenir encara "al nostre servei", al servei de la nostra causa nacional, homes com n'Eduard Toda?"¹.

Efectivament, parlar de la figura d'Eduard Toda i Güell (Reus, 1855-Poblet, 1941) és endinsar-se en una de les biografies més dilatades de la Catalunya contemporània. Aquest fill de Reus, que mereix un dels capítols dels "Homenots" de Josep Pla, tingué una trajectòria vital certament agitada i plena de rics continguts i ressonàncies.

Apadrinat pel seu oncle matern, Josep Güell i Mercader, cursà i es llicencià en dret molt jove, i tot seguit emprengué una intensa vida diplomàtica que el portà a viatjar arreu del món: Egipte, la Xina, Sardenya, Finlàndia, Escòcia, França. Les seves immenses inquietuds culturals el convertiren en observador de la història, la cultura i l'actualitat dels països on sojornava. Amb una admirable facilitat per a l'escriptura, va publicar innumbrables articles en nombroses publicacions periòdiques. Encara més, va veure estampats llibres plens d'erudició, sobretot relacionats amb Egipte i la Xina, on Toda se'ns mostra com un dominador de l'arqueologia, l'egiptologia, l'antropologia o la numismàtica. Per posar alguns exemples, citem aquí *La vida en el Celeste Imperio* (Madrid, 1887) o el monumental *A través del Egipto* (Madrid, 1889). Col·leccionista d'antiguitats, va fer donació, en vida, de les seves peces a diverses institucions catalanes i espanyoles, com les d'Egipte, que forniren el Museu del seu amic Víctor Balaguer, a Vilanova i la Geltrú, o les donacions al Museu Nacional Arqueològic de Madrid (monedes).

Toda era també un consumat bibliòfil. Arribà a aplegar l'impressionant xifra de seixanta mil volums, que també llegà en vida a diverses entitats: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (era íntim amic del seu director, Agustí Duran i Sanpere), Biblioteca de Catalunya, Biblioteca del Col·legi d'Advocats, Biblioteca del monestir de Montserrat, Biblioteca del Centre de Lectura de Reus, Biblioteca "Víctor Balaguer", de Vilanova i la Geltrú, i naturalment, Biblioteca del monestir de Poblet. Relacionat amb això, Toda es consagrà com a bibliògraf, escrivint per exemple, la monumental *Bibliografia Espanyola d'Itàlia* (5 volums, Barcelona, 1927-1930), escrita en català en protesta per la repressió de la

Foto: Arxíu Poblet.

Octubre de 1933. Reunió a Poblet de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

nostra llengua nacional per part del general Primo de Rivera. Àdhuc, va arribar a ésser professor de restauració i enquadernació de llibres a l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona, on tenia també com a amic al seu director celebèrrim el Dr. Jordi Rubió i Balaguer.

De la mà de Marià Aguiló, un dels motors de la nostra "Renaixença", Eduard Toda recuperà per a Catalunya la memòria i realitat de la ciutat de l'Alguer, escrivint la important monografia *Un poble català d'Itàlia: L'Alguer* (Barcelona, 1888).

Un cop acabat el seu periple consular, Toda es dedicà als negocis durant una llarga estada a Londres, fent costat a l'empresari basc Ramón de la Sota. Aplegà una fortuna important, que com els grans mecenes com Francesc Cambó, emprà en obres culturals. En vida rebé diversos reconeixements, ocupant diversos càrrecs en institucions, com l'Institut d'Estudis Catalans, o bé ocupant la presidència de

la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (hi fou introduït per un dels seus millors amics, el Dr. Jaume Barrera i Escudero, erudit director de la Biblioteca del Seminari de Barcelona), i d'altres que comentarem més endavant.

Eduard Toda i Güell, però, tenia des dels 14 o 15 anys, una dèria especial, malgrat els múltiples interessos, viatges i ocupacions, dels quals ara només n'hem pogut fer un petit esbós. Aquesta obsessió era el monestir de Poblet, el gegant cistercenc de la Conca de Barberà. Molt probablement, Toda visità Poblet per primer cop el 1869, atenent a un dels seus dietaris. El jove reusenc restà impressionat pel vell monestir, ferit gairebé de mort des de l'abandó i expoli a resultes de la desamortització del 1835. D'aquella època se'ns recorda el romàntic viatge de Toda amb algun dels seus joves amics reusencs (d'entre ells, Antoni Gaudí). Per circumstàncies vitals, només ell seria

encarregat de portar a terme la restauració del cenobi, aquell somni daurat de la joventut, seixanta anys més tard. Ràpidament, Toda publica, el 1870, a Reus l'opuscle *Poblet. Descripció històrica*, amb la venda del qual ja pretenia recaptar fons per a la restauració del monestir pobletà. Més volada tingué el seu article *La destrucció de Poblet*, publicat a la "Il·lustració Catalana", i sobretot el seu llibre *Poblet. Recorts de la Conca de Barbarà*, estampat a Barcelona el 1883, on l'autor se'n presenta encara com un jove ardent republicà i anticlerical, tot plegat barrejant encerts, exageracions i errors, com creure que l'arxiu de Poblet havia estat destruït pels fets de 1835. Foren aquestes unes posicions que ell mateix corregiria i matisaria notablement en la seva producció de maduresa respecte a la història pobletana.

Hem de fer un salt en el temps, seguint les petjades de Toda, allunyat durant tants anys de Catalunya. Abans, però, dos petits esments que cal destacar: el 1884, Eduard Toda, un dies abans de marxar cap a Egipte, descobreix amb entusiasme, l'arxiu de Poblet, abandonat als baixos de l'Acadèmia de la Història de Madrid. Ja des del Caire, el reusenc en publica un extens índex de l'arxiu (a la revista "El Excursionista" de Barcelona), posteriorment aprofitat per Víctor Balaguer en la seva obra *Las ruinas de Poblet* (Madrid, 1885). Com veiem, l'interès de Toda per Poblet no es redueix al salvament del monument, sinó que s'estén a tot el patrimoni pobletà entès com un tot: arxiu, biblioteca, retaules, peces i objectes artístics, ceràmica, ferros, vidres, tapissos, etc. Un interès que, com veurem, el mateix Toda ampliarà, endinsant-se en la mateixa història del monestir, tot convertint-se en un dels millors historiadors que ha tingut la casa, malgrat no ésser un professional de la investigació històrica.

El segon esment que cal fer és important: quan Eduard Toda ja és a Londres, publica, l'any 1915, l'opuscle *Poblet*, dins la col·lecció "Biblioteca d'Autors

Catalans", de gran èxit entre el gran públic, la qual cosa prova que el reusenc, a més de divulgar el coneixement, entre les classes populars, de la història de Poblet i la necessitat de restaurar-lo, no s'oblida mai, malgrat la llunyania física, del seu monestir tan estimat.

Aquest salt en el temps ens situa Eduard Toda en el seu retorn definitiu a Catalunya, per a viure els seus darrers anys, enriquit amb els seus negocis comercials. Abans, des d'Anglaterra, compra el convent d'Escornalbou, i cap al 1920-21, s'hi instal·la, tot restaurant-lo (àdhuc estampà l'erudita obra *Historia de Escornalbou*, Tarragona, 1926). S'inicia així el darrer període de vint anys de la seva vida, on Eduard Toda desplegarà tot el seu potencial envers aquell objectiu gestat en plena adolescència: la restauració pobletana. Escornalbou esdevindria, durant deu anys, la plataforma on Toda prepararia a fons aquesta restauració, abans d'instal·lar-se definitivament a Poblet, als anys 30 (creació del Patronat, 1931), fins a la seva mort, esdevinguda l'abril del 1941.

És en aquest període quan Eduard Toda accedeix a importants càrrecs acadèmics tarragonins, amb l'objectiu ben calculat d'utilitzar-los en pro de la restauració pobletana. Així, esdevé membre de la Comissió de Monuments de la Província de Tarragona. També va ésser un element clau -fins i tot president- de la Reial Societat Arqueològica de Tarragona. Dins aquest darrer estament, Toda dirigirà l'emblemàtic "Butlletí Arqueològic", on a cada número hi apareixerà sistemàticament un article pobletà signat per Toda. Fins i tot, Eduard Toda esdevindrà membre del Patronat del monestir germà de Santes Creus. Tot plegat culminarà amb la creació del Patronat del monestir de Poblet, el 14 de juny de 1930, essent-ne Eduard Toda el seu primer president, i on es farà efectiu l'inici material de la restauració pobletana.

Durant el període d'Escornalbou,

l'activitat de Toda envers tot el que feia referència a Poblet fou molt important. Foren innumbrables les gestions que portà a terme per preparar la gestació i creació del Patronat de Poblet i la recerca de fons per al finançament de les obres. També, lògicament, per la meua condició d'arxiver, he resseguit les accions de Toda a la recerca de la documentació pobletana dispersada. Durant aquells anys, l'il·lustre reusenc anà adquirint, per compra o donació, una quantitat molt important de documents pobletans, provinents en la seva major part de les comarques tarragonines. Toda concentrava la documentació a Escornalbou, on la restaurava i la classificava, ajudat per alguns historiadors i arxivers amics seus. Més endavant, féu relligar aquests fons documentals, formant més de cent volums. Sabem molt bé que la major part de l'arxiu de Poblet és a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, però el volum de documents que Toda va reunir és certament important; ell mateix els cedí a la nova comunitat pobletana, un cop retornats els cistercencs al monestir, el 1940; aquests són, doncs, els documents pobletans que avui es conserven a Poblet, i que han estat recentment inventariats². Però el reusenc anava més enllà. Ell es va preocupar de localitzar documents i llibres pobletans (recordem aquí la cèlebre biblioteca del segle XVII de Pere Antoni d'Aragó. Toda en va recuperar, per compra o cessió, un centenar de volums, que avui són a mans de la comunitat cistercenca), en arxius i biblioteques d'arreu (Madrid, Barcelona, Tarragona, etc.). En diverses ocasions va reclamar -primer des d'Escornalbou, i després des de Poblet mateix- a les altes institucions polítiques, la reunificació de l'arxiu de Poblet, i el retorn integral del mateix al monestir. Ell mateix es comprometia a restaurar, classificar i instal·lar correctament la documentació. Les seves peticions, però, van ésser desatesses sistemàticament.

Un altre aspecte pel qual Toda tingué especial cura fou la divulgació i propagan-

da de Poblet i de la seva història. Durant el període d'Escornalbou, al "Butlletí Arqueològic" de Tarragona, hem comptabilitzat una vintena de llargs articles de Toda, que denoten el seu interès per la història pobletana. Així, és força plausible deduir que el reusenc va idear, a Escornalbou, el programa d'escriure una història global del monestir. Precisament, molts dels articles que publicà al llarg dels anys vint i trenta eren exercicis preparatoris dels seus llibres històrics pobletans. Encara més, el 1925, Eduard Toda publica, a Tarragona, el magnífic volum *Estudis Pobletans*, format bàsicament per capítols de la història de Poblet dels segles XVII i XVIII. En aquest llibre, Toda ja anuncia que prepara una història del monestir. De fet, els *Estudis Pobletans* serien la base del volum, fins fa poc inèdit, titulat *La Davallada de Poblet*, que el monestir de Poblet va editar, el 1997, a cura del P. Alexandre Masoliver i de l'autor d'aquest article. En aquests textos, Eduard Toda se'ns apareix com un veritable historiador, intuïnt aspectes que en aquella època no es consideraven encara prou importants: els estudis socioeconòmics, el règim senyorial entès com a globalitat, i treballs sobre la vida quotidiana de la comunitat, com per exemple el règim alimentari.

Toda, d'escriptura fàcil i brillant, donà així una lliçó als seus contemporanis, quan els estudis sobre Poblet, sobretot en mans d'arquitectes, es reduïen a estudiar el monument i, en l'apartat històric, a pouar quasi exclusivament en la cèlebre història pobletana del segle XVIII del pare Jaume Finestres. Un dels defectes que hem de retreure a Toda és el de no citar gairebé mai les fonts, però el cert és que ell treballava sempre amb documentació original -la que havia aplegat a Escornalbou, i que després traslladaria a Poblet-. En conjunt, hem comptabilitzat 68 títols de l'obra todiana referida al monestir de Poblet.

El somni d'Eduard Toda de restaurar Poblet va començar a fer-se realitat durant la dècada dels anys trenta. Ell s'intal·la a

la casa del Mestre de Novicis, i, en plena maduresa, engega aquest procés, vehiculat mitjançant el Patronat del monestir. Comença, doncs, de manera efectiva, la reconstrucció de Poblet. Només entre 1930 i 1934 es gastaren 270 mil pessetes en les obres al cenobi. Nosaltres, però, hem pogut saber que aquestes quantitats foren superiors, doncs el mateix Toda va invertir bona part de la seva fortuna personal en la restauració. Essent molt breus, direm que foren importants les actuacions en els malmesos panteons reials, en diversos edificis del claustre major, com el calefactori, la cuina o el temple. Es feren millores importants a les sales de la biblioteca i de l'antic arxiu monàstic. També foren decisives les obres al llarg de tota la muralla de Pere III, amb les seves torres reials i les altres torres del recinte. En la part exterior del monument s'actuà a la plaça major, en l'antic hospital de pobres, a la bosseria, etc. I en tot el conjunt del monument, s'invertiren esforços notables en paviments, portes, finestres, teulades, reixes. Durant aquells anys, les activitats restauradores a Poblet foren gairebé febrils, amb centenars d'obriers treballant a les ordres de Toda, que es féu aconsellar

per experts arquitectes del moment.

És important de tenir també en compte la restauració de les Cases Noves, la darrera construcció monumental del Poblet antic. Allà, Eduard Toda hi instal·la un museu, amb les obres d'art pobletanes que ell anava recuperant i aplegant. Aquest conjunt museogràfic seria, doncs, la base inicial de l'actual Museu de Poblet. Àdhuc, Toda havia format, a finals del 1934, un arxiu fotogràfic pobletà amb gairebé dos mil unitats, començant per les mítiques instantànies de Laurent. Un dels seus més estrets col·laboradors, el Dr. Joaquim Guitert, tenia cura d'aquest arxiu (fins a la seva lamentable ruptura de relacions, el 1938).

Paral·lelament, les campanyes propagandístiques empreses per Toda s'intensificaren en aquests memorables anys 30. El 1933 s'instal·la a l'arxiu de Poblet l'exposició "Poblet 1830", amb dibuixos del mataroní Marià Ribas -gran amic de Toda- que reconstruïen l'aspecte de Poblet abans de la desfeta (vegeu el magnífic volum *Poblet en 1830. Representació dels monuments de l'històric monestir destruïts al segle XIX*, editat a Mataró el 1935, amb textos d'Eduard Toda i data·lladíssimes il·lustracions elaborades per Marià Ribas).

El mateix arxiu i la biblioteca de Poblet foren inaugurats pel Patronat de Poblet el 1935, coincidint amb el centenari de l'exclaustració monàstica. També, en ocasió d'aquest centenari, Ràdio Associació de Catalunya programà unes allocucions sobre Poblet destinades a promoure la restauració del monument, i referides als més diversos vessants de la història i l'actualitat pobletanes, que Toda s'encarregà que es publi-

Foto: Arxiu Poblet.

La Biblioteca com a espai de classificació del Museu de Poblet (1934).

quessin, sota el títol *Per la restauració del monestir de Poblet* (Barcelona, 1935), amb textos de personalitats tan il·lustres com Antoni Rovira i Virgili, Agustí Duran i Sanpere, Ferran Soldevila, Joaquim Folch i Torres, Joan Amades i Josep Puig i Cadafalch, entre d'altres.

L'any següent, per iniciativa de Toda i com a contribució al Congrés Jurídic Català, s'organitzà a Poblet una exposició de 237 documents jurídics de l'arxiu de Poblet, tot editant-se el corresponent catàleg, a cura de Siegfried Bosch i Manuel Cruells.

En l'aspecte bibliogràfic, el 1935 Eduard Toda publica dos importants obres. Un d'elles és *La Destrucció de Poblet, 1800-1900* (editada a Poblet), una detalladíssima història de la desfeta pobletana del segle XIX, obra prou coneguda i lloada dins l'obra todiana, i que formava també part de la seva història global del monestir. L'altra és *Panteones Reales de Poblet* (Tarragona, 1935), la monografia

dedicada a la dissortada sort que patí la joia del nostre monestir: els panteons reials, on Toda, documentadíssim, denuncia els expolis de personalitats i entitats rellevants de la cultura tarragonina, de col·leccionistes i antiquaris, i d'altres aus de rapinya, que acabaren per desfer gairebé en la seva totalitat aquell magnífic tresor de la corona catalanoaragonesa i de la casa ducal de Cardona.

Amb la guerra civil del 1936, s'aturaren, lògicament, molts projectes. Malgrat tot, la Generalitat de Catalunya actuà amb molt d'encert pel que fa al monestir de Poblet. Així, Eduard Toda fou nomenat comissari de la nostra institució nacional, per a la protecció del cenobi. I no només això. Poblet serví de dipòsit de diversos arxius històrics catalans, recollits amb heroïcitat per un equip dirigit per una altra figura de la cultura catalana de l'època, i íntim amic de Toda: el cerverí Agustí Duran i Sanpere. Fins i tot, Eduard Toda es permeté el luxe d'encarregar a

Foto: Arxiu Poblet.

Eduard Toda a Ràdio Associació de Catalunya, el 1935, en conferències organitzades pro restauració de Poblet.

l'arxiver Joan Pons i Marquès, l'edició, el 1938, del Cartulari de Poblet conservat a la Biblioteca Pública de Tarragona, estampació que sufragà l'Institut d'Estudis Catalans.

La correspondència de Toda adreçada a Agustí Duran i Sanpere, ens certifica que, durant aquesta època es dedicà intensament a escriure l'esmentada obra *La Davallada de Poblet*, fent-se ajudar per diverses bibliotecàries i historiadors, com l'aleshores jove Eufemià Fort i Cogul (que arribaria ser el gran historiador de Santes Creus), sobretot en la transcripció de documents.

Amb el canvi de règim, podem imaginar-nos el respecte que es tenia envers la figura d'Eduard Toda, en tot allò que es referia al nostre monestir. Després d'algunes vacil·lacions, Toda fou nomenat de nou President del Patronat, el 1940, malgrat les evidents divergències ideològiques amb els militars franquistes guanyadors.

Encara Eduard Toda pogué veure, amb goig, com retornaven els monjos cistercencs a Poblet, el 1940. No cal oblidar que Toda havia intervingut en gestions adreçades al retorn de religiosos al monestir pobletà, malgrat que algunes veus malintencionades opinin el contrari.

El nostre il·lustre personatge moria al seu estimat monestir de Poblet el 26 d'abril del 1941, i seguint el seu desig, hi fou sebollit, precisament en la diada de la Mare de Déu de Montserrat, Patrona de Catalunya. En l'hora trista del seu traspàs, Eduard Toda tenia, però, el consol i el goig d'haver vist acomplert bona part del seu somni pobletà: el salvament del monument i el retorn dels monjos blancs.

Tanmateix, la figura d'Eduard Toda és d'aquelles que, havent tingut una rellevància notabilíssima dins la societat del seu temps, va restar oblidada després de la seva desaparició física. Únicament podem ressenyar que en els anys seixanta, es feren dos notables reculls de la seva

extensa bibliografia (citem l'obra de Dolors Pujol Solanellas, *Bibliografia de l'il·lustre reusenc Eduard Toda i Güell*, Reus, 1965), i que el 1975, el ja citat i malaguanyat Eufemià Fort i Cogul, publicava el millor treball biogràfic sobre Eduard Toda que s'ha fet fins avui (*Eduard Toda, tal com l'he conegut*, Montserrat, 1975). El mateix Fort i Cogul ja apunta, amb encert i honestedat, que la gran biografia sobre Toda resta encara pendent de fer.

El 1991 s'escaigué el 50 aniversari del traspàs d'Eduard Toda i Güell. Era una ocasió magnífica per a reivindicar i recordar, com s'escau, a una aital figura senyera del nostre país. Tristament, l'efemèride passà pràcticament desapercibuda, i únicament ens consta l'edició d'un dietari inèdit de Toda sobre la Xina, a cura de Dolors Folch (Eduard Toda i Güell: *Viatge a la Xina*, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat, 1991), a més d'algun acte molt íntim i minoritari celebrat a Poblet i Escornalbou.

Durant tots aquests decennis posteriors a la mort de Toda, s'han fet grans obres a Poblet, que han arribat fins a l'actualitat, i que han estat decisives per a la definitiva restauració del cenobi. Hem de dir, però, que durant el franquisme, el monestir de Poblet -Patronat, Germandat, etc.- fou utilitzat per certs elements molt propers al règim dictatorial. El paroxisme arribà el 1952, amb la inauguració de la restauració dels panteons reials i la visita del general Franco al monestir, amb el desplegament de tota la seva aparatosa parafernàlia. Fins i tot, el general exigí l'exhumació del cadàver d'aquell il·lustre lliurepensador anglès, Philip de Warton, atès i mort a Poblet al segle XVIII, i del qual el mateix Toda n'havia fet una petita biografia (*Curiositats de Poblet. Entero d'un aventurer anglès*, Tarragona, 1922). No entrarem en més detalls d'aquella època, però sí insistirem que, si bé la figura d'Eduard Toda fou aparentment respectada, va planar sempre sobre la seva trajectòria vital un silenci aclaparador. Àdhuc, alguns

historiadors s'atreuren, de manera lamentable, a difamar-lo injustament. Així, Joan Serra i Vilaró acusà Toda d'inventar-se la història pobletana, i de voler-se constituir en "abad laico del monasterio de Poblet" (Vegeu: Juan Serra y Vilaró: *La Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos de la provincia de Tarragona ante las ruinas del monasterio de Poblet*, Tarragona, 1946, pàg. 235). També fou durament criticat pel seu antic col·laborador Joaquim Guitert, en el, per altra banda, flux

suposada "llegenda negra" contra els monjos (una llegenda que, per altra banda, mai no va existir, i que Toda mai no va crear ni fomentar), basant-se -en una visió totalment parcial de l'obra pobletana del reusenc- en els escrits juvenívols de Toda (vegeu l'article de Piquer i Jover, *Els monestirs cistercencs de dones de la Corona d'Aragó al segle XIX*, dins el volum "Miscel·lànea Populetana", Poblet, 1966, pàg. 523).

Tanmateix, tothom sabia (incloent-hi els seus injustos detractors) que sense Eduard Toda, el Poblet contemporani no hauria existit, i la ruïna del cenobi hagués estat irreversible.

Avui dia resten encara molts aspectes per a aprofundir en la gran personalitat d'Eduard Toda i Güell. Cal que algú posi fil a l'agulla, i faci la gran biografia que es mereix. També cal recollir el seu extensíssim epistolari, o bé reeditar alguna de les seves obres senyeres. En qualsevol cas, en aquest breu article hem volgut destacar aquesta personalitat tan remarcable de Catalunya, una vida

apassionant i apassio-nada, sobretot per tot allò que es referia al nostre gran monestir de la Conca de Barberà i el seu ressorgiment. El deute que encara tenim amb Eduard Toda és, doncs, molt gran.

Gener Gonzalvo

Foto: Arxiu Poblet.

1936. Congrés Jurídic Català a Poblet. Conferències d'Eduard Toda a la Sala Capitular.

volum VI de la *Historia del Real Monasterio de Poblet. Continuación de la Historia del Padre Finestres* (Barcelona, Orbis, 1955). Finalment, esmentem Josep Joan Piquer i Jover, l'historiador de Vallbona de les Monges, el qual atribueix a Toda la paternitat d'una

BIBLIOGRAFIA

- Ajuntament de Reus: *Eduard Toda i Güell*, Guia de Lectura, 6, abril del 2001.
- ALTISENT, Agustí: *Història de Poblet*, Poblet, 1974.
- ARNAVAT, Albert: *Eduard Toda i el Centre de Lectura de Reus*, a "Revista del Centre de Lectura", 6ª. època, núm. 1 (Reus, octubre de 1993), pàg. 17.
- BASSEGODA, Bonaventura: *Eduard Toda, restaurador de Poblet*, a "Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya", núm. 492 (Barcelona, maig 1936), pàgs. 185-192.
- CASASÚS, Josep M.: *La descoberta de la catalanitat de l'Alguer en els reports periodístics d'Eduard Toda*, a "Periodisme català que ha fet història", Barcelona, Proa, 1996, pàgs. 83-87.

- CAVALLÉ, Pere: *Eduard Toda i Güell*, a "Revista del Centre de Lectura", núm. 18 (Reus, octubre del 1920).
- FERRÉ, Dolors: *Bibliografia de Eduardo Toda*, a "Boletín Arqueológico", Tarragona, fasc. 37-40 (gener-desembre 1942), pàgs. 325-359.
- FORT I COGUL, Eufemià: *Eduard Toda, tal com l'he conegut*, Montserrat, 1975.
- GONZALVO I BOU, Gener: *Eduard Toda: la passió per Poblet*, Poblet, 1998.
- GONZALVO I BOU, Gener: *Eduard Toda, historiador de Poblet*, a "Aplec de Treballs", núm. 15 (Montblanc, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 1997), pàgs. 103-127.
- GONZALVO I BOU, Gener: *Cartes d'Escornalbou i Poblet. Un epistolari d'Eduard Toda a Agustí Duran i Sanpere (1922-1940)*, Poblet-Tàrraga, 2001.
- MASSÓ, Jaume: *Reus, Serra Vilaró i Tarragona*, a "Revista del Centre de Lectura de Reus", núm. 9, juny 1994, pàgs. 4-5.
- MASSÓ, Jaume: *Eduard Toda i el Museu de Reus (1933-1939)*, a "Informatiu Museu", núm. 20 (Reus, Museu Comarcal Salvador Vilaseca, 2001), pàgs. 19-23.
- PUJOL, Dolors: *Bibliografia de l'il·lustre reusenc Eduard Toda i Güell*, Reus, Centre de Lectura, 1963.
- SANTASUSAGNA, Joaquim: *Reus i els reusencs en el Renaixement de Catalunya fins al 1900*, Reus, Associació d'Estudis Reusencs, 1982.
- 1 Eugeni D'ORS: *Glossari 1908-1909*, ed. de 2001, Barcelona, Quaderns Crema, pàg. 302.
- 2 TORNÉ i CUBELLS, Josep-Àngel: *Arxiu de l'Abadia de Poblet*, a "Guia dels Arxius Històrics de Catalunya", 7 (Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat, 1998), pàgs. 177-186.

Foto: A. Mila.

El miércoles, día 7 de noviembre de 2001, por la mañana, vino a visitar Poblet, la joven Duquesa de Cardona, Doña Casilda Ghisla Guerrero Burgos y Fernández de Córdoba. Es huérfana de padres, por lo que muy joven (tiene 19 años) ha recibido el título. Reside en la ciudad de Córdoba (en Andalucía). Pro-

VISITA DUCAL EN POBLET

cedía de la villa de Cardona en donde ha estado allá cuatro días, para conocer su origen, y volvía, vía Zaragoza y Madrid, a su residencia.

La saludó el padre Abad de Poblet, y el padre Prior la acompañó en la visita, enseñándole el monasterio y los sepulcros de sus antepasados. Al final se le hizo la entrega de folletos del Monasterio y del Museo.

La acompañaban: La "tutora": Doña Antonia Rey Molina, y las tías: Doña Pilar Rey Molina; Doña Magdalena Rey Molina; y Doña María-Luisa Rey Sánchez.

De parte de la "Fundació de la Vila medieval de Cardona", que ha organizado su estancia de cuatro días en la villa homónima, la acompañaba en su visita a Poblet, Don Luis Torras, que es el presidente, y su esposa doña Rosa-María Guasch.

POBLET I GAUDÍ

Gaudí

L'arquitecte Antoni Gaudí no va coincidir en el temps de la seva vida professional amb la recuperació de Poblet. Aquesta manca de coincidència amb la posterior restauració del monestir és una realitat que comporta que la presència de Poblet en la vida de Gaudí sigui molt tangencial i gairebé anecdòtica. Havien passat uns cinc anys de la seva mort quan el seu antic company d'estudis a Reus, Eduard Toda i Güell, començà la gran obra de fer que el munt de runes en què s'havia convertit Poblet agafés una forma viva i atraient. No hi ha cap mena de dubte que si això s'hagués esdevingut molt abans, potser Toda hauria trobat un excel·lent col·laborador en l'arquitecte Gaudí. Toda s'instal·là a Poblet, i tenim una bona mostra de la gran qualitat de tota l'obra que féu a Poblet i que encara avui podem admirar, malgrat les limitacions materials de l'època. Toda buscà sempre els treballadors i col·laboradors més idonis; pensem per exemple en noms com Jeroni Martorell, el gran arquitecte; el dibuixant i arqueòleg mataroní Marià Ribas; el picapedrer Joan Mestres "Joanet", o el constructor Ribas i els seus fills que anaven al davant d'una bona colla de paletes. No hi ha cap dubte que Gaudí hauria tingut un lloc de privilegi en aquesta nòmina, però no fou possible. Els cicles vitals de Gaudí i Toda no van coincidir després d'uns anys escolars a Reus. Podem demanar-nos el que hauria fet el gran arquitecte a Poblet. Hi havia tanta feina per fer! Potser hauria fet una nova construcció per suplir els panteons reials desfets? Ell va fer un disseny per a les tombes dels reis de Mallorca a la catedral, però no es van arribar a realitzar. O potser hauria reordenat els grans espais interiors?

No cal continuar per aquest camí perquè amb somnis no es pot escriure la història.

La primera vegada que apareix la historieta dels tres nois -Ribera, Gaudí i Toda a Poblet, és el 20 de setembre del 1929 en un article publicat a la revista *Tivissa* en memòria del doctor Josep Ribera i Sans. Toda després amplià aquest article en la biografia que publicà a Escornalbou, sobre Ribera, l'any següent. Aquest llibre obtingué una gran difusió que interessà tant als biògrafs de Ribera com als de Gaudí, que escamparen per tot arreu el suposat fet. Més tard, amb motiu del desè aniversari de la mort de Gaudí, Toda publicà, el 12 de maig, un article a la revista *El Matí*. Aquests dos treballs són la font de tota la història de la suposada activitat infantil de Gaudí junt amb Toda i Ribera a Poblet l'any 1870. Des de llavors ja havia passat més de mig segle i Toda era, a més del futur president del Patronat de Poblet, la gran figura que representava la reconstrucció del monestir. A aquest record d'infància s'ajuntava el d'una petita memòria que Toda havia fet el mateix 1870 amb la col·laboració de Gaudí que sembla que hauria treballat en la realització d'uns dibuixos. Un d'aquests, conservat a l'arxiu de Poblet, és l'escut de l'abat Miquel Cuyàs (1760-1764) que ells, infants, haurien confós amb el del monestir. Però el fet de què a Reus Toda demanés la col·laboració del seu company d'estudis, Antoni Gaudí, no vol pas dir que se'n segueixi res més de caràcter personal. Toda hauria vingut a Poblet interessat pel seu amic i company, Josep Ribera, que havia viscut a l'Espluga de Francolí i on encara hi vivia una seva germana. Sembla que aquesta prime-

ra visió de les imponents ruïnes populetanes el degué impressionar i deixà en la seva ànima infantil un desig perdurable de recuperar aquell monument. Després cadascú va seguir el seu camí a la vida, però per en Toda aquell desig va romandre viu i a la fi pogué realitzar-ho fins a la seva mort, esdevinguda l'any 1941, després de veure restaurada la vida monàstica a Poblet.

Llavors la visió dels tres infants, imatge bonica i molt romàntica, caminant entre les ruïnes i refent una làpida sepulcral a la sala capitular, hauria estat més bé el fruit d'un ideal que al llarg del temps va prendre una forma definitiva més que una realitat. No cal dir el que representava per a un noi trobar-se en un món misteriós i atraient, com era el conjunt d'edificis abandonats de Poblet a la fi del segle XIX. És molt possible, gairebé segur, amb la companyia de Ribera i Toda o no, Gaudí va tenir l'oportunitat de veure les ruïnes de Poblet; la proximitat amb Reus ho feia molt factible. Una persona com ell havia de rebre tota una sèrie d'imatges i sensacions espirituals que després es desenvoluparien al llarg de tota la seva vida. La idea romàntica d'unes ruïnes a la

pàl·lida llum de la lluna, encara avui ens encisa. Tots els que

hem tingut oportunitat de visitar algun gran monument abandonat hem deixat anar lliure la nostra imaginació, pels seus espais sense límit, a la nostra fantasia. Jo recordo, per exemple, el monestir de sant Pere de Casserres prop de Vic, o el castell de Burriac, al Maresme, o encara algunes ruïnes de Poblet com el palau de l'abat. Certament, avui cada vegada és més difícil de trobar-ne d'aquests espais perquè l'obra de restauració s'ha realitzat gairebé per tot arreu.

Escut de l'Abat Cuyàs
dissenyat per Antoni Gaudí.

Gaudí tenia prop de Reus, a més de Poblet, tota una sèrie de grans monuments en estat de ruïna total, com eren Escornalbou, la cartoixa de Scala Dei, en certa manera Santes Creus, i tantes restes de castells que encara es poden veure a l'interior de les terres tarragonines. Si Toda ens representa als tres infants fent una obra "pràctica" de restauració amb la recomposició de la làpida sepulcral de l'abat Pere Alferic, feta bocins a la sala capitular, hem de veure en això un signe sensible -un sacramental- del que Toda volia fer i que després va aconseguir a la seva maduresa.

Els autors quan parlen d'aquesta visita de Gaudí no es posen d'acord en la data, cosa que ja és prou significativa.

Ràfols només diu que entre 1868-1870 fa un projecte de restauració de Poblet juntament amb Toda i Ribera. Obra conjunta, i no explica res més.

Joan Bergós parla breument d'una excursió a Poblet de tots tres on prengué la idea de fer un projecte de restauració de Poblet engrescats pel jove Ribera.

Cèsar Martinell situa la visita l'any 1867, vivint a casa d'una germana de Ribera a l'Espluga de Francolí, cosa que sabem de cert que no es va realitzar perquè en aquesta data Ribera marxà a viure a Almeria. La influència de les ruïnes de Poblet i la seva possible recuperació va poder influir, segons el mateix Martinell, en la vocació d'arquitecte del noi de quinze anys, per a la qual ja tenia a dins la llavor que més tard es desenvoluparia donant fruits tan extraordinaris.

Encara és més difícil el fet que Toda en un moment determinat digui que ell havia estat a Poblet per primera vegada el 2 d'abril del 1870 i el dia 24 per segona vegada, sense allotjar-se a casa de la germana de Ribera. Aquest, després de conviure tres anys amb Toda a Reus, del 1864 al 1867, marxà aquest mateix any a viure a Almeria per causa de la mort del seu pare a l'Espluga de Francolí. Ribera,

sense pares, anà a viure a casa d'un oncle patern que tenia a Almeria. Allà continuà els seus estudis. Només Martinell posa la visita de tots tres nois aquest any, però sembla difícil que marxant després del curs escolar tinguessin prou temps per dedicar-se a fer turisme arqueològic en les tristes circumstàncies en què vivia Ribera.

El que és cert és que Toda rebé de Josep Ribera la coneixença de Poblet i el contagià d'un entusiasme que havia d'acompanyar-lo tota la vida, i donaria bons resultats els anys 1931-1941, fent possible que el conjunt ruïnós del monestir recuperés la vida i es projectés cap un futur que ha permès de recuperar tot el monument en l'aspecte material i espiritual. Eufemià Fort que va conèixer Toda i va fer una bona biografia, ens explica en poques paraules el que en va resultar: "Tot l'ordit del pretès triunvirat Toda-Ribera-Gaudí anterior al 1870 no té cap consistència, perquè abans d'aquell any Toda no coneixia sinó de nom el monestir, segons confessió pròpia; que no repugna, ans concorda, amb l'altra copiosa informació que tenim sobre això. Creuria que fou Toda tot sol l'autor del projecte; en tot cas la influència dels seus dos amics cal que sigui valorada molt diferentment d'una col·laboració estreta, activa, eficient i real, que no existí mai, ni pogué existir. Aquesta atribució col·laborativa no perjudicava els mèrits de Toda, ans els conferia relleu per causa de la celebritat que han assolit els personatges. Però no s'ajusta a la veritat dels fets". Però de les visites segures que Gaudí devia fer, ell tot sol, a Poblet, podem deixar anar una mica la nostra imaginació i veure'l passejant per les muntanyes de Prades que envolten el monestir.

Gaudí fou un home que va saber llegir i aprendre del llibre de la naturalesa. Totes les seves obres estan plenes d'una referència directa. Aquelles paraules de sant Bernat de Claravall: "S'aprenen més coses en els boscos que en els llibres; els arbres i les roques us ensenyaran coses que

no podríeu escoltar en altres llocs”.

Ell va saber fer-s'ho seu. No podem oblidar aquí, ni que sigui de passada, el caràcter místic de l'arquitecte. De vegades, veient les formes rocoses que hi ha en les barrancades d'aquestes muntanyes, la imaginació no deixa de recordar en certs moments les formes misterioses que hi ha a la coberta de la casa Milà. Potser és simple imaginació, però també podem creure, amb més fonament, que les seves visites li van poder donar motius d'inspiració en aquestes valls només treballades per l'aigua i el vent durant segles.

En tot el bagatge cultural de l'arquitecte, no podem dubtar que un monument de les característiques de Poblet, hagué de deixar una petjada que l'ajudaria a fer de la seva activitat professional un art i una visió de la vida singulars i irrepetibles.

Tenim, però, una visita ben documentada de Gaudí a Poblet, el 18 de maig del 1882. Llavors tenia uns trenta anys i era ja un arquitecte conegut. (El Dr. Joan Bassegoda descriu molt bé aquest esdeveniment en un article aparegut a la revista *Temple* el maig del 1980 i del qual Josep M. Tarragona i jo mateix en som deutors). És una visita de caràcter més romàntic i espiritual que no pas professional. Josep M. Tarragona ens diu que durant la seva adolescència Gaudí havia visitat moltes vegades el monument arruïnat i després ens descriu aquesta visita feta amb un grup de 42 artistes i escriptors catalans, valencians i malloquins.

Abans havien fet una detallada visita del monestir acompanyats pel conserge Josep Argilaga. Al vespre, després de sopar, tingué lloc una romàntica visita de les ruïnes de Poblet a la llum de la lluna. De sobte una explosió de llum i color va

omplir l'espai. Un grup de nois amb torxes corrien pel monestir i al mateix temps començaren a encendre's i esclatar bengales i coets de molts colors. sembla que la idea d'aquest espectacle pirotècnic, una mena d'espectacle de llum i so "*avant la lettre*", fou el mateix Gaudí junt amb els pintors Josep Brel i Dionís vaixeres. Tot un èxit per la sorpresa i no dubtem de la bellesa de l'espectacle nocturn. Després, l'emoció estètica deixà pas a un sentiment religiós, també molt propi del romanticisme, i en el presbiteri davant el retaule mutilat, el canonge Collell i mossèn Cinto verdaguer entonaren la Salve regina. A la matinada tornaren a l'Espluga no sense haver viscut unes hores inoblidables.

Gaudí fou un arquitecte impossible de classificar en cap escola, ell fou únic, un geni que va donar el seu nom a un estil propi. No va poder treballar a Poblet per raons cronològiques, no va coincidir amb la recuperació del monestir. Com exemple d'aquesta manca de sincronia també podem demanar-nos què n'hauria resultat d'una col·laboració del mestre amb el ferrer de l'Espluga de Francolí, Ramon Martí, que ha deixat durant cinquanta anys la mostra del seu treball per qualsevol racó del monestir.

Més tard tampoc hauria estat possible perquè va viure dedicat totalment a l'obra del temple de la Sagrada Família a Barcelona. Però el seu record i la seva obra van deixar una petjada indeleble a l'arquitectura i les seves arts auxiliars i en això podem veure el seu esperit present en les grans obres que s'han fet a casa nostra.

(Conferència donada a Escornalbou el 8 de juliol del 2001).

Jesús M. Oliver
Monestir de Poblet.

UN BENICARLANDO ILUSTRE: FRAY PEDRO BOQUÉS

Abad perpetuo del Monasterio de Poblet

Dice Martín de Viciano en su "Crónica de Valencia"¹, al referirse a la villa de Benicarló, que "han salido de la villa muchos hombres de valor para Roma y otras partes", citando en primer lugar a Fray Pedro Boqués, Abad de Poblet.

"Histor", en uno de sus "Apuntes para la historia" publicados en las páginas de "Benicarló Actual"², cita la crónica de Viciano y reproduce, de manera sucinta, la actuación de fray Pedro Boqués como abad de Poblet, extrayendo los datos de la "Historia" del padre Finestres³.

Martín de Viciano escribió su "Crónica" en 1562, es decir, mientras Pedro Boqués era abad de Poblet, o sea, con pleno conocimiento de causa y rigurosa contemporaneidad, y en su texto afirma rotundamente que Boqués era hijo de Benicarló. Finestres, que escribió en el siglo XVIII, dice solamente que era valenciano, lo cual no contradice la afirmación de Viciano.

A mayor abundamiento, siendo Pedro Boqués abad de Poblet, ingresó como novicio otro benicarlando llamado Pedro Boqués, que, con seguridad, debía ser familiar y paisano del abad⁴.

Afirmada, pues, la naturaleza de Pedro Boqués, al que a veces se le dice Bouqués o Bogués, se trata ahora de conocer algo de su vida y de su obra.

Nació en Benicarló en 1503 y a los veinte años, en 1523, recibió el hábito del Cister, en Poblet, de manos del abad Domingo Porta (1502-1526).

Dice Finestres, y lo repite Doménech⁵ y Montaner, que era valenciano, pequeño, de gran corazón y pensamientos generosos, además de tener un vivísimo in-

genio. Fue muy afecto al Rey y cuidadosísimo de la honra y reputación del monasterio.

En 1531 el monje Pedro Boqués intervino en el extraño suceso de la rebelión contra el abad Pedro Caixal (1526-1531), que fue encarcelado en el propio monasterio por orden del prior.

Fue enviada una carta con la exposición de los hechos al Emperador Carlos V y esta carta fue llevada a manos del Rey por los monjes Pedro Rausic y Pedro Boqués.

Después del corto pontificado de Gabriel Forés (1545-1546), el 27 de septiembre de 1546 fue elegido Pedro Boqués abad perpetuo de Poblet, mientras se hallaba ausente del monasterio, de viaje por Valencia.

La elección fue presidida por Jaime Valls, abad de Santes Creus, y Boqués fue el séptimo abad populetano con el nombre de Pedro.

El 31 de enero de 1547 el Papa Paulo II libró la oportuna bula de confirmación.

Poco después de ser elegido emprendió una serie de visitas a los monasterios cistercienses por orden del Emperador, por lo que no pudo asistir al Consejo General, reunido por el Príncipe Felipe el 5 de julio de 1547 en la iglesia de Santa María de Monzón.

El abad de Poblet fue convocado por carta el 6 de abril de aquel año y en su representación asistió al Consejo Onofre Dassio.

Pedro Boqués fue siempre un ardiente defensor de los reyes, tanto de Carlos I como de Felipe II, tratando de recabar la protección de uno y otro para el monasterio y escapar de las arbitrariedades de

algunos eclesiásticos.

Prueba de ello fue el grave conflicto iniciado en 1548, cuando el hasta entonces abad de Veruela, Infante Fernando de Aragón, hijo del Rey Católico, fue designado Arzobispo de Zaragoza e inmediatamente nombró sucesor suyo en Veruela al que Finestres llama su apasionado amigo, Lope Marco.

A poco, y aprovechando la estancia en Zaragoza del Abad General de Cîteaux, en ocasión de las bodas del Archiduque Maximiliano con la Infanta doña María, hija de Carlos I, logró arreglar en una noche que el Abad General nombrara a fray Lope Marco Comisario General de la Orden del Cister, con potestad para reunir a los abades de Aragón, Cataluña y Valencia, siempre que lo creyese oportuno.

Esto creó serios problemas al abad Boqués de Poblet, ya que el nuevo Comisario General consiguió del Abad General que nombrara a fray Florián Aguado prior de Les Franqueses, propiedad de Poblet, sin tener en cuenta que el abad

Boqués tenía sometido a proceso a dicho monje.

Boqués acudió al Príncipe Felipe, Patrón de Poblet, el cual en carta de 22 de septiembre de 1548 pidió al Abad General que revocase el nombramiento y que se abstuviera de tratar fuera del monasterio de Poblet nada que hiciera referencia a aquel cenobio y que, aun en el caso de hacerlo en Poblet, fuera siempre en presencia de un Real juez designado por el Virrey de Cataluña. El Abad General, en vista del cariz que tomaba el asunto, regresó a Francia y dejó las manos libres al abad de Poblet.

Durante los primeros años de abaciazo de fray Pedro Boqués el monasterio de Poblet consiguió, merced al buen orden interno, importantes indulgencias de varios prelados que lo visitaron.

El 25 de mayo de 1547 el obispo de Nicópolis, el dominico Francisco Roure, auxiliar del Arzobispo de Tarragona, Jerónimo Doria, concedió indulgencias y pidió ser enterrado en el monasterio, como

Vista de Benicarló en 1562. Seguramente la más antigua imagen conservada de Benicarló.

así se hizo en la iglesia, en la parte de la Epístola del crucero, en 1558.

En 1550 el obispo de Tarsoa y en 1552 el de Lérida concedieron nuevas indulgencias. Por último, Domingo Paleólogo, obispo de Chisi y legado apostólico del Papa Paulo IV, concedió a Poblet una indulgencia plenaria⁶.

En 1558 fue enterrado en Poblet el ilustrado monje y médico doctor fray Juan de la Peña.

En el capítulo de los enterramientos figuran también, durante el tiempo del abad Boqués, los de Alfonso de Aragón y Sicilia y de su esposa, Juana Folch III, duquesa de Cardona, siendo de notar que, según Finestres, no se había enterrado ningún miembro de la familia ducal de Cardona y de Segorbe desde el año 1322⁷.

En 1558 falleció en Yuste el Emperador Carlos V, llamado Máximo, Augusto, Invictísimo, Germánico, Fortísimo y verdaderamente Católico.

El nuevo Rey Felipe II escribió al abad Boqués el 28 de julio del mismo año de su proclamación, comunicándole que había acudido al Abad General del Cister para que le nombrase Visitador General, tal como lo había sido ya en 1548.

Obtenida y aceptada la designación, el abad Boqués, con poderes de la Infanta Gobernadora, doña Juana de Portugal, emprendió de nuevo la poco grata tarea de visitar monasterios y corregir lo que fuera reprehensible, contando además con la oposición del Arzobispo de Zaragoza, que mandó llamarlo a su presencia con intención de encarcelarlo.

No compareció al llamado el astuto Boqués y, después de exponer sus cuítas al Rey, consiguió, el 16 de abril de 1560, del nuevo Abad General de Citeaux, don Luis de Bessey, juntamente con el abad de Santes Creus, convocar capítulo de todos los monasterios del Reino de Aragón para examinar la actuación llevada a cabo como Visitador.

El Capítulo aprobó totalmente las reformas introducidas por el abad Boqués y

Foto: Mias

Lauda sepulcral de fray Pedro Boqués en la Sala Capitular del Monasterio de Poblet.

a partir de 1564 se le confirió la potestad de visitar también los monasterios de Claraval y Morimond.

Con esto se llega al último año de la vida de fray Pedro Boqués.

A principios de año fue a Barcelona el abad para asistir personalmente a las Cortes convocadas por Felipe II. En el curso de las sesiones invitó al Rey a visitar Poblet⁸.

El monarca aceptó gustoso la propuesta visita al monasterio, del que era patrón, y cuyo abad tanto afecto le había demostrado.

El Rey llegó a Poblet a las cuatro de la tarde del Miércoles Santo, 29 de marzo de 1564, después de disponer en Tarragona que los archiduques y el séquito siguieran viaje a Valencia.

Existe un relato de la estancia del Rey es-

crito por un monje anónimo que ofrece gran número de pormenores interesantes de la real e histórica visita.

Doce ancianos monjes acudieron a recibir al Rey al recinto exterior, Felipe II pasó la primera puerta a caballo, dos monjes le tuvieron las bridas y el resto se dispuso a ambos lados de la real cabalgadura y así anduvieron hasta la puerta de la clausura.

Al lado de la capilla de San Jorge el Rey se apeó y se dispuso a cruzar la famosa puerta dorada, así llamada por las planchas de cobre que la recubrían y que habían sido doradas para aquella ocasión por orden del abad⁹.

Abierta la puerta apareció la comunidad con el abad revestido de pontifical, acompañado de los socios, ministros y cantores con capas pluviales y cetros.

El atrio estaba ricamente adornado y el lujoso palio fue prontamente alzado sobre las cabezas del Rey y el abad.

Procesionalmente llegaron hasta la iglesia mientras se cantaba el "Te Deum Laudamus". El Rey se arrodilló en un reclinatorio de brocado, rezó y recibió luego la bendición abacial.

Acto seguido, el abad Boqués se quitó la mitra, se arrodilló ante el monarca y le pidió permiso para que la comunidad hiciera el besamanos.

El Rey se descubrió y se sentó para recibir el homenaje de los monjes, pero mantuvo sus manos bajo la capa, besando solamente la tela el abad y la comunidad.

El Rey fue alojado en las antiguas dependencias abaciales, expresamente arregladas para la ocasión.

Por la tarde volvió a la Capilla Real para el rezo de Maitines y Laudes y, al día siguiente, Jueves Santo, asistió a la colocación del Santísimo en la custodia, sobre el monumento.

Pasó luego al refectorio y después de descubrirse y dejar su capa y su espada lavó los pies a trece pobres y les dio de

comer, sirviéndoles personalmente. Al final de la comida les obsequió con once reales y ropas de vestir.

El Viernes Santo llevó una cruz propia al presbiterio para la adoración, participando en todos los actos junto con los monjes.

El Sábado de Gloria confesó y comulgó en la capilla de San Esteban y pasó luego a la iglesia mayor para hacer entrega del cirio pascual y asistir a la Misa y Vísperas.

Después de comer, el Rey abandonó Poblet, siendo despedido por la comunidad en la Galilea. Era el 1 de abril de 1564¹⁰.

La actividad reformadora y el favor real fueron dos objetivos del abad Boqués plenamente conseguidos, pero no fueron sus únicas actividades.

Desde el punto de vista económico solicitó y obtuvo permiso para vender la granja de Cérvoles y las tierras del término de García, cerca de Tortosa, con lo que reunió fondos para adquirir la que luego se denominó baronía de Algerri, que comprende el lugar de este nombre y los términos de Boix, la Figuera, Almenara, Penal y Llundelí¹¹.

En la granja de Riudabella emprendió la construcción de un colegio para los frailes de Poblet, pero la muerte interrumpió la obra, de la que sólo se hizo un gran paredón con sus puertas y ventanas.

Según las Memorias contemporáneas de fray Angel Manrique, no había en Cataluña, en tiempos del abad Boqués, mayor patrimonio que el de Poblet, hecha la salvedad del ducado de Cardona.

El abad benicarlando mandó comprar para enriquecer el tesoro del convento unos tapices de Arras con la historia de Sansón, cuatro piezas de raso rojo para grandes solemnidades, paños para las tumbas de los duques de Cardona y de Segorbe y encargó las casullas llamadas de las hojas de higuera, que no llegó a ver concluidas.

Compró una custodia de plata dorada, dos candelabros de mesa, una jarra y otras piezas también de plata¹².

También fue abad constructor y mandó hacer la ampliación de la cocina de la comunidad, llamada de la observancia, hasta la altura de la bóveda, así como un pozo para caso de grandes sequías en la primera plaza de la entrada.

La cocina del abad Boqués tiene dos magníficas fachadas formando ángulo con acuerdo curvilíneo, en el que se ve un escudo de piedra con la inscripción "Anno 1560 PO" y timbrado de báculo y sudario.

Esta fachada angula constituye el más hermoso edificio populatano del siglo XVI, está muy bien conservado y presenta elegantes molduras.

Las armas del abad Boqués son tres herraduras dentro de una tarjeta atravesada por el báculo abacial, pero sólo se conocen dos lugares en las que estén representadas.

Opinaba el abad que las obras las paga el monasterio y no su cabeza visible y que, por lo tanto, eran las armas de Poblet las que mandó poner en las obras por él ordenadas. Además del ya referido escudo de la esquina de la cocina de la observancia, aparecen las armas de Poblet en varios azulejos blancos y azules con las barras reales cortadas por una faja blanca con el anagrama PO y el báculo, que Doménech y Montaner encontró en el monasterio y que son del tiempo del abad Boqués.

Las excepciones antes referidas son, en primer lugar, los escudos con las tres herraduras, pintados en las tablas del techo de los aposentos abaciales antiguos, que el abad mandó arreglar para la visita de Felipe II y que pagó de su pecunio; el segundo caso son los escudos que flanquean la lauda sepulcral del abad en la sala capitular.

Durante su pontificado de dieciocho

años y un mes ingresaron en el monasterio setenta y nueve novicios, de los cuales seis dejaron los hábitos, a otro se le despidió por impedimento legítimo y prosperaron en su vocación setenta y dos.

Uno de estos novicios fue el segundo Pedro Boqués, referido más arriba.

Dentro del fecundo abadiazo de este abad hubo también lugar para la nota anecdótica.

Se ha dicho antes que entre los setenta y nueve novicios ingresados entre 1546 y 1564 uno fue despedido por impedimento legítimo.

La historia la refiere Finestres y la comentan Víctor Balaguer, Jaime Ramón Vidales y Joaquín Guitert y Fontseré¹³.

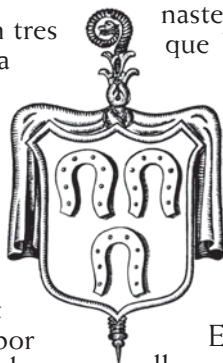
Hacia 1545 llegó a las puertas del monasterio un niño pidiendo protección, que le fue concedida y quedó como criado.

Era dócil, servidor y diligente, y pronto se ganó las simpatías de los monjes, que gustosos le enseñaron las primeras letras. Al verlo estudioso e inteligente le concedieron el hábito de novicio, en 1547.

En 1552 el joven novicio, que dijo llamarse Juan Bartolomé de Vilarroja, se presentó ante el abad y entre lágrimas y suspiros pidió confesar y reveló que no era tal novicio, sino una mujer que había podido ocultar su sexo durante la infancia, pero que no podía ya una vez alcanzada la pubertad.

Se desconocen los motivos de tan inusitada conducta, que permanece bajo el secreto de confesión del abad Boqués, quien después de dar la absolución a la muchacha, que se llamaba Isabel, la hizo salir del monasterio dando ingeniosas excusas a la comunidad. Sólo después de algún tiempo, con gran misterio y secreto, los monjes se contaban uno a otro este extraño suceso.

Según se lee en la "Guía de Tarragona" de Luis del Arco¹⁴: "en la Sala Cuarta del

Museo Arqueológico de Tarragona, dedicada a conservar restos arquitectónicos y escultóricos de Poblet, recogidos después de la exclaustración de 1835, se ve, entrando a la derecha, una soberbia colección de capiteles de mármol blanco o piedra del país. Muchos son verdaderos modelos de la arquitectura románica y los restantes pertenecen al arte ojival, tipo característico de la Corona de Aragón.

Dentro de tres marcos hay, en este testero, tres relieves magníficos. El primero representa a una religiosa entre dos monjes que la miran con picaresca intención; el segundo es un escudo de alabastro con las armas de Aragón sostenido por dos ángeles, y el tercero la constituyen tres monjes de ascéticos rostros y afiligranados ropajes que son una verdadera maravilla de ejecución".

Este primer relieve, que representa a dos monjes que miran socarronamente a una figura central de hábito, se relaciona con la leyenda del falso monje que fue descubierta, no por propia confesión, sino por el avanzado estado de su embarazo. Si esta leyenda y relieve se refieren a

Bartolomé Juan de Vilarroja es cosa incierta, ya que Finestres nada dice de la gravedad del supuesto monje. De ser cierta la leyenda que inspiró al escultor, alguien debió conocer la condición de Vilarroja antes de que de ello se enterara el abad.

Estos fragmentos de Poblet fueron trasladados, en 1854, a Tarragona por don Buenaventura Hernández Sanahúja y quedaron ocultos en unos sótanos municipales hasta 1894, después de utilizar unos fragmentos para la tumba de Jaime I, en el trascoro de la Catedral.

Desde 1894 a 1933 permanecieron en el Museo Provincial de Tarragona hasta que don Eduardo Toda los restituyó a Poblet¹⁵.

Pedro Boqués falleció el 26 de octubre de 1564, en la Granja Mitjana, que había sido la primera residencia de los monjes de Poblet en tanto se levantaba el monumental monasterio.

Tenía al morir sesenta y un años de edad y cuarenta y dos de vida religiosa¹⁶, siendo en terrado en la Sala Capitular.

La causa de su muerte, al decir de un cronista, fue el mal de piedra.

La lauda sepulcral con su efigie labrada en piedra gris mide 2,10 por 0,87 m.¹⁷ y es la octava contando desde la izquierda en la fila de once tumbas abaciales que figuran en la sala gótica del Capítulo.

Ostenta, a ambos lados de la cabeza, sendos escudos heráldicos con las armas de Boqués y alrededor de la losa se lee la siguiente inscripción:

"HIC IACET DOMINUS FRATER PETRUS BOQUES, QVI QUADRAGESIMUS QUARTUS FUJT ABBAS POPULETI, ET REGNAVIT 18 ANNIS. OBIJT 7 KALENDAS NOVEMBRIS ANNO 1564"¹⁸

El hecho de que se le consi-

Relieve escultórico con la leyenda del supuesto monje femenino de tiempos del abad Boqués. Museo de Poblet.

dere en la lauda sepulcral el 44 abad de Poblet puede ser error, ya que, en opinión de Finestres, debió ser el 50, aun cuando para fray José Escuder fue el 51 y para fray Agustín Altisent es el 49¹⁹.

Aquí concluye la interesante y movida

historia del abad Pedro Boqués, inquieto reformador de Poblet, según las normas tridentinas, e hijo ilustre y de digna recordación de la Villa de Benicarló²⁰.

Joan Bassegoda

BIBLIOGRAFIA

- MARTIN DE VICIANA, Crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia y de su reino (1564). Publicada nuevamente por la Sociedad de Bibliófilos de Valencia. Valencia, 1881. Vol. III, pág. 141.
- Histor* (RAMÓN CID LÓPEZ). Apuntes para la Historia (XX). *Benicarló Actual*. Año III, n.º 22, mayo de 1973, pág. 2.
- JAIME FINESTRES y DE MONSALVO. Historia del Real Monasterio de Poblet. Ilustrada con disertaciones curiosas sobre la antigüedad de su fundación, catálogo de abades y memorias cronológicas de sus gobiernos con los papas, reyes y abades generales del Cister, tocante a Poblet. Vol. 1. Pablo Campins. Barcelona, 1746. Vol. 1 (1753), Vol. 11(1753), Vol. III (1756) y Vol. IV (1756). Joseph Barber, Cervera. Vols. 1 al V. Ed. Orbis, Barcelona, 1947-1955 (Vol. IV, págs. 127/144).
- FINESTRES, Vol. IV, pág. 144.
- LUIS DOMÈNECH Y MONTANER. Historia y Arquitectura del Monasterio de Poblet. Montaner y Simón. Barcelona, 1927. Págs. 350/355.
- DOM BERNARDO MORGADES, O.S. Cist. Historia de Poblet. Barcelona, 1948. Págs. 194/199.
- La relación de los enterramientos en Poblet figura en el manuscrito de Fray Francesc Tolo, titulado: *Compendiosa y curiosa historia de les sepultures deis sereníssims senyors reys d'Aragó, persones nobles, baron~ i altres injimits cavallers, tots de díebre recordació, que sepultats estan en el sagrat monestir de Poblet (1587)*. A base de este material elaboró Fray Vicente Prada, abad de Poblet de 1680 a 1684, su manuscrito: *Sepulcros de la casa Real de Aragón (1678)*, que, a su vez, sirvió de base al libro de Fray Jaime Finestres (1746).
- EUFEMIÀ FORT I COGUL. Ingèrncia reial en el règim monàstic en temps de Felip II d'Espanya. VIII Congrès d'Història de la Corona d'Aragó. bm. III, Vol. II. València, 1973. Págs. 179/195.
- ANTONI PLADEVALL. Els monestirs catalans. Destino. Barcelona, 1968. Pág. 330. Ver también: Diccionari Enciclopèdic de la llengua catalana. Ed. Salvat. Barcelona, 1930. Vol. 1, pág. 422.
- RAMÓN SALAS RICOMÀ. Monasterio de Poblet. Tarragona, 1893. Pág. 420.
- AGUSTÍ ALTISENT. Història de Poblet. Poblet, 1974. Pág. 420.
- JOAQUIM GUITERT I FONTSERÉ. Col.lecció de manuscrits inèdits dels monjos del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet. La Selva del Camp, 1949. Vol. 7, pág. 24.
- VÍCTOR BALAGUER. Las ruinas de Poblet. Madrid, 1885. Pág. 261. JAUME RAMON VIDALES. Poblet, narracions, tradicions i llegendes. L'Avenç, Barcelona, 1910. Páginas 87/88. JOAQUIM GUITERT I FONTSERÉ. Poblet, Guía, Notas Histórico-Artísticas del Monasterio. Leyendas y Tradiciones. Barcelona, 1921. Pág. 220.
- LUIS DE ARCO. Guía artística de Tarragona y su provincia. Tarragona, 1906. Pág. 58.
- EDUARDO TODA Y GÜELL. Panteones Reales de Poblet. Destrucción, envío de los fragmentos a Tarragona y abandono en los sótanos municipales en 1854. Traslado al Museo Provincial en 1894. Restitución al monasterio en 1933. Tarragona, 1935. Pág. 30.
- Ed. Albertí. Diccionari Biogràfic. Barcelona, 1966. Vol. 1, pág. 348.
- RICARDO DEL ARCO. Un abaciologio inédito de Poblet. Separata de la revista *Universidad*, nº 4-1935. Zaragoza, 1935.
- EDUARD TODA GÜELL. La destrucció de Poblet. Barcelona, 1883. Pág. 38. Ver también: ANGEL DEL ARCO. Restos artísticos e inscripciones sepulcrales del Monasterio de Poblet. Barcelona, 1897. Pág. 31.
- FRA IOSEPH ESCUDER. *Serie de senyors abats del Real Monastir de Poblet*. Manuscrito de 1714 a continuación del manuscrito de Fray VICENTE PRADA: *Sepulcros de la Casa Real de Aragón (1678)*. Ver también: A. ALTISENT, *Història de Poblet*, pág. 653.
- El autor quiere expresar públicamente su gratitud al monje de Poblet e ilustre historiador del cenobio, Dom Agustín Altisent, O. Cist., que tuvo la amabilidad de leer el manuscrito de este texto aportando valiosas rectificaciones y avalándolo con su indiscutible calidad de investigador.

EL COL·LEGI DE SANT BERNAT DE POBLET A LLEIDA

De la fundació de l'Estudi General al Col·legi de Sant Bernat

La Universitat de l'Estudi General de Lleida era una fundació reial, la qual fou creada el 1300 per Jaume II *el Just* (1291-1327), prèvia sol·licitud de la ciutat i confirmació apostòlica de Bonifaci VIII (1294-1303) el 1297. Les facultats autoritzades foren les de Dret (Civil i Canònic), Medicina i Arts; la de Teologia serà autoritzada posteriorment pel papa Martí V (1417-1431). Atès que la llicència obtinguda en un Estudi General era *ubique docendi*, els estudiants hi acudien, donat que, per ells, dita llicència suposava una font copiosa de privilegis.¹

Els joves monjos estudiants de Poblet, no havent-hi facultat de Teologia a Lleida, ciutat molt propera, seguirien, habitualment, anant a París, Tolosa o Montpeller a estudiar teologia.

El papa Benet XII (1334-1342), de l'orde del Cister, el qual havia estudiat en el Col·legi de Sant Bernat de París, el 1335, declarà oficialment col·legis cistercencs els que hi havia a les universitats de París, Oxford, Tolosa i Montpeller, i fixà les universitats a les quals havien de ser enviats els seus religiosos, d'acord amb les regions on es trobaven llurs monestirs, i a Poblet li correspongué enviar-los a Tolosa, a Montpeller o a París.

Labat Guillem Agulló (1361-1393) pregà al rei la concessió d'una facultat de Teologia a Lleida, per tal que els monjos de Poblet hi poguessin acudir per poder-se graduar, donat que el trasllat dels religiosos a París resultava excessiva en despeses i riscos, petició que no prosperà.

Labat Joan Martínez Mengucho (1413-

1433), demanà al papa Martí V que no fos obligatori per a Poblet enviar els monjos a estudiar a París la teologia, sinó que la poguessin aprendre al mateix monestir o en algun altre lloc, sempre que fos donada per un mestre o batxiller en teologia. La petició fou autoritzada el 1419.² Tot i això, els graus amb validesa universal solament es podien obtenir en una universitat autoritzada.

Set anys després, el 19 d'octubre de 1426, Martí V creava la Facultat de Teologia a l'Estudi General de Lleida i el seu successor, Eugeni IV (1431-1447), el 9 de febrer de 1433, autoritzava, als religiosos, cursar els estudis de teologia a la Universitat de Lleida, concedint als estudiants els mateixos privilegis que gaudia la Universitat de Tolosa.³

Finalment, Poblet podia enviar els seus monjos a estudiar teologia a Lleida, i com que tenia casa a la ciutat des del 1155,⁴ és probable que els estudiants hi fessin estada. Caldrà esperar, però, fins el 1568, quan la comunitat de Poblet decidí fundar el Col·legi de Sant Bernat a Lleida. El 1570 era rector del col·legi Joan Tarròs,⁵ natural d'Albatàrrec (el Segrià), doctor en Teologia, catedràtic de Sagrada Escripura a l'Estudi General de Lleida i, posteriorment, abat de Poblet (1598-1602) i Vicari General de l'Orde des del 1601. Morí el 1602.⁶

El col·legi era un notable edifici de pedra picada, amb claustre i capella. Havia estat la casa de la Pabordia Major de la Seu, situat a la vora del campanar de la Seu, enfront del palau de Montcada, sobre del portal del carrer que muntava sota els claustres de la Seu fins al palau del bisbe. Aquest portal, a partir d'aleshores, se'l conegué amb el nom de Portal dels Bernats.⁷

Entrebancs envers la supervivència del Col·legi.

Abans del Col·legi de Sant Bernat, es fundaren, a l'ombra de l'Estudi General, els següents col·legis universitaris: el de Santa Maria, Assumpció o Col·legi Vell, el qual era per a estudiants clergues pobres, i que el 1372, ja estava fundat; el de la cartoixa de Scala Dei, és citat el 1429, i el de la Concepció, o Col·legi Nou, fundat el 1559, que també era per a estudiants clergues pobres. Posteriorment es fundaren el dels Benets Claustrals, el 1592, i el de la Companyia de Jesús, establert el 1603.⁸

El cronista Jeroni de Pujades, col·legial de la Concepció a partir de 1595, ens deixà el següent testimoni: *"lo millor de la Ciutat era la Universitat, els seus col·legis i el gran concurs d'estudiants que cursaven totes les ciències del seu temps en una població d'hiverns boirosos, que a vegades passava de quinze a vint dies sense*

veure el sol". I Bartomeu Joly, conseller i almoiner del rei de França (després serà monjo cistercenc), viatger el 1603, aprofitant la vinguda a Espanya de l'abat general cistercenc, Edmond de la Croix, vingué a Lleida, procedent de Poblet, i manifestà la impressió que li produí el carrer Major i la plaça de Sant Joan *"plena d'estudiants que es passejaven amunt i avall amb el seu hàbit propi del col·legi o facultat a la qual pertanyien. Una universitat acreditada principalment per les aules d'ambdós drets, civil i canònic"*.⁹

A partir del 1629 el Col·legi de Poblet topà amb greus inconvenients, donat que el Vicari General de l'Orde, Miquel Escartín,¹⁰ posà obstacles a l'abat de Poblet a fi que no enviés els seus monjos a estudiar a l'Estudi de Lleida sinó al d'Osca, on hi havia el col·legi comú de tota la Congregació Cistercenca de la Corona d'Aragó, inconvenients que es prolongaren bastants anys.¹¹ Però, els

Panoràmica de l'any 1525. L'edifici més elevat situat al cantó dret de la torre campanar de la Seu, després de 1568 serà el Col·legi de Sant Bernat de Poblet. Es pot apreciar a la part inferior el portal que serà conegut com a Portal dels Bernats. (Obra d'Enric Garsaball amb la col·laboració de Josep Lladonosa i Pujol. Museu Morera de Lleida).

incidents més desgraciats per al col·legi i també per a la ciutat, foren els esdeveniments en les guerres de Felip IV (1621-1665).

L'estiu de 1640, Catalunya aixecada en armes contra Felip IV, es va acollir a la protecció de Lluís XIII de França. El ministre francès nomenà virrei de Catalunya, al General Lamotte i aquest nomenà governador de la plaça de Lleida a "monsieur" de Rogles, i com a lloctinent a M. de Saint Pol, els quals projectaren la fortificació de la part alta de la ciutat i com a primera mesura s'ordenà enderrocar les cases i convents situats extramurs, per tal que l'enemic no pogués parapetar-se en cas de setge. Com a conseqüència d'això, les monges cistercenques del monestir de Sant Hilari, situat extramurs i fundat el 1220, van haver d'abandonar-lo a finals de 1640, per tal que fos enderrocat, i l'abat de Poblet, d'acord amb les jerarquies del Cister, va autoritzar que s'allotgessin al Col·legi de Sant Bernat.

El 15 de gener de 1642 ocupaven el col·legi les següents monges: l'abadessa Jerònima Pastor (1638-1664), la priora Francesca Pastor, la presidenta Victòria Sabata, Càndia Vilaplana, Caterina Biosca, Francesca Morata i Elisabet Morata, totes elles amb cognoms de conegudes famílies ciutadanes.¹²

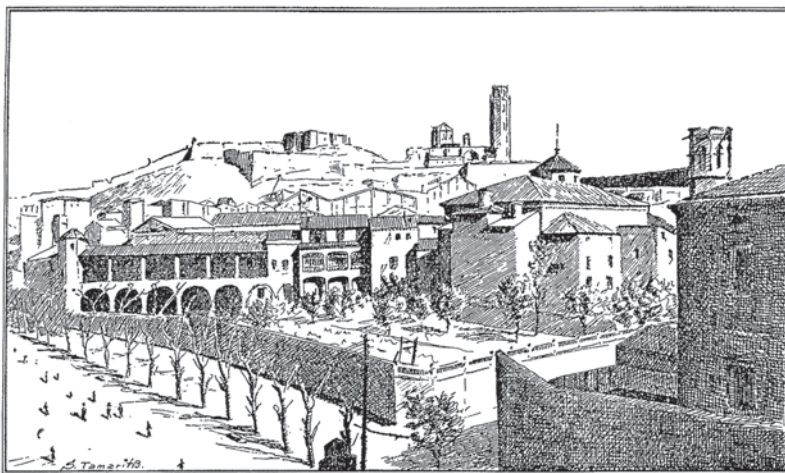
Pel que fa al col·legi, la cosa no va acabar aquí: a primer de març de 1644, fou rebuda l'ordre d'enderrocar el col·legi, i les monges l'abandonaren i s'instal·laren al Col·legi de la Concepció.¹³

Els col·legials es quedaren sense

col·legi i aleshores sí que, amb més dispendi, hagueren d'anar a estudiar a Osca.

D'aquesta etapa del col·legi, solament coneixem aquests rectors: Joan Tarròs (1570), Francesc Hernández (1624-1628), Pere Montilva (1628-1636), Bernat Núñez (1636-1640) i Maties Ricart (1640-1643);¹⁴ i, sense precisar els anys de principis del segle XVII, Antoni Alòs, Gaspar Benestrull i Marc Antoni de Guimerà.¹⁵

L'entorn de la Seu s'anà fortificant, i en

D'esquerra a centre del dibuix, part posterior i hort del Col·legi de Sant Bernat establert el 1686. En primer terme la Rambla d'Aragó. (Dibuix de Sebastià Tamarit).

el baluard anomenat de l'Assumpció, es bastí un portal, actualment existent i conegut amb el nom de Portal dels Bernats, situat en el mateix indret del primitiu portal del mateix nom, el qual ens recorda la presència dels monjos de Poblet que acudien al seu col·legi.

Reinstauració i trasllat

Labat Josep Tresánchez (1684-1688), natural de Balaguer (la Noguera), antic estudiant a Lleida i exrector del col·legi d'Osca, fou el que restablí el Col·legi de Sant Bernat de Poblet a Lleida. La ciutat es va comprometre a proporcionar casa franca, capaç i decent per als col·legials, i

el 21 d'octubre de 1685, l'abat disposava l'anada a Lleida de sis col·legials juntament amb Ambrosi Berenguer, com a rector del col·legi, i els mestres Baltasar Sayol, professor de Sagrada Escripura, i Gregori Ramon que ho era de teologia.

Baluard de l'Assumpció bastit a mitjans del segle XVII i Portal dels Bernats, situat on hi havia l'antic. (Fotografia de F. Esteve i López).

Els nouvinguts foren acollits provisionalment a la casa del matrimoni Ramon Queraltó, catedràtic de Codi de l'Estudi, i Margarida Sabata, hereva del doctor Josep Sabata, la casa dels quals estava situada a la plaça del carrer de la Palma.¹⁶

A mitjan del 1686 la comunitat adquirí la casa que havia pertangut al doctor de l'Estudi i veguer de la ciutat, Antoni de Puig, la qual serà, definitivament, la seu

del Col·legi de Sant Bernat de Poblet.¹⁷

Dels successius rectors que regiren el col·legi, podem citar els següents, per les dates que coneixem: el 8 de novembre de 1688, Josep Bernat; el 10 de febrer de 1698, Joan Pau Aragonés, consta com a president; el 9 de febrer i 18 de març de 1697, Baltasar Sayol, a més de rector, consta també com a prior de Santa Maria de les Franqueses (Balaguer) i com a catedràtic de Sagrada Escripura de l'Estudi,¹⁸ el 5 d'octubre de 1699, fou nomenat rector Fèlix Genover (el 1693 obté càtedra de Teologia i el 3 d'abril de 1699 l'abat l'autoritza a oposar a qualsevol càtedra de Dret Canònic); i el 9 de juny de 1713, fou nomenat abat de Poblet Josep Escuder (1713-1716), el qual havia estat també rector i catedràtic de l'Estudi.¹⁹

De Baltasar Sayol, val a dir que fou dues vegades rector, dotze anys catedràtic de Sagrada Escripura i dotze anys abat de Poblet (en els quadriennis 1716-1720, 1724-1728 i 1732-1736).²⁰

D'aquesta època coneixem alguns monjos que obtingueren càtedra a les aules de l'Estudi, dels quals a més dels esmentats podem citar els següents: Gregori Ramon, de Vespres de Teologia (27 novembre 1686);²¹ Bernat Gavàs, de Filosofia (30 abril 1683), de Teologia (25 abril 1683) i de Prima de Teologia (2 gener 1705); Agustí Vilar, de Teologia (anys 1697-1699); i Josep Queralt, Sagrada Escripura (anys 1700-1705).²²

Extingides totes les universitats al Principat per real decret d'11 de maig de 1717, restà com a única la de Cervera (la Segarra), de nova creació, fundada per

Felip V (1700-1746); el monarca ordenà el 1730 el trasllat del col·legi a Cervera. Manament a què donà compliment l'abat Fèlix Genover (1728-1732), el qual havia estat, com s'ha dit, rector del col·legi i també catedràtic de l'Estudi.²³

I d'aquesta manera, s'extingí la Universitat de l'Estudi General de Lleida i el Col·legi de Sant Bernat de Poblet a

Lleida.

Finalment, el 1750, la comunitat va vendre la casa-col·legi al bisbe de Lleida, Gregori Galindo, per 2.000 lliures de Barcelona, la qual tocava, paret per paret, amb la del bisbe.²⁴

Francesc Esteve

¹ ESTEVE PERENDREU, Francisco: *El régimen jurídico del Estudio General de Lleida (s. XIII-XVIII)*. Lleida: Pagès Editors, 1992, p. 51-64.

² ALTISENT, Agustí: *Història de Poblet*. Tarragona: Abadia de Poblet, 1974, p. 210, 243 i 362-363.

³ BELTRÁN DE HEREDIA Y RUÍZ DE ALEGRÍA, Vicente: *Aportació al butllari de l'Estudi General de Lleida 1345-1460*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1988, doc. 164 i 180, p. 72-73 i 79.

⁴ LLADONOSA PUJOL, Josep: *Lérida y sus relaciones con el Monasterio de Poblet*. Lleida: Tipografia Selecta, 1954, [p. 2 i 14].

⁵ *Ibidem*, [p. 22], nota 56.

⁶ ALTISENT, op. cit., p. 455, 465, 475 i 496. El seu antecessor, l'abat Francesc Oliver de Boteller (1583-1598), es graduà de doctor en Teologia a l'Estudi General de Lleida (*Ibidem*, p. 461).

⁷ LLADONOSA I PUJOL, Josep: *Història de Lleida*, vol. II. Tàrraga: F. Camps Calmet edit., 1974, p. 423; LLADONOSA I PUJOL, Josep: *Las calles y plazas de Lérida a través de la historia*, vol. IV. Lleida: Ajuntament, 1976, p. 348-349 i 353.

⁸ ESTEVE, op. cit., p. 175-182.

⁹ LLADONOSA, *Història...*, op. cit., p. 419. L'abat de Cîteaux, Edmond de la Croix, en aquesta visita de tots els monestirs espanyols, a Barcelona estant, morí el 21 d'agost del 1604 i fou traslladat a Poblet, on rebé sepultura (ALTISENT, op. cit. p. 479).

¹⁰ Després serà bisbe de Lleida, del 1656 fins el 1664.

¹¹ LLADONOSA, *Història...*, op. cit., p. 423-424; ALTISENT, op. cit., p. 489 i 498-499.

¹² Arxiu Històric de Lleida. Not. G. Berenguier, reg. 312, f. 11v i 42v. L'any 1702 les monges eren 12 i també hi han els cognoms ciutadans dels Sabata, Segarra, Morata, Tudela i Queralt (LLADONOSA, *Història...*, p. 571, nota 58).

¹³ LLADONOSA I PUJOL, Josep: "El monestir de monges de Sant Hilari", *Miscel·lània Populetana* (Abadia de Poblet, 1966), p. 51-104, esp. p. 83-85.

¹⁴ LLADONOSA, *Lérida y sus relaciones...*, op. cit., [p. 22], nota 56.

¹⁵ ALTISENT, op. cit., p. 483. També hi ha relació de col·legials de principis del segle, estudiants de teologia: Llätzer Berenguier, Josep Font, Jaume Pallarés, Joan Roig i Vicenç Pérez (Jaume Pallarés fou abat de Poblet en els quadriennis 1636-1640 i 1644-1648). Altres abats que estudiaren a Lleida foren: Domènec Quílez (1628-632), Joaquim Arbolí (1656-1660) i Josep Tresánchez (1684-1688 i 1700-1704) (*Ibidem*, p. 499, 505 i 509).

¹⁶ En aquest casal, l'any següent, també s'instal·laren provisionalment les monges fundadores del convent de les carmelites descalces (ESTEVE I PERENDREU, Francesc: "Francesc Pastor i Pinyana, mestrescola de l'Estudi General de Lleida (1620-1631)", *La Lleida del segle XVII* (Col·lecció "Coneixes la teva ciutat...?"). Lleida: Pagès Editors i Ateneu Popular de Ponent, 2001, p. 95-112). I en aquest indret, a mitjan del segle XVIII, s'edificà el col·legi, convent i església de les monges de l'Ensenyança, religioses de la Companyia de Maria.

¹⁷ LLADONOSA, *Lérida y sus relaciones...*, op. cit., p. [15-17]; LLADONOSA PUJOL, Josep: *Las calles y plazas de Lérida a través de la historia*, vol. I. Lleida: Ajuntament, 1961, p. 130-135.

¹⁸ Arxiu Històric de Lleida. Not. J. Monhereu, reg. 833, f. 316v; reg. 841, f. 59; reg. 826, f. 1; reg. 842, f. 136.

¹⁹ ALTISENT, op. cit., p. 540-541, 590 i 654. L'abat Josep Rosés (1696-1700), el 1699 redactà uns estatuts per al col·legi de Lleida i, el 1704, visità el col·legi i donà diverses disposicions disciplinaries (*Ibidem*, p. 516 i 583).

²⁰ També fou lector al Col·legi de Sant Bernat d'Osca i prior de Natzaret de Barcelona (LLADONOSA, *Lérida y sus relaciones...*, op. cit., [p. 22], nota 60; ALTISENT, op. cit., p. 541 i 654).

²¹ TERRER, Pedro: *Jurisdicción Pontificia y Regia del Rector de la Universidad Literaria y Estudios Generales de Lérida*. [Lleida, 1687], p. 8.

²² ESTEVE I PERENDREU, Francesc: "La docència de la teologia a Lleida, la càtedra del bisbe Conchillos i les altres càtedres teològiques de l'Estudi General", *El bisbe Jaume Conchillos, l'humanisme a Catalunya* (a cura de Ximo Company). Lleida: Amics de la Seu Vella, 1993, p. 141-179, esp. p. 165-166.

²³ ALTISENT, op. cit., p. 583 i 590.

²⁴ *Ibidem*, p. 554.

Crònica de la Comunitat de juny a octubre de 2001

Juny

Dia 2, dissabte: Ha tingut lloc a l'església del monestir un concert a càrrec de l'Orfeó Santa Coloma i l'Orquestra de Cambra de l'Escola de Música de Capellades. El concert ha començat a les 9 h. de la nit, amb nombrosa assistència de públic. El director ha estat el Sr. Frederic Prat, professor de cant del monestir.

Dia 10, diumenge: Han vingut a Poblet la Coral Hospital Sant Joan de Déu i l'Orquestra de Cambra Sant Joan de Déu. Han interpretat diverses peces durant la missa conventual i després han fet un concert a la sala dels cups. Eren dirigits pel Dr. Miquel Roviroso i el seu fill Ricard Roviroso, amics del monestir.

Dia 11, dilluns: Han començat unes conferències donades per Mons. José Mª Cirarda sobre els fruits del Jubileu de l'any 2000. Mons. Cirarda va arribar dissabte dia 9 abans de Vespres.

Dia 15, divendres: Després de Laudes ha marxat Mons. José Mª Cirarda, arquebisbe emèrit de Pamplona.

Dia 23, dissabte: Ha arribat Mons. Alberto Iniesta per passar uns dies de recés al monestir.

Dia 28, dijous: Avui ha començat un curset de cant gregorià dirigit pel Prof. Lluís Virgili. En aquest curset, que era obert a persones de fora, hi han participat una vintena de persones: uns cinc o sis monjos i uns quinze seglars. Es clourà el proper dia 30.

Dia 30, dissabte: Ha tingut lloc l'assemblea plenària de la Germandat de Poblet. La festa ha començat amb la reunió dels germans a la sala dels cups, des d'on han anat a l'església per a la missa conventual, presidida pel P. Abat i amb els cants en gregorià. Després, a la sala capitular, hi ha hagut diversos parlaments: del P. Abat, donant la benvinguda; del Sr. Octavi Vilà, secretari de la Junta, informant dels principals esdeveniments de l'any; del Sr. Xavier Guinovart, tresorer, donant compte dels ingressos per aportacions; del Sr. Joan Bassegoda, vicepresident de la Junta, parlant de les obres; del Sr. Norbert Bilbeny, informant sobre la revista de la Germandat. Després s'ha imposat la medalla a vint-i-un nous germans i s'ha clos l'acte amb un discurs del Sr. Ramon Mullerat, president de la Junta i unes paraules del P. Abat. El dinar s'ha fet a l'antic celler (amb gairebé 300 persones). Finalment hi ha hagut una conferència del Sr. Joan Majó sobre la globalització.

El mateix dia s'han inaugurat a la sala dels cups dues exposicions de fotografies: una amb fotografies antigues de Poblet i organitzada per la Caixa Tarragona, que té per títol: "Els grans monestirs de la Catalunya Nova"; i una altra amb fotografies de la Sra. Gràcia Barruè sobre els refugiats del Sàhara Occidental.

Juliol

Dia 1, diumenge: Aquest matí després de Laudes ha marxat Mons. Alberto Iniesta.

Dia 2, dilluns : El representant del Ministeri de Foment a Catalunya ha visitat el monestir per veure el lloc on s'ha d'edificar l'hostatgeria externa.

Dia 6, divendres: El P. Abat i el P. Prior han anat a veure l'advocat de la casa Torres per parlar de les aigües del monestir.

Dia 11, dimecres: Al migdia, fra Rafel Barrué ha fet la professió temporal a la sala capitular, en presència de la comunitat, familiars i amics.

Dia 15, diumenge: A la tarda, reunió del Capítol conventual per tractar de les obres de canalització del riu de Pruners en el seu curs per l'interior del monestir.

Dia 26, dijous: Ha arribat a Poblet per fer uns dies de repòs, Mons. Ramon Torrella, arquebisbe emèrit de Tarragona.

Dia 29, diumenge: El P. Abat ha anat a la Seu d'Urgell per a la celebració de l'eucaristia amb motiu de l'atorgament del títol d'arquebisbe "ad personam" a Mons. Joan Martí i Alanís, i de l'inici del ministeri de Mons. Joan Enric Vives com a bisbe coadjutor. Celebració presidida pel Nunci Mons. Manuel Monteiro.

Agost

Dia 2, dijous: Ha visitat el monestir Sor M. Christiane Hansen, monja del monestir cistercenc alemany de Seligenthal. Fou notària al darrer Capítol General de l'Orde de l'any 2000.

Dia 6, dilluns: A la nit, després de Completes hi ha hagut un concert a càrrec del cor de cambra Gabrieli Ensemble i de l'octet de vent Limerick Wind Ensemble. Els dos grups són de la ciutat de Limerick a Irlanda i el cor està dirigit pel català Albert Lussà.

Dia 10, divendres: Han vingut al monestir els monjos del monestir trapenc de Santa Maria de Huerta. Eren dinou en total. Han visitat el monestir i han compartit la missa conventual, el dinar i la recreació amb la comunitat de Poblet. Abans de Vespres han prosseguit el seu viatge i han anat cap a Montserrat.

Dia 16, dijous: A la tarda, el Sr. Joan del Peso, Sotsdirector General de Boscos de la Generalitat, i el Sr. Antoni Vallvey, Director del Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, han explicat a la comunitat, reunida a la sala de conferències, el projecte de canalització del riu de Pruners en el seu pas pel monestir de Poblet.

Dia 17, divendres: A les 10 h. del matí Capítol conventual per decidir la conveniència o no de les obres al riu de Pruners.

Dia 20, dilluns: Ha vingut el P. Josep M. Soler, Abat de Montserrat, que ha presidit la missa conventual de la solemnitat de sant Bernat. Ha dinat amb la comunitat i ha participat a la recreació junt amb alguns monjos de Montserrat que l'acompanyaven: el P. Adalbert Franquesa, el P. Andreu Marquès i el germà Lluís Miralbés.

Dia 27, dilluns: Han començat les obres de renovació de la il·luminació de la plaça del monestir.

Setembre

Dia 2, diumenge: Avui, solemnitat dels sants màrtirs Bernat, Maria i Gràcia, ha vingut la tradicional peregrinació dels fidels d'Alzira, que han participat a les Matines, Laudes i missa conventual.

Dia 10, dilluns: El P. Abat i el P. Alexandre han assistit a Barcelona, al Tanatori de les Corts, al funeral per a la Sra. Antònia Macià, viuda del President Josep Tarradellas, que va morir el passat dia 8 a les 5 h. de la tarda. Presidia el funeral Mons. Joan Carrera, bisbe auxiliar de Barcelona. Després han anat a Cervelló on s'ha fet l'enterrament.

Dia 12, dimecres: El P. Alexandre i el P. Maties han anat a Loiola on han participat a la Setmana d'Estudis Monàstics, que aquest any tractava sobre el següent tema: Relectura dels valors monàstics en el món d'avui. Durarà fins al dia 18.

Dia 17, dilluns: Aquesta tarda han començat una sèrie de xerrades a càrrec del dominic P. José Fernández Moratiel. Han de tractar sobre el tema del silenci i duraran fins al proper dia 20.

Dia 22, dissabte: A la tarda ha tingut lloc l'ordenació com a prevere de Mn. Joan Francesc Amigó a la catedral de Tarragona. Ordenació que presidia Mons. Lluís Martínez Sistach. Hi han assistit el P. Jesús, el P. Josep M. i F. Rafel.

Dia 27, dijous: Excursió comunitària a Solius. Hi han participat divuit monjos de Poblet i ha consistit en la visita del monestir de Sant Pere de Rodes i de la canònica de Santa Maria de Vilabertran, pel matí. Al migdia hi ha hagut el dinar a Solius; i a la tarda, després de la visita del monestir, missa i Vespres.

Dia 28, divendres: Ha presidit la missa conventual Mn. Joan Francesc Amigó, que està acabat d'ordenar i que fou fa alguns anys profés temporal de Poblet.

Dia 30, diumenge: El P. Abat, acompanyat de F. Marc i F. Rafel, ha anat a Solsona per participar en la catedral en l'eucaristia d'inici del ministeri episcopal com a bisbe de Solsona de Mons. Jaume Traserra.

Octubre

Dia 6, dissabte: Reunió del Patronat de l'Arxiu del President Tarradellas. Ha estat presidida per primera vegada pel P. Abat, ja que després de la defunció de la Sra. Antònia Macià la presidència passa del Sr. Josep Tarradellas i Macià al P. Abat de Poblet. També l'arxiu deixa de ser un dipòsit per esdevenir propietat del monestir de Poblet. En aquesta reunió del Patronat s'ha parlat de la projectada exposició documental que s'ha de fer al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, en ocasió dels 25 anys del retorn del President Tarradellas, exposició prevista per a començaments de 2003. També s'ha informat de la donació de diversos fons documentals a l'arxiu.

Dia 10, dimecres: A la tarda, Capítol conventual per tractar de l'admissió al noviciat dels postulants Edwim Oblitas i Pere Lluís Fondevilla. Rebran l'hàbit de novici en la solemnitat de la Immaculada Concepció.

Dia 21, diumenge: El P. Francesc Martínez-Sòria ha anat al monestir de monges cistercenques de Sant Benito de Talavera de la Reina (Toledo) per predicar-hi els exercicis espirituals.

Dia 23, dimarts: El P. Jesús M. ha marxat aquest matí cap al monestir de monges cistercenques de Santa Cruz de Casarrubios del Monte (Toledo) per predicar-hi els exercicis espirituals.

Dia 24, dimecres: S'ha instal·lat una bastida davant del retaule major de l'església. Servirà perquè uns tècnics del Centre Restaurador de la Generalitat a Sant Cugat del Vallès facin un estudi previ a la seva restauració.

Dia 25, dijous: El Sr. Lluís Prensà ha vingut per fer un curset de cant gregorià de tres dies a la comunitat.

TRASPÀS D'ANTÒNIA MACIÀ, VDA. TARRADELLAS

Foto: Eugenio.

El dia de la Nativitat de Maria, 8 de setembre del 2.001, després de llarga malaltia, i quan li faltava poc més d'un mes per complir els 97 anys, morí, confortada pels Sants Sagraments i la Benedicció Apostòlica, n'Antònia Macià, vda. Tarradellas.

Presidida, per absència del Sr. Cardenal, pel bisbe auxiliar Dr. Joan Carrera, es digué a la capella del Tanatori de les Corts la missa exequial, el dilluns dia 10 de setembre. Encapçalava el dol familiar el seu fill Josep, la seva nora i néts, mentre el Molt Honorable President Jordi Pujol ho feia per a l'oficial, amb una molt nombrosa assistència d'autoritats, familiars i amics (entre ells, els membres del Patronat de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià). Hi concelebraren, amb el seu confessor, Mn. Joan Galtés, el Pare Abat de Poblet i el pare Alexandre Masoliver, arxiver titular de l'esmentat Arxiu.

Traslladades les despulles després a Santa Maria de Cervelló, s'hi celebrà una segona missa, presidida

pel Sr. Rector del poble, que mostrà de manera massiva el seu afecte pel President Tarradellas i la seva esposa, que fou finalment enterrada al mausoleu familiar en el cementiri del poble, junt al seu marit. En resà les absoltes el pare Abat Josep Alegre de Poblet, i després d'unes acurades paraules d'agraïment per part del fill, el dol es donà per acomiadat

Així ara, automàticament, l'Arxiu passa a ser propietat de Poblet, i el pare Abat el President.

Pot ser consultat pels investigadors, prèvia autorització -que no es nega mai en la pràctica- d'una petita comissió, formada pel fill, Josep Tarradellas i Macià; pel pare Abat; i pel Dr. Josep Maria Bricall.

A partir del 2.016, podrà ser visitat públicament.

PROFESSIÓ SIMPLE DE FRA RAFEL RAMON BARRUÈ

Fra Rafel va néixer el 31 d'agost de 1966 a Vila-real (Castelló). És el petit de cinc germans. Va passar la seva infantesa i adolescència en el seu poble natal formant part de diferents grups de caire religiós i també, més endavant, en altres de culturals. El 1992 es va llicenciar en Belles Arts a la Facultat de Sant Carles de València. Més tard va obtenir una beca d'arts plàstiques per la qual cosa es traslladà a Barcelona on hi visquè durant cinc anys. Finalitzada la beca va treballar durant dos anys en una empresa de restauració al mateix temps que feia de professor de dibuix en el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. El curs 1998-99 va fer el primer curs de Ciències Religioses a la Facultat de Teologia de Catalunya.

Després de moltes estades al Monestir de Poblet, va entrar-hi com a postulant el 4 d'octubre de 1999. Prengué l'hàbit de novici el primer de maig del 2000 i féu la seva professió simple o temporal en la solemnitat de sant Benet, el passat 11 de juliol, davant el P. Abat Josep Alegre i tota la Comunitat.

La professió simple tingué lloc a la sala capitular a la una del migdia. Foren admesos a la mateixa els seus pares, familiars i amics. La cerimònia es féu segons el ritual cistercenc en el qual el P. Abat demana al novici que es comprometi a seguir fidelment la Regla de sant Benet d'acord amb els costums cistercencs. El novici llegeix un bocí de la Regla i, a continuació, l'abat fa una al·locució adient. Després de la mateixa el novici llegeix la cèdula de la professió, i, un cop llegida, la signa i l'entrega al P. Abat. Tot seguit l'Abat li treu l'escapulari i la faixa blancs de novici i el revesteix amb l'escapulari i la faixa negres propis dels monjos professors. Mentrestant la

Comunitat canta un salm. Finalment, el P. Abat dóna al nou profés una abraçada, signe de l'acolliment en la fraternitat comunitària.

A continuació reproduïm l'al·locució pronunciada pel P. Abat en aquesta cerimònia de la professió simple de Fra Rafel.

Germà Rafel: Recorda't d'una de les preguntes amb la qual comencem aquest ritu de la teva Professió temporal:

Germà estimat, que has estat batejat amb l'aigua i amb l'Esperit Sant, vols unir-te més estretament a Déu amb el nou títol de la professió religiosa?

I la teva resposta: Sí, ho vull.

En aquestes paraules hi ha dibuixat un projecte apassionant de vida, i per això convé tenir molt en compte la riquesa que hi ha tancada dintre, guardar-la dintre el cor, dintre el teu cor.

En primer lloc, hi ha un record dels primers moments de la vida cristiana, com a deixeble del Crist, mitjançant el baptisme, en el qual rebem la netedat espiritual amb l'amistat de Déu; i la seva fortalesa, la seva saviesa, per l'Esperit Sant. Això és d'allò més gran per la nostra vida: obtenir l'amistat de Déu, poder viure amb la seva gràcia, comptar amb la seva força per anar caminant envers Ell amb joia. I en tot això, som iguals tots els cristians. Tots participem del mateix sacerdoci comú mitjançant el sagrament del baptisme. Pel baptisme tots rebem una consagració i formem part d'una casa espiritual i d'un sacerdoci comú en rebre l'Esperit Sant, per poder oferir-nos com a hòstia viva, santa i agradable a Déu i donar testimoni del Crist. (Conc. Vaticà II, *Lumen gentium*, 10)

Però, després, Déu ens crida als cristians a tasques més concretes en el

camí de la nostra vida; i a la vegada ens dóna uns dons, unes capacitats, per poder respondre a aquesta nova crida. A tu et crida, ara, a viure una professió religiosa, com un camí per unir-te més estretament a Déu, i per viure això t'ha donat uns dons per a la vida contemplativa, una bona capacitat per a la vida monàstica.

Però viure més estretament unit a Déu, ¿què vol dir això?

Vol dir, simplement, fer teva la voluntat de Déu, treballar cada dia el teu cor, de manera que arribi un moment en què, com diu apassionadament Guillem de Saint Thierry, *no puguis desitjar res més sinó allò que Déu desitja, que ja no puguis estimar sinó*

allò que Déu estima. Però això no vol dir estar pregant tot el dia i oblidar-se de tot el que hi ha al teu voltant. Això vol dir, més bé, viure cada dia la preocupació d'endinsar-te dintre el misteri de Déu, que és un misteri d'amor, un misteri que se'ns obre al voltant nostre en la vida de la creació, en la vida de les persones. Estar més estretament unit a Déu no suposa estar més separat del món. Estar més estretament unit a Déu, suposa descobrir com Déu ha vessat la seva bondat i la seva bellesa en el món; i que Déu estima tant al món que ha enviat el seu Fill en aquest món, fet home, per donar-li la salvació; descobrir que Déu estima molt el món, que Déu estima sobretot les persones que

porten la seva preciosa imatge... I per tot això, estar més estretament unit a Déu suposa, sempre, estimar amb més força i profunditat aquest món. Estimar-lo amb l'amor amb el qual Déu l'estima, que és l'amor més gran que hi ha, el més veritable, l'amor més gran del qual pot gaudir el cor humà.

Ens separem del món, és veritat, però per recollir tota la nostra vida més plenament en aquest amor insondable de Déu; i poder després vessar-la amb més força d'estimació sobre el món. Avui en el món s'estima poc i malament. I això perquè l'home cada dia es posseeix menys a si mateix. Tan sols té el deler de posseir coses, diners... Però no té al seu abast posseir-se a si mateix, estimar de veritat, perquè l'home reflexiona poc, perquè escolta poc, i perquè prega molt poc.

Foto: A. Millà.

El monjo, en canvi, vol viure en el silenci del monestir per escoltar: escoltar la veu de la creació, escoltar-se a si mateix, escoltar Déu, i arribar mitjançant aquest exercici d'escolta, que dona serenor i pau al cor, a tenir un domini sobre si mateix, i viure l'alegria de sentir-se estimat per Déu, però omplert d'una alegria que no es pot amagar i necessitar dir-la i comunicar-la al món, als altres.

Guillem de Saint Thierry escriu unes paraules molt belles sobre la solitud del monjo quan diu: *Mai estic menys sol que quan estic sol amb Déu.*

I és que la solitud amb Déu ens obre amb més força i veritat a la companyia dels homes, ens fa estar més a prop d'ells. Déu és amor obert a tothom; ser monjo és treballar amb esperança per arribar a viure aquesta meravellosa obertura de l'amor.

Reps el nou títol de la professió religiosa. ¿I què vol dir això?

Un títol és un rètol o un document que porta un missatge. Però sembla més bé que aquest títol el portes tu mateix en llegir la fórmula de la Professió. I en certa manera és així. Tu llegeixes aquesta fórmula de compromís monàstic que no ve a ser sinó una manifestació d'allò que està vivint el teu cor: l'amor de Déu.

Has viscut ja una experiència d'aquest amor de Déu com a novici, i ara vols viure aquesta vida monàstica en una relació més estreta a la comunitat, continuant

purificant i perfeccionant el teu amor, el teu cor, a fi de fer més forta la teva relació amb Déu. Suposa, com diu sant Bernat en el seu sermó sobre les propietats de les dents, *elegir un camí més breu i una vida més segura, vivint sotmès a l'acció de l'Esperit.* (Sermó 93)

Es tracta de continuar escrivint en el preciós paper del teu cor un missatge per al teu Déu i per als homes. O, si ho prefereixes, anar pintant bellesa, un quadre, el quadre de l'amor de Déu al teu cor. Llavors pren el pinzell més adient que es diu **escoltar**, llegeix i medita molt la **Paraula de Déu deixant-te seduir per ella** com deia poc abans de morir, un gran biblista monjo.

Pren la llum i la saviesa de la Regla mitjançant aquestes recomanacions tan boniques del text que hem escoltat del Pròleg i que cal que tots guardem dintre el cor:

Parar l'orella, acollir de bon grat, posar en pràctica, tornar a Déu, renunciar als propis volers com el Crist. Fer-ho tot amb la força d'Aquell que et crida. Viure en continu desvetllament, en una alçada permanent, per fruir, contemplar sempre la llum deífica, o sentir la dolcesa de la seva veu. Perquè quina cosa més dolça per a nosaltres que aquesta veu del Senyor que ens invita? És el Senyor qui en la seva bondat ens va mostrant el camí de la vida.

Que el Senyor et beneeixi cada dia en aquest camí monàstic i et concedeixi el meravellos do de la contemplació.

VISITA DE LOS MONJES DE HUERTA

El viernes, día 10 de agosto del 2001, nos visitan diecinueve cistercienses de la estrecha observancia, presididos por su abad, el padre Isidoro-María Anguita Fontecha,

Fotos: Arciú Poblét.

junto con el prior y el subprior, del Monasterio de Santa María de Huerta, en la provincia de Soria.

Era la devolución de la visita que la Comunidad de Poblet hizo al mencionado Monasterio de Huerta el 22 de septiembre de 1998, en ocasión de contemplar la Exposición sobre los "Monjes y Monasterios, el Cister en el medioevo de Castilla y León", que se montó allá para conmemorar los 900 años de la fundación del Monasterio de Cister. Visitamos la exposición, el audiovisual y todas las restauraciones parciales que se hicieron en aquel cenobio. Concelebramos luego juntos la misa conventual y comimos después en fraternal armonía.

Lo mismo hicieron ellos aquí: Llegaron a media mañana, siguieron todo el circuito turístico, se adentraron luego en la clausura, concelebramos juntos la misa conventual, comimos en el refectorio y luego tuvimos distendida recreación, hasta que a media tarde partieron para el monasterio de Montserrat, en donde les esperaban.

El monasterio de Huerta comenzó a tener existencia en Cántabros, con monjes traídos de Verduns (Gascuña) por el emperador Alfonso VII en 1142.

En 1162 se traslada la comunidad al valle soriano que se llamó Santa María de Huerta. Con Huerta caminan estrechamente enlazados los nombres de Alfonso VIII, el fundador, D. Ro-

Los monjes de Poblet y de la Comunidad de Santa María de Huerta

drigo Jiménez de Rada, que dispuso por testamento ser enterrado en Huerta, Fernando III el Santo, que confirma la fundación y dotación de Huerta hecha por su abuelo. En tiempo de san Martín de Finojosa, abad de Huerta y obispo de Sigüenza, el cenobio fue

objeto de distinción insigne por parte de reyes, príncipes y magnates. Huerta ha tenido monjes ilustres, como Malaquías de Aso, que fue nombrado obispo de Jaca

Imágen del Monasterio de Santa María de Huerta. (+1606); Crisóstomo Henríquez (+1632), historiador que escribió el conocido *Menologium Cisterciense (los santos cistercienses)*; Luis de Estrada, consejero de Felipe II; Miguel de Fuentes, que en 1685 se convirtió en obispo de Lugo; Ángel Manrique, uno de los más célebres gracias a sus *Anales Cistercienses (la historia de la Orden)*, obra que quedó incompleta al ser nombrado obispo de Badajoz; Pedro de Oviedo, renombrado

teólogo; el también teólogo, Lorenzo de Zamora, y otros. Después de las vejaciones sufridas por el monasterio con motivo de la Guerra de la Independencia y su

posterior supresión en la Desamortización de Mendizábal, fue vaciado enteramente de sus bienes y sin duda hubiera desaparecido como tantos otros a no ser porque pasó a propiedad del Marqués de Cerralbo, que se ocupó del monasterio, lo estudió e hizo una ligera restauración, y llegó a soñar con poder reinstalar en él un día a los monjes cistercienses. El sueño llegó a materializarse cuando su heredera puso en 1927 las llaves entre las manos de los monjes de la Abadía de Viaceli (prov. de San-

tander), que en 1930 lo volvieron a ocupar, cien años después de que los agentes de Mendizábal cerraran sus puertas. Es gloria de Huerta la soberbia arquitectura de su templo y de sus claustros, la bella fábrica de su coro, de su incomparable refectorio, ejemplar sin igual del gótico cisterciense, y la cocina añeja.

Francesc M. Tulla

NECROLÒGICA

Fra Anselm (es deia Josep Maria) Pujiula i Tomàs, va nèixer a Figueres, a la diòcesi de Girona, el 4 de novembre de 1926. Entrà a Poblet el 14 de juny de 1944, on vestí l'hàbit religiós el 2 d'agost de 1946, i professà el 10 d'agost de 1947, de mans del llavors prior Giovanni Rosavini, essent testimoni de l'acte en Manuel de Montoliu de Tarragona i en Ramon Martí de l'Espluga. Durant molts anys fou linotipista a la impremta, on deixava la feina molt acurada i polida. Morí a la matinada del 5 de novembre de 2001, i

el funeral i enterrament tingueren lloc l'endemà. Que descansi en pau!

EL OBISPO INIESTA, UN HABITUAL DE POBLET

"Aquí en Poblet todo está centrado en torno a la fe. Cualquier rincón es bueno para el recogimiento, la soledad, estar a solas con Dios y contigo mismo", ha dicho el que fue obispo intrépido por su compromiso social durante la transición, monseñor Alberto Iniesta, en la actualidad obispo auxiliar emérito de Madrid.

Recluido en el silencio, no es que le hayan callado. Se ha callado. Desde que por motivos de salud se retiró de la vida pública y de su acción pastoral en la conflictiva barriada madrileña de Vallecas, de fuerte incidencia marxista en la época del tardo-franquismo, monseñor Iniesta, el "obispo rojo", como era adjetivado entonces, no concede entrevistas ni hace declaraciones. Sin embargo, ésta es una excepción con una hora larga de pulso.

El monasterio de Poblet es otro mundo con su status monástico, donde el silencio tiene sus elocuencias y la soledad se interrelaciona de manera íntima y callada con la trascendencia. Y a Poblet ha vuelto de nuevo el obispo Alberto Iniesta. Como todos los años, desde 1973 cuando, camino de Premià de Mar para descansar unos días en casa de unos amigos, descubrió Poblet con su monasterio y sus monjes del Cister. La curiosidad turística de entonces se convirtió en estancia de la semana de vacaciones prevista en el litoral barcelonés. Quedó cautivado y se quedó con ellos.

Poblet ha sido, y sigue siendo, su refugio y sanatorio. Lo fue en días de lucha social, abriendo brecha con el Evangelio en los muros del cinturón rojo de Madrid de

los años 70, y cuando los estragos de tantos combates hicieron mella depresiva en su espíritu de obispo de vanguardia. Aquí, en Poblet, recuperó su aliento físico y espiritual. Durante unos meses, como en otras ocasiones más breves, el obispo Iniesta compartió la vida monástica sustituyendo el báculo por la escoba, inmerso en la paz claustral de este cenobio, único para él, con sus espacios interiores, su arte y su historia. Poblet fue su terapia y es todavía su oasis.

Hemos coincidido de nuevo en Poblet. Iba él camino de la plegaria comunitaria del mediodía y concertamos la entrevista a pesar de que "no concedo entrevistas ni hago

Foto: Mèlani d'Ugeil

declaraciones". Su relación con el mundo social y periodístico tiene otros cauces: ejercicios espirituales, conferencias. Escribir, eso sí, ya lleva más de 40 libros, algunos de ellos en equipo, y su colaboración habitual en *Vida Nueva*. Pero la excepción venía a ser como el complemento de aquella otra entrevista de hace 21 años, también en Poblet, cuando en el mar de las ideas se navegaba a dos velas: marxismo y cristianismo, y se cuestionaba su compatibilidad.

Entonces, el polémico obispo estaba en el punto de mira del *progresismo*, que veía en él el líder de la vindicación social del obrerismo y del proletariado desde posiciones eclesiales. Por el contrario, los de tendencia involucionista arremetían en su contra y no faltaron implicaciones políticas con amenazas de muerte que le obligaron a dejar su espacio pastoral en la conflictiva zona madrileña. En cambio en su idea pastoral, *"la lucha por la justicia social pertenece íntegramente al anuncio del Evangelio"*. Y en ello está, sin orillar otras inquietudes que pertenecen también al corpus doctrinal de la Iglesia.

Esta idea ya la tenía antes de llegar a Madrid como obispo auxiliar, donde tuvo que vivir el problema social más de cerca y con más claridad y exigencia. La realidad del entorno suburbial desempolvó no pocas citas bíblicas y patrísticas en la mente del joven e intrépido obispo que no tiene heráldica episcopal pero que, de tenerla, pondría como símbolo tres P, siglas de una realidad que envuelve su figura: "pobre, pequeño y pecador", como se confiesa el mismo.

La estancia del obispo Iniesta, en Poblet, se halla en la casa del "Patronat", con sus ventanales góticos que se reflejan en el pequeño estanque pegado a sus mu-

ros, donde los nenúfares en flor flotan con suave encanto. La celda es de doble compartimiento: despacho y dormitorio. Aquí vive y escribe, lee y medita en su intimidad el prelado, dentro de la dimensión contemplativa ideal que tiene Poblet.

Antes de ser cura y luego obispo, Iniesta fue periodista, dotado de una expresión fácil y gráfica dando fluidez a su capacidad intelectual que brota en forma de cascada apologética. Sus años, 78 ya, y la fatiga de los trabajos pastorales, van doblegando, como la espiga sazonada, su enjuta figura.

Atrás quedan los recuerdos de su juventud, marcada por la indiferencia religiosa, a pesar de pertenecer a una familia de derechas, haber militado en el Frente de Juventudes con entusiasmo y convicción y su frustrado intento de alistarse a la División Azul para ir a luchar contra Rusia. Luego, con más conocimiento de causa, las cosas fueron por otros caminos, y como dice él: *"Cuando estaba fuera de la Iglesia era de derechas y luego ya dentro, mi propensión fue un tanto opuesta, rozando la izquierda"*.

La suya fue una vocación tardía. *"Yo empecé a practicar la fe a los 25 años"*. Con los estudios primarios le pusieron a currar, pasando por distintos estadios de ensayo profesional hasta colocarse en la Banca.

El Obispo Iniesta en la misa de la asamblea de la Germandat de Poblet.

Foto: Melani d'Urgell

Un camino por etapas en el que Alguien se cruzó apeándole del caballo. Fue una caída de retorno a sus raíces de creyente. En su conversión tuvo no poca influencia el catecismo de Ripalda comentado por Mazo. De ahí su estima por esta obra doctrinal, que guarda como un recuerdo de aquel proceso de inmersión espiritual. Confirmado a los 28 años entre chiquillos, el paso decisivo fue dado poco después. "Para mí la confirmación fue el golpe de gracia". Y se fue para cura.

LA ETAPA MARXISTA

El espejismo marxista tuvo su encanto entre hombres de la Iglesia, como Llanos, Comín y tantos otros que durante el posconcilio trataron de ensamblar de manera compatible con el cristianismo. Cerca de ellos estaba Iniesta aunque "nunca me ha convencido la doctrina marxista en su conjunto, si bien se aceptara teóricamente que algunos instrumentos del análisis marxista pudieran servir a los cristianos como herramienta para una acción social".

Y añade: "Pero después del inmenso fracaso de la URSS y sus satélites, que ha dejado a muchos pueblos sumidos en la miseria y el desorden para muchos años, se comprueba que ni siquiera puede servir esa doctrina como instrumento de transformación de la economía y de la sociedad. Tampoco el capitalismo salvaje es para los cristianos la opción ideal. Ojalá se encontrara otra vía para hacer entre todos un mundo más justo, fraternal y solidario. Y en este campo la doctrina social de la Iglesia tiene muchas luces y orientaciones que ofrecer".

Iniesta está de vuelta. "Si alguien hubiera sido marxista de buena fe, debería reconocer su error expresamente. Y si otros pudimos creer que pudiera servir como instrumento a los cristianos que quisieran hacer esa opinión, aunque nosotros no la tomáramos en modo alguno, debemos reconocerlo claramente y corregir nuestro error". Su autodefinición es clara: "En mi juventud era progresista, mientras que ahora soy conservador, como obispo, moderado, y como cristiano, renovador". Y aclara: "Ni como hombre, ni como cristiano, ni como obispo, nunca he sido reaccionario".

Su inquietud social no es que le venga de raíz. Está inserta en el espíritu del Evangelio, en el mensaje de Jesús. For-

ma un todo del ministerio pastoral de este predicador itinerante por España y el extranjero.

Retomamos el tema de Poblet. "Poblet tiene una dimensión contemplativa ideal, aquí todo está centrado en torno a la fe, y cualquier rincón es bueno para el recogimiento, la soledad, estar a solas con Dios y contigo mismo".

En opinión del obispo Iniesta, la vida monástica sigue teniendo su razón de ser en el siglo XXI, quizá con un sentido más eclesial y sociocultural que en el pasado. "Aquí el Espíritu Santo trata de hacer de cada monje un retrato de estudio que no quedará acabado hasta el fin».

Retirado en el seminario de Albacete, monseñor Iniesta trabaja y espera sin dejar de avanzar por el "camino de plenitud" como dice él refiriéndose al futuro.

- ¿Quién va a escribir su biografía?

- No hace falta. Ahí está lo dicho y escrito. Ni siquiera mis Memorias, como algunos han insistido. ¡Qué va!

Su colección de títulos publicados se completará en breve con el nuevo libro "Qué es la Iglesia Madre", con su perspectiva de cristiano sobre la Iglesia.

La llamada a Vísperas corta el diálogo. Es hora de volver al coro para compartir con los monjes la plegaria vespertina que concluirá con las Completas y el canto de la Salve, con su final embriagado de ternura atribuido a San Bernardo: "O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria".

Los rayos del sol, camino del ocaso, alargan la sombra de los cipreses que jalonan el claustro, mientras las aves trinan de nuevo acomodándose en la espera. Dentro de poco el silencio extenderá su manto sobre Poblet, este silencio que, según Pla, "es obra de Dios y, por esta razón, sus efectos son eficientes y grandísimos".

Melani d'Urgell

LA PETRIFICACIÓ DE LES SIRENES

És evident que la mirada uniformitza el món. El costum en el mirar ho fa tot igual en la ment. Això, no obstant, l'art ens ho revela amb el distintiu essencial. Per exemple, el bressol de les taques de fang contra el cel líquid de Sussex, on els ulls contemplatius de Turner ho veuen; o el descobrir els enormes girasols de Van Gogh en els seus quadres de llum violeta; o les estructures cezarianes dels paisatges de Joquim Sunyer en les frondes de Felanitx, a Mallorca. Doncs, tot això existeix. Existeix

de veritat, individualitzat i concret, i l'art ens ho revela en infinitat d'ocasions; és obvi. I, sobre de tot, hi ha la fotografia incisiva.

Hi ha també el sorprenent, com la «Rosa del Desert» de Finimour (Sàhara argelí), exposada en el Museu de Geologia; o els fòssils de peixos de Montral (Alt Camp, Tarragona), que s'ensenyen en el Seminari de Barcelona; o el llangardaix de Turbera (Vall d'Aran) del Museu de Zoologia; l'esponja de

l'Antàrtida, exposada en l'Institut d'Estudis Avançats, de Blanes; o la "*Epipaetus batifoli*" planta extingida de l'Institut Botànic; o la viva conservació del "*Simius saltarinus*" i la "*Scolopendra martirialis*" del Museu Darder, de Banyoles.

Tot això són tresors. Són tresors extingits de la natura, que han interessat i nodrit una bibliografia que incitava tímidament al tema (amb els catalans rellevants constituïts per Font i Quer, R. Margalef, F. Masclans, R. Pujol, De Bolós, R. Folch, X. Duran, J. Agustí, E. Carbonell, A. Cebrià i R. Sala, a més d'altres).

Hom esbrina, per exemple, el "Dioscòrides" en la edició de 1566, traduïda i anotada pel doctor Andrés Laguna, metge de Carles V. Diu de l'"Hipo-campo" que "es un pequeño animal marino, la cenit del cual incorporada con pez húmeda, o con enxundia o con el amaracino aplicado, hace crecer los cabellos, a dondequiera que hay alopecia. El hipocampo es un pececizico, que es la saboga o la cabeza y en todo el cuello se parece al cavallo, de los griegos llamado Hippocansi como en el resto del cuerpo, a ciertos gusanos bellosos, que se hallan en los jardines; los quales animales tomó su nombre".

Seguint amb el català Jaume Salvador (1644-1740), pel coneixement del qual és precís traslladar-se a Montjuïc, al Jardí Botànic i visitar el Gabinet d'Història Natural de la Família Salvador: biblioteca, tota ella decorada amb pintures del segle XVII, les làmines de l'Herbari, el Lapidari, les fitxes descriptives, la col·lecció de conxes, els pots de farmàcia resguardats en sumptuosos armaris amb pintures formidables de l'època, amb menció especial del "*Monstrorum Naturam*" (Bolonja, 1642) d'Ulyssis Aldobrando, el "*Gazophilacii Naturae*" (Londres, 1702-1711), etc.

Hom aprofundí en el "système de la Nature", de Charles de Linné, en la traducció francesa de Venderstegen de Putte on es diu que "Sortant comme d'un profond sommeil, je lève les yeux, ils s'ouvrent et mes sens sont frappés d'étonnement et l'aspect de l'immensité de DIEU éternel, infini, tout-puissant que m'environne; pourtant je vois les traces empreintes dans les choses qu'il a créées, partout, jusques dans les objects les plus petits et presque nuls, quelle sagesse pui!".

Finalment va passar a l'excels comte de Buffon, traduït al castellà per Joseph Clavijo y Fajardo, a qui Goethe acusà de la seducció de la seva germana en la tragèdia "Clavijo". Diu: "Algunos parece que miran los gabinetes en que se colocan las producciones de la Naturaleza, como depósitos destinados para ostentación de quien los posee, o meramente para excitar una admiración estéril en los curiosos".

Ara, hom ha descobert la Reserva Geològica de la Haute-Provence, a Castellane. "A la rencontre entre la science et la mythologie, les sirènes qui vécutent en la Méditerranée ont suscité la naissance de dieux à queue de poisson à Babylone, mais la première sirène mythologique avait des ailes".

Què són les sirenes? En la mitologia grega i romana, figura representada en forma de noia o de dona jove i bella a la part superior del cos i d'ocell a la part inferior, però és també figura imaginària meitat dona i meitat peix. Filles d'Aquaellus i de Melpomene que amb llurs veus atrauen els navegants, els fan naufragar i els occeixen (Ulisses lligat al pal de la nau per no oir les veus en l'Odissea. A l'Edat Mitjana foren representades meitat dona i meitat peix. Etimologia: grec: "seràn"; llatí, "oeren"; francès, "sirène"; provençal, "serena" i català: "sirena".

Caldrà aprofundir morfològicament el

cas de les sirenes i àdhuc n'ha descobert històricament algunes, com la Melusina. Són unes fotografies expressives, belles, emocionants per la seva intensitat. La història és la següent. Els Lussignan de Xipre estan lligats a la fada Melusina, que apareix al palau on algun membre de la família és a les portes de la mort. Aquesta fada és el fruit dels amors d'un rei d'Albània i d'una bruixa que va atorgar Melusina el poder de convertir-se en sirena cada dissabte de l'any, llevat el Dissabte Sant. Ramon, comte de Poitiers, la va raptar i s'hi va casar. Melusina va aportar una dot al matrimoni: el castell de Lussignan, que havia edificat màgicament en una sola nit. En una ocasió Ramon va voler saber què feia la seva dona els dissabtes i la va trobar dins la banyera consertida en una sirena amb cua de peix. Melusina va fugir i, des de llavors, fa les seves aparicions en forma de serp alada, vola pels aires, al voltant de la torre més alta del castell i fa de sirena davant de Provenç.

Tot això són tresors. Són els tresors extingits de la natura que varen ésser exposats a Barcelona, no fa gaire, sota la direcció de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament. El Comissari de l'Exposició, David Jou, va dir que "ens agradaria que el visitant hagués arribat a la conclusió que els fons dels museus de Barcelona i el seu entorn són considerables, com a resultat de l'acumulació de col·leccions d'especialistes i d'afecionats. Els museus en efecte, són els llocs més adients on es conserven aquestes col·leccions i, a més, han estat possibles gràcies a la generositat i lucidesa d'alguns col·leccionistes, alguns dels quals reuniren col·leccions de categoria internacional".

Joan Perucho

JOSEP ALEGRE: "¡Dejadnos ser monjes!"

Está usted leyendo la entrevista número 1.000 de «la contra». Comisionado por mis dos compañeros de página, los tres valencianos de raíz, vecinazgo catalán, savia aragonesa, veraneos baleares e intereses universales, brindo en ofrenda estas páginas y sus fatigas ante la tumba de nuestro buen rey, Jaume I, que sea honrado por otro milenio, aquí en "Poblet". Escucho misa al alba y desayuno con los cistercienses un café largo y amable que sabe mejor sin palabras. Sólo los vencejos desgarran con sus chillidos el aire limpio de la Catalunya Nova. Y el azar, o Dios, o ambos, me premian con una conversación honda y sentida con el indómito abad Alegre, recio en su fe monacal y, al fin, con el padre Altisent, sabio y antiguo. Gracias "Poblet". Gracias, lector.

-¿De verdad que aquí habla usted con Dios?

-Le aseguro que cuando no le dedico tiempo pierdo la paz, y cuando se lo dedico tengo energía y vigor para todo.

-¿Cómo logra decirle algo?

-Hummm. Aquí la muerte es una alegría...

-¿Y...?

-Le estoy hablando de los Padres del Desierto, de milenios de tradición de vida ascética y monástica. Quiero decir que tener la muerte siempre al lado, de compañera y amiga, es lo mejor para entender qué somos los humanos y lo que nos pasa.

-Calaveras en la celda... ¿No es macabro ese culto en los monasterios?

Foto: A. Milla

-No hablo de eso. Me refiero a los Padres del Desierto... A ver, ¿qué es lo peor que le puede suceder, lo más terrible?

-No me atrevo a decirlo en voz alta.

-Seguramente no es peor que morir... Y morir no es malo. Por eso tener cerca a la muerte te ayuda a relativizar las cosas. Nos preocupamos por nimiedades. Y saberlo te deja muy tranquilo. Los años pasan y se llevan todo. Al final sólo queda aquello en lo que has puesto todo tu amor, toda tu vida.

-En su caso...

-Yo lo he puesto en estos años en "Poblet". Cuando no dedico el tiempo suficiente a Dios, a la contemplación, me siento mal, vacío. Pierdo la paz interior.

-Pero si aquí no se oye nada.

-Esa paz interior se adquiere con esfuerzo y meditación, oración y trabajo. Es una pacificación interior.

-¿Un estado mental distinto?

-Sí, agudiza la percepción de lo bueno y lo malo.

-Explíquese, padre.

-La vida contemplativa hace gozar y sufrir con mayor intensidad. Ahonda en los sentimientos... He visto detalles de una delicadeza exquisita entre los monjes.

-La verdad: cuesta imaginar esa paz.

-Haga la prueba. Usted y cualquier lector: pueden venir a pasar unos días con nosotros aquí en "Poblet".

-¿Cuánto cobran?

-Nada.

-Hay que rezar un montón.

-En absoluto. Sólo se espera de ustedes, los huéspedes, que respeten nuestro silencio

y que se presenten en las horas de las comidas.

-¿Y se portan bien los invitados?

-Pues sí, pero a algún huésped hay que pedirle que apague el móvil.

-¡Qué tonto!

-Pues sí, daba pena con el aparatito todo el día sonando. Así no podía pacificarse.

-¿Pacificarse?

-Se va haciendo el silencio, y al final te quedas solo y no tienes más remedio que enfrentarte contigo mismo. A algunos les sucede esto, aquí, por primera vez. Jamás se habían enfrentado consigo mismos.

-¡Hombre! Si ya te llevas bien...

-No es sólo una cuestión religiosa. Vivimos aturridos y aturdiéndonos. Dése la oportunidad de encontrarse a sí mismo en el silencio. No volverá a ser el mismo.

-Me han dicho que, como abad, tiene usted muy mala uva.

-¡Ehhhh! ¿Quién...?

-Algún político y comitiva, que se quedaron en la puerta del monasterio sin poder entrar.

-Puede...

-¿Por qué?

-Ése es nuestro mayor problema. Hacer entender a los demás que estamos aquí porque lo hemos elegido y que es exactamente lo que queremos. Sé que tenemos obligaciones porque "Poblet" es una institución, pero... ¡Dejadnos ser monjes!

-¿Tanto le importunan?

-Para la comunidad perder la paz es una tragedia. Los peores momentos que recuerdo no han sido los que me han ocurrido desgracias, sino aquellos en los que tal vez no era tan grave lo que sucedía, pero había perdido la paz interior.

-¿Quién les molesta?

-Las asechanzas son muchas. A veces las

obligaciones culturales, políticas, institucionales son difíciles de conciliar con la vida monástica. Pido respeto para esta comunidad y la elección de vida que ha hecho.

-¿Cómo es un día de esa vida?

-A las cinco, oración comunitaria: maitines; después la *lectio divina*, tiempo de meditación de la Sagrada Escritura; otro tiempo de oración comunitaria: laudes; aseo

personal, eucaristía a las ocho...

-Todavía no han comido nada.

-... desayuno, y después tareas hasta la una menos cuarto; plegaria comunitaria, y comida con lectura. Breve descanso seguido de trabajo de 14.30

a 17 horas. Otra *lectio*. A las 19 horas, vísperas,

oración comunitaria; cena a las 19.30. Tiempo libre; lectura en la sala capitular. Completas, canto de la Salve a las 9 menos cuarto de la noche.

-¿Y siguen teniendo voluntarios para este tipo de vida?

-Pues sí, los suficientes para mantener la comunidad en 30 miembros.

-¿De dónde son? ¿Qué hacían?

-Uno de los postulantes, de Zaragoza, era funcionario en la Seguridad Social. Hay un novicio de Villarreal y el otro postulante es un muchacho de Bolivia.

-¿Aceptan monjes inmigrantes?

-Por norma deben quedarse en los conventos de su país de origen, pero en Bolivia no había y aceptamos que viniera a "Poblet".

-¿La orden está en retroceso?

-Al contrario, avanzamos en Asia: en Vietnam hemos fundado ya cinco monasterios con más de un centenar de monjes cada uno.

(Entrevista realizada per **Lluís Amiguet**, "La Vanguardia", 03-07-2004)

La muerte aquí es una alegría, así que tengo 60 años, pero mi vejez es motivo de satisfacción. Nací en Ballobar, en la ribera del Cinca. Hace 30 años que pensaba ser monje, ingresé hace cinco y fui elegido abad por todos los monjes de Poblet hace dos años. Aquí luchamos cada día para evitar que el mundo acabe con una vida monástica milenaria.